

Ujumbe wa Wamishonari wa Biblia

Sehemu ya I: Agano La Kale

Steef van 't Slot, PhD

The Bible's Missionary Message
Ujumbe wa Wamishonari wa Biblia

Picha ya Jarada

Mimi mwenyewe *Steef van 't Slot*

© 2014 Steef van 't Slot, PhD

Kimetafsiriwa na Samwel M. Kengela

Kimeundwa na
Pasta Japhet Nkurunziza
E-mail: jphtnkurunziza@gmail.com
Tel: +25768648215

Yaliyomo

Uidhinishaji kwa ‘Ujumbe wa Utume wa Biblia’ v

Shukrani vii

Dibaji ya Mwandishi viii

Utangulizi ix

Sura ya I Mada Kumi na Mbili za Utume katika Kitabu cha Mwanzo 1

1. Nani anatuma? Mtume Mkuu (<i>Missio Dei</i>) –Mwanzilishi wa Kazi ya Utume	2
2. Kutumwa, Lakini Kufanya Nini? Mamlaka	5
3. Tatizo la Dhambi ya Mwanadamu	10
4. Mwanzilishi wa Dhambi - Sbetani Alichafua Kizazi cha Wanadamu	14
5. Sulubisbo la Mungu kwa Tatizo la Dhambi	18
6. ‘Suluhu’ Zilizotengenezwa na Mwanadamu kwa Tatizo la dhambi	22
7. Agano la Mungu na Mwana wa Abadi	25
8. Mifano ya Kusudi la Mungu la Kiulimwengu	28
9. Dhana ya Mataifa	32
10. Kanuni ya Babeli- Kutoka Jumuiya hadi Mfumo	36
11. Wokovu Uliopotezwa Maana yake ni Hukumu	40
12. Simulizi za Ndugu	44

Sura ya II Mtazamo wa Kitume / Kimisheni 48

1. Musa, Mtumwaji Mkuu	49
2. Ruthu, Bibi-arusi wa Mataifa	53
3. Zaburi	56
4. Mhubiri	60
5. Yona, Mmishonari wa kuwuka Mipaka ya Tamaduni Dhidi ya Vikwazo Vyote	64
6. Mafunzo ya Umishonari huko Babeli	68

Sura ya III Makabiliano ya Nguvu kama Mbinu ya Umishonari -1- 72

1. <i>Musa na Farao</i>	73
2. <i>Amaleki na Balaamu</i>	77
3. <i>Sammeli na Wafalme</i>	81
4. <i>Danieli na Rafiki zake</i>	85
5. <i>Esta na Mordekai</i>	89

Sura ya IV Misheni na Siku za mwisho -1- 93

1. <i>Kutoka</i>	94
2. <i>Isaya</i>	97
3. <i>Habakuki</i>	100
4. <i>Ezekieli</i>	103
5. <i>Danieli</i>	106

Vitabu Vingine Vya Steef van 't Slot 110

Vitabu Vilivyotumiwa 111

Kuajiri kwa Utume 112

Uidhinishaji kwa ‘Ujumbe wa Utume wa Biblia’

‘Lazima ukutane na rafiki yangu Mholanzi,’ akasema rafiki yangu Mbelgiji yapata miaka kumi iliyopita. ‘Ameandika na kufundisha baadhi ya nyenzo bora ambazo nimeona kwenye misingi ya Biblia ya utume’. Muda mfupi baadaye nilitambulishwa kwa Dk. Steef na uhusiano kati yetu ukaanzishwa kuhusu lengo la pamoja la kuzoeza wamishonari ulimwenguni pote. Tangu wakati huo nimekuwa na pendeleo la kufundisha na Steef katika Afrika.

Kazi ambayo amefanya katika vitabu hivi vilivyosahihishwa ni ya thamani kubwa. Tunathibitisha kwamba ni lazima kwamba wote wanaohudumu katika tamaduni mbalimbali wawe na ufahamu wazi wa maoni ya Mungu kuhusu utume kama inavyofunuliwa katika Maandiko Matakatifu. Hivi ndivyo matoleo haya yalivyo. Steef ametafuta katika maandiko kitabu kwa kitabu na mstari kwa mstari. Ni rasilimali tajiri kwa mwanafunzi anayeanza na mtaalam wa kitaaluma ambaye hufundisha na kuandika katika viwango vya juu zaidi.

Ninashukuru hasa kwa kazi hii nzuri. Ninaamini itakuwa chombo kinachonukuliwa mara nyingi na muhimu kwa miaka ijayo. Kwa hivyo kama wewe ni mgeni katika masomo ya utume, unataka kuelewa moyo wa Mungu kwa ulimwengu au unafahamu kabisa na unatafuta uvumbuzi mpya na uchambuzi wa wazi na matibabu ya ufafanuzi mzima wa maandiko, hii ni lazima kwako.

Natabiri kuwa utajikuta ukiacha mara kwa mara kuabudu tu, ukimshukuru Mungu kwa upendo wake mkuu kwa lugha zote.

Upendo huu ulimsukuma Baba kutoa dhabihu kuu - kuruhusu Mwanawe mwenyewe kufa - kutoa njia ambayo kila mmoja wetu anaweza kusamehewa na kupitishwa katika familia Yake. Kurasa hizi na zikutie moyo uwe mtangazaji wa ‘habari njema’ hii kwa wale ambao bado hawajaisikia, popote walipo kwenye sayari hii.

Paul Strand, Profesa Mhadhili Mwandamizi na Mshauri wa Mafunzo
Huduma za Kimataifa za Bethania
Bloomington, Minnesota USA

Uidhinishaji kwa ‘Ujumbe wa Utume wa Biblia’

Ujumbe wa Wamishonari wa Biblia, Sehemu ya II A - Agano Jipya, ni masahihisho ya kitabu cha awali cha Steef van ‘t Slot *The Biblical Foundation for World Missions (Msingi wa Bibliya katika Umisheni Ulimwenguni)*. Neno ‘marekebisho’ linaeleza mengi kuhusu mwandishi. Licha ya, au labda kutokana na, uzoefu wake wa kitume tayari kwa miongo mingi, anaendelea kutafuta njia bora zaidi za kuisisitiza thamani ya utume ya Biblia nzima. Anafanya hivyo tangu mwanzo kwamba msingi wa utume uko katika Biblia. Lakini, kwa kuzingatia mkato huu, hamu ya mwandishi kwa uwazi ni kupanua utajiri wa ujumbe wa Biblia juu ya utume. Anafanya hivyo kwa kutafuta uthibitisho zaidi wa vipengele vya utume katika Biblia na kwa kutafuta njia za kufundisha hata zaidi kuhusu ushahidi huu. Ingawa mwandishi ana Shahada ya Uzamivu (PhD, anafaulu kuwasiliana katika kiwango cha kundi analolenga: Wakristo wanaotaka kuwa mitume, lakini mara nyingi hawana elimu ya kutosha. Uzoefu wake katika kufanya kazi na kundi hili lengwa unamtia moyo kuendelea kutafuta umuhimu.

Yaliyo hapo juu yanafanya kitabu hiki, na nina hakika pia Agano Jipya ambayo bado inakuja, kuwa kitabu cha thamani cha kujifunza Biblia kama 'kitabu cha utume', kinadharia na kimatendo. Na sio tu kwa walengwa waliotajwa, lakini pia kwa wale ambao walibarikiwa na elimu bora na wanataka kujifunza juu ya kuwasiliana na Wakristo kutoka katika utamaduni wa mdomo.

Ninapendekeza kitabu hiki kama kitabu cha kujifunzia juu ya utume na kama faraja kwa wale wanaopata uzoefu wa kuitwa na Mungu katika nyanja za utume.

Kees van der Wilden
Mkurugenzi Mshiriki
Tume ya Utume ya WEA

Shukrani

Nataka kutoa shukrani za dhiti kwa Elizabeth mke wa Strand kwa kuvumilia kurudia kusoma kitabu hiki pia akarekebisha makosa fulani ya lugha, hata kama alikuwa na kompyuta ambayo haingemsaidia. Bila wewe, kingereza changu kingesikika sana kama kigeni kwa wazalendo!

Ninataka kutoa shukrani nyingi kwa rafiki yangu Anton Kemp, ambaye alikuwa mwenyekiti wa timu yetu ya usaidizi ya Uholanzi (ambayo baadaye ilikua msingi wa 'Kuajiri kwa Utume') katika miaka yetu barani Afrika. Alisoma yaliyomo katika vitabu vyote vitatu katika Kiholanzi, na akatoa maoni mengi yenye manufaa kuhusu kueleweka kwa maandishi na maelezo ya chini. Pia alipendekeza kuchapisha vitau vitatu badala ya viwili.

Shukrani pia kwa rafiki yangu Kees van der Wilden, ambaye, mbali na kuandika aya ya uidhinishaji, pia alitoa ushauri muhimu sana wa jinsi ya kuunda muswada huu vizuri zaidi kuwa kitabu.

Dibaji ya Mwandishi

Mengi ya yaliyomo katika kitabu hiki yalichapishwa awali (na Hebron Theological College, Rynfield, Afrika Kusini, 2005) kama kitabu chenye juzuu moja, chenye kichwa cha habari cha *The Biblical Foundation for World Missions* (*Msingi wa Bibliya katika Umisheni Ulimwenguni*). Kitabu hiki kilikuwa kizima sana, chenye gharama kubwa sana kutokezwa na kizito mno kukisafirisha na kurasa zake 281 katika umbizo la A-4.

Kwa hivyo niliifanyia kazi upya katika makala fupi 78, iliyochapishwa kati ya Aprili 2008 na Septemba 2014. Ninayachapisha sasa katika majalada 3 madogo, nikiamini kwamba yanafanya uzalishaji, matumizi na usafiri kuwa wa kudumu zaidi.

Kitabu hiki cha kwanza kina makala 28 kuhusu Agano La Lake; kila kitabu cha pili na cha tatu kitakuwa na makala nyingine 25 juu ya Agano Jipya. Ziliundwa kwa ajili ya ufundishaji wa moduli katika shule za Biblia, seminari za theolojia na vituo vya mafunzo ya wamishonari: kila kimoja kinatumia takriban saa moja kufundisha. Kulingana na saa ngapi za kufundishia katika wiki moja ya shule, kila juzuu linaweza kufundishwa kwa takriban wiki moja - jambo ambalo linaifanya kuwa programu kubwa sana.

Kumbuka kikundi kinacholengwa na kitabu: Wakristo katika Ulimwengu Unaoendelea ambao wanataka kuwa wamisionari. Kiwango chao na aina ya elimu inapendekeza ufundishaji wa mdomo, ambao kifungu hiki ni chombo endelevu, sio kinachojisimamia peke yake. Inaweza pia kutumika kwa masomo ya Biblia au mahubiri na wakati wa wiki za mapumziko au makongamano ya misheni.

Na masomo haya yaongeze uelewa wako wa ujumbe wa ujumbe wa ulimwengu wa Biblia na kuchochea safari yako kutoka kwa ufahamu wa awali hadi ushiriki wa shauku, mafanikio na kusisimua!

Steeff van 't Slot, Ede, Uholanzi, Aprili 2014

Utangulizi

Njia bora ya kujifunza ujumbe wa Kibiblia kuhusu Utume kwa ulimwengu sio kusoma juu ya kitabu hicho (kama hiki) lakini ni kukisoma Kitabu, haswa zaidi: kusoma Biblia kwa *macho ya kitume*. Hivyo ndivyo utangulizi wake ulivyoandikwa na pia ni msingi wa vitabu vingine viwili vinavyofuata vya Agano Jipya.

Baadhi ya mada kuu hupitia vitabu hivi vitatu. La *kwanza* ni umoja kati ya Agano la Kale na Agano Jipya: yote mawili ni Neno la Mungu na yanazungumza juu ya Mungu yule yule. Vyote viwili vina umuhimu sawa: liite Agano la Kale kitabu cha picha na Agano Jipya kitabu cha kiada, ukipenda. Wanasimulia simulizi sawa na kukamilishana. Hatupaswi kusahau kwamba Yesu na Mitume walitumia Agano la Kale kama kitabu chao cha mafundisho; kwa hivyo hatuwezi kuachana nayo.

Mada kuu ya *pili* ni kwamba, Mungu ni Mungu wa ulimwengu wote, ambaye jina lake linahitaji kuhubiriwa hadi mwisho wa dunia. Makabila yote ya watu ulimwenguni yanahitaji kujua kwamba Yeye tu ndiye Mungu. Hakuna kabila la watu hata moja ambalo Hapendezwi nalo.

Nyingine ni kwamba, Mungu, Ambaye hangeweza na hawezi kuvumilia dhambi katika nyakati za Agano la Kale havumili hata katika nyakati za Agano Jipya. Hajabadilika. Siku zote alitoa njia moja tu ya wokovu nje ya hukumu na bado anafanya: leo ni imani katika Mwanawe Yesu Kristo. Kwa hiyo, Ukristo ni wa pekee: hakuna dini nyingine ambapo Mungu hushuka kwa watu ili kuwaokoa. Yesu Kristo pekee ndiye aliyefanya hivyo.

La *mwisho* ni kwamba, ikiwa kuna njia moja tu ya wokovu, kuna matokeo usipochagua njia hiyo. Mwanadamu ameumbwa akiwa chombo huru cha maamuzi; uhusiano kati ya mwanadamu na Mungu unawezekana tu, wakati mwanadamu anachagua uhusiano huo kwa hiari. Yesu alizungumza mengi kuhusu kuzimu kama mbadala mbaya sana. Ni Yeye pekee aliyejua alichokuwa anazungumza, na bado hatupendi kusikia kuhusu kuzimu siku hizi.

Ni kuhusu wakati ambapo tunamchukulia Mungu, Yesu na yaliyomo ndani ya Biblia kwa uzito tena. Tumekuwa huru sana na tunaelekea kufikiri kwamba njia zote zinaelekea Roma, kama usemi unavyokwenda. Hebu turudi kwenye ujumbe kamili wa Biblia na kusikia na kutii maneno ya Yesu. Anarudi na ndipo zama za neema zitaisha. Wacha tutumie wakati wetu, kabla ya usiku kuingia.

Njia moja ya kutumia kitabu hiki ni kuufuata mpangilio uliotolewa wa sura. Kuanza na mada kumi na mbili za kitume katika Mwanzo inapendekezwa, kwa sababu kuna masuala mengi ya msingi yanayoshughulikiwa katika kitabu hicho cha kwanza cha Biblia. Vinginevyo, sehemu za sura zaweza kufundishwa au kusomwa katika mfuatano wa kisheria wa vitabu vya Biblia.

Vyovyote vile, kwa mwanafunzi anayesoma hivi punde tu, ni jambo la maana sana kufanya hivyo ukiwa na Biblia iliyofunguliwa: tafuta marejeo yote ya Maandiko yaliyotolewa chini ya maelezo ya rejea hapo chini. Hilo litaongeza ujuzi wako wa Biblia sana. Kujadili maswali ya funzo mwishoni mwa kila sehemu kutasaidia kuboresha.

Sura ya I

Mada Kumi na Mbili za Utume katika Kitabu cha Mwanzo

Utangulizi

Tunakutana na mada kumi na mbili za Utume katika kitabu cha Mwanzo. Tunaona bila shaka kwamba wazo la Mungu la utume siyo “wazo la baadae” kwamba lilianza tu katika kitabu cha Mathayo 28 au Matendo 2. Kinyume chake: ni Mwanzo, kitabu cha mwanzo wa yote, ni kitabu ambacho pia utume kwa ulimwengu ulianza.

Sawa na Mada nyingine za kibiblia, hizi za utume kwa ulimwengu zimeandikwa kwa misingi ya ufafanuzi wa biblia wa ufunuo endelevu; mada za Biblia hufunuliwa kwa kadri wakati unavyoendelea.

Mada hizo zina uhusiano wa moja kwa moja na utume kwa ulimwengu. Ni mada kuu katika Maandiko. Biblia nzima ni kitabu cha utume kwa Ulimwengu. Mungu ni Mungu wa ‘Mataifa Yote, vizazi vyote na watu wote’. Hili linaoneka katika kila kitabu cha Biblia.

Mada ya 1: Nani anatuma? Mtume Mkuu (Missio Dei)- Mwanzilishi wa kazi ya Utume

Hitaji la utume kwa ulimwengu ni vigumu kueleweka kwa kila mtu ambaye hamfahamu Mungu ya kuwa ni nani: Sifa zake, tabia, mipango na madai yake kulingana na ubinadamu, na jinsi Anavyojifunua Mwenyewe katika Neno lake, lugha, sura, na maelezo.

Mungu anajitambulisha mwenyewe katika uwepo wa utatu wake Mtakatifu: Mstari wa 1 unazungumza juu ya ‘Mungu’, mstari wa 2 unazungumza juu ya ‘Roho wa Mungu’, msitari wa 3 ‘Nuru’ inatokea: Kristo katika hali ya Kiungu kabla ya kuvaa mwili¹ Baadae anazungumza kuhusu sisi na wetu, ikionyesha watu watatu au zaidi, wakiwa na usawa wa uwepo wa Mungu yule yule mmoja na mahusiano ya kitabia.² Sambamba, na mwanadamu alivyoubwa kwa mahusiano,³ akionyesha utatu katika mwili, nafsi, na roho - zikiwa zimeungana katika maisha ya mwanadamu mmoja. Ukuu wa Mungu umefunuliwa katika nafsi tatu na bado ni katika Kiumbe kimoja⁴

Mwanadamu aliumbwa ili kuishi katika dunia mbili. Kama *Adamu* aliumbwa kutoka katika mavumbi ya nchi (*adamah kwa Kiebrania*). Kisha Mungu akampulizia puani pumzi (*‘ruah’ kwa kiebrania, lit. ‘roho’*) ya uhai.⁵ Mwandamu ameumbwa kuishi kwa mahusiano hapa duniani sawasawa na mbinguni: akiwa amejengwa sawa ili kuwa na ushirika na Mungu na kufurahia mahusiano na watu wengine. Maisha ya mwandamu hayajakamilika kama tu ataishi kwa kiwango cha asili tu; mtu ameumbwa ili kuwa na mawasiliano ya karibu na Mungu.⁶

Lakini Mwanadamu aliumbwa ili kuwa na ushirika na Mungu, alitenda dhambi na akaupoteza ushirika huu. Mungu akataoa njia ya wokovu ili kwamba ushirika huu uweze kurejea. Tangazo hili la wokovu ndio ambalo husababisha utume

¹ Mwa. 1:1-3; Yoh. 1:1-5; 8:12; 11:25; 14:6; Kol. 1:16

² Mwa. 1:26

³ 2:20b-23

⁴ Kumb. 6:4

⁵ Mwa. 2:7

⁶ Mungu kwa makusudi ana wivu na roho aliyoiweka iishi ndani yetu, Yakobo 4:5

kwa Ulimwengu uwepo *Missio-Dei*, Utume wa Mungu kuokoa kizazi cha Mwanadamu aliyepotea. Pale ambapo tunaona makusudi ya mwandamu ni kuuondoa *Missio- Dei* tunaona *utume wa Kanisa, Missiones Ecclesiae* inafanywa na kanisa, inakuja kuwepo.

Watu wanaonekana katika Biblia *wametumwa* na Mungu kwa ajili ya kutimiza jukumu fulani. Tunaona pia kuwa watu wale waliotumwa nao wanakuja kuwa *watumaji* - ndani ya kusudi la Mungu.

Wa *kwanza* kutumwa walikuwa Adamu na Eva: walitumwa kutoka Paradiso ili wakautunze ulimwengu, chini ya laana. Mpaka wakati wa mwisho kila utume utakuwa ni kushughulika na dhambi na kuleta uwezekano wa wokovu.⁷

Wa *pili* kutumwa alikuwa ni Nuhu: hakuambiwa *kwenda* kokote; alikuwa katika utumishi wa nyumbani. Alipaswa kutangaza hukumu kwa kizazi chake na kujenga Safina, njia pekee iliyotolewa ya uwezekano wa wokovu.

Wa *tatu* kutumwa kiuharisia aliambiwa *kwenda*. Abram u alipaswa kuiacha nchi yake, watu na nyumba ya baba yake kwenda katika nchi ambayo Mungu atamwonyesha. Alienda na ulimwengu uliokuwa ukimzunguka na akiwa amebeba ahadi nne: 'Nitakufanya uwe taifa kubwa'; 'Nitakubariki', 'Nitalikuza jina lako', 'Utakuwa Baraka na watu wote ulimwenguni watabarikiwa katika wewe'.⁸ Alihitaji kujitoa sadaka ili aweze kuzipokea ahadi hizo: kuacha vyote alivyokuwa amevizoea na kwenda kuanza safari ya ahadi hapo mwanzoni kiuhakika hakuelewa na haikukaa akilini. Kwa Abramu utume kwa Ulimwengu *Missio Dei* ukaja kuwa dhahili: *Mwokozi* wa kwanza wa Mungu kwa Ulimwengu akaja kuwa *Taifa* la ukombozi.

Mtu *wa mwisho* katika kitabu cha mwanzo kutumwa na Mungu alikuwa Yusufu-ingawaje pale mwanzoni ilionekana kuwa alikuwa ametumwa tu kwenda nyikani na Yakobo.⁹ Hapa ndipo tuaona simulizi ya kwanza ya Baba kumtuma *mwanae*.

⁷ Mwa. 3:15,17-19

⁸ Mwa. 12:1-3

⁹ Mwa. 37:13; 45:5; 50:20; Zab. 105:16-22

Mtu wa *kwanza kutumwa* naye akaja akawa mtumaji ni Ibrahimu, alipomtuma mtumishi wake Eliezeri kwenda kumtafutia mke mwanawe Isaka.

Baadae tunasoma jinsi gani Isaka, *mtumaji* wa pili alivyomtuma mwanawe Yakobo kwenda kutafuta mke.¹⁰

Mtumaji *wa tatu* ni Yakobo, aliyemtuma mwanawe mpendwa Yusufu kwenda kuwatazama ndugu zake, ambao walikuwa wakichunga katika eneo la hatari sana kule Shekemu¹¹

Mtumaji *wa nne* na wa mwisho ni Yusufu. Baada ya kukutana na kaka zake kule Misri. Aliwatuma wakamlete ndugu yao mdogo, ambaye ni mdogo wake Benjamini.

Mada nyingi za Mwanzo zinaungana katika sura ya 37-50. Simulizi ya Yakobo, Yusufu, na ndugu zake, Utawala wa Yusufu na huduma ya wakovu inaweza kuitwa ni Biblia ndogo. Zinabeba sifa kuu za Mungu, kutawala kwake katika historia kuweka watu wa mkakati kwa nyakati. Katika mstari wa wakati wa kutekeleza mipango ya kuokoa watu. Wanatoa taswira ya Mpango wa Mungu wa Wokovu uliotekelzwa katika Agano Jipya kupitia Yesu Kristo.

Masmali ya Kujifunza

1. Je, Utatu unajitambulisha kwa njia gani?
2. Je, mwanadamu ameumbwa kwa mfano wake?
3. Je, vivango viwili tofauti vya wanaume vya ushirika ni vipi?
4. Bainisha Missio Dei na Missiones Ecclesiae.
5. 'Waliotumwa' katika Mwanzo ni akina nani?
6. Na ni nani kati ya hao alikuja kuwa 'mtumaji' baadaye?

¹⁰ Sura ya 24 na 28 hasa hasa

¹¹ 37:13; Mwa. 34

Mada ya 2: Kutumwa, Lakini Kufanya Nini? Mamlaka

Utumaji wa kwanza tunaosoma juu yake katika Mwanzo ni *agizo la uumbaji* ambalo ndani yake mwanadamu ameagizwa kutawala¹² na ‘kuzaa, kuongezeka, kuijaza nchi, na kuitiisha’. Amri hii ilimaanisha kufanya kazi katika Bustani na kuitunza.¹³

Mamlaka ya uumbaji haikuondolewa baada ya anguko, lakini utekelezaji wake sasa ulikumbana na vikwazo. Kunakuwa na uchungu¹⁴ katika kuzaa watoto, katika mahusiano ya ndoa, katika kilimo na uzalishaji mazao na mahali pa kazi (kazi nzito).

*Agizo la baada ya Mafuriko*¹⁵ linatukumbusha juu ya mamlaka ya uumbaji; bado inaonekana amepoteza kipaji chake cha awali. Maana ya msingi ya ‘kutawala’ ilikuwa: kutumikia kile ulichokabidhiwa – lakini kilishuka na kuwa ‘kukitawala’. Yesu Kristo alipotokea duniani alirejesha mtazamo sahihi juu ya uongozi wa Kimungu.¹⁶

Akiwa na Abramu, mamlaka ilikazia baraka kupitia yeye kwa familia zote duniani. Ilirudiwa kupitia mafunuo ya Mungu kwa Isaka na Yakobo.¹⁷ Kwa hiyo, utume kwa ulimwengu unajumuisha ufikio kamili wa *wokovu* kwa mwanadamu, pamoja na kuwafikia watu *wanaojali* mimea na wanyama pamoja na mazingira.

Kabla Ibrahimu, mfano wa Mungu Baba, hajawa mtumaji, alikuwa na huduma yake mwenyewe. Alimwabudu Mungu wa kweli,¹⁸ aliwaweka huru mateka, akatoa zaka kwa Melkizedeki, akamshuhudia mfalme wa Sodoma,¹⁹

¹² 1:26,28

¹³ 2:15

¹⁴ 3:16,17

¹⁵ 9:1-3

¹⁶ Mat. 20:25-28

¹⁷ Mwa. 12:1-3, 26:2-4,24 na 28:13-15; 35:11,12 hasa hasa

¹⁸ 12:7,8; 13:18

¹⁹ 14:18-20,22,23

aliombea waliopotea²⁰ aliombea uponyaji wa nyumba ya mfalme wa kipagani,²¹ na alikuwa tayari kumtoa Isaka dhabihu.²²

Ibrahimu kama mtumaji wa kwanza wa kibinadamu:

Alimtuma Eliezeri kumtafutia Isaka mke. Hii inawakilisha jinsi Mungu Baba alivyomtuma Roho Mtakatifu kutafuta Bibi-arusi, Kanisa, kwa ajili ya Mwanawe. Eliezeri aliomba kabla ya kumwambia Rebeka; Roho Mtakatifu huwaombea watakatifu.²³

Kabla ya Isaka, aina ya Mwana wa Mungu, kuwa mtumaji, alikuwa pia na huduma yake. Alikuwa tayari kutolewa dhabihu,²⁴ akampokea bibi-arusi wake kutoka mahali pengine²⁵, akamwomba mkewe,²⁶ akapokea ufunuo wa Bwana wa baraka za Ibrahimu sasa zikikaa juu yake,²⁷ walimwabudu Mungu wa kweli²⁸ na kuzaa mataifa mawili,²⁹ (picha za watu wa kweli na kanisa la uongo, walikua pamoja mpaka walipokwenda njia zao tofauti).

Mtumaji wa pili, Isaka.

Sawa na Ibrahimu, Isaka alimtuma Yakobo ajitafutie mke, nje ya Kanaani. Umuhimu wa kufanana unapatikana katika kujitenga kati ya ndugu. Esau anawakilisha Ukristo wa kimwili, ambao Yakobo alipaswa kujitenga nao. Yakobo hapaswi kuchafuliwa na mazingira ya Wakanaani wenye kuabudu sanamu ambayo Esau alijiweka ndani yao.³⁰

Kabla ya Yakobo kuwa mtumaji, yeye pia, alionyesha sifa za kihuduma. Alikutana na Mungu na kupokea baraka za Ibrahimu na Isaka,³¹

²⁰ 18:16-33

²¹ 20:7,17,18

²² Sura ya 22

²³ Rum. 8:26

²⁴ Mwa. 22; Zab. 40:7,8; Mat. 26:42

²⁵ Mwa. 24; Mat. 22:2; Ufu. 19:7,8

²⁶ Mwa. 25:21; Rum. 8:34; Heb. 7:25

²⁷ Mwa. 26:2-5,24

²⁸ Mwa. 26:25

²⁹ 25:22,23

³⁰ 26:34,35; 27:46-28:1,8

³¹ 28:10-22

akamkuta mke wake nje ya ulimwengu wa Kanaani,³² akakua na kuwa ukoo ambao ungeleta taifa la Israeli, alionyesha uchungaji kwa mifugo yake na kwa ajili ya 'kundi la familia yake.'³³ aliombea familia yake,³⁴ inawakilisha Ukristo wa kweli, lakini Mungu alipaswa kushughulika naye ili kumtibu kutoka katika utu wake wa kale.³⁵

Mtumaji wa tatu, Yakobo:

Katika Simulizi hii thamani yenye nguvu zaidi ya kufanana ya Mwanzo inapatikana. Yakobo (sasa anayemwakilisha Mungu Baba) alimtuma mwanawe mpendwa Yusufu (anayewakilisha Yesu Kristo), kuwatafuta ndugu zake.³⁶ Ndugu wanawakilisha ubinadamu uliopotea, ambao Yesu Kristo alikuja kuokoa. Kwa njia fulani Yusufu baadaye pia aliwaokoa ndugu zake.

Huduma ya Yusufu ilikuwa kama Kristo zaidi kuliko ile ya mababu zake watatu. Alionyesha sifa kadhaa za Yesu: ndugu zake walimwonea wivu na kuhisi kutishwa naye,³⁷ kama walivyofanya familia ya kimwili ya Yesu na Mafarisayo.³⁸ Yusufu aliitwa kwa ndoto kutawala na vivyo hivyo na Yesu, kwa kuteuliwa kwa Mungu.³⁹ Yusufu alipaswa kunyang'anywa mali na cheo chake ili awe mtumwa kabla ya kutawala, kama ilivyokuwa kwa Yesu.⁴⁰ Kwa habari ya Yusufu, ilionekana kana kwamba alikuwa ameutoa uhai wake; Kwa kweli Yesu alifanya hivyo kwa hiari.⁴¹ Yusufu na Yesu walitendewa isivyo haki mara nyingi; Yusufu angeweza kutumia vibaya nafasi yake aliyoipenda gerezani ili kuchochea uasi na kutoroka, lakini hakufanya hivyo; vivyo hivyo sala ya Yesu katika Gethsemane inaweza kuchukuliwa kuwa ni hamu ya kutoroka, lakini badala yake alipendelea kufanya mapenzi ya Mungu.⁴² Yusufu alihubiri gerezani, akitangaza uhuru kwa mnyweshaji na hukumu kwa mwokaji;

³² 28:1,2; 29:18-30

³³ 30:27-31:41; 32:7,8; 33:13,14; Yoh. 10:11,14

³⁴ Mwa. 32:9-12

³⁵ 32:22-32; Rum. 6:6; 7:24; Gal. 2:20

³⁶ Mwa. 37:3; Mat. 3:17; Mwa. 37:16; Mat. 15:24

³⁷ Mwa. 37:11,8

³⁸ Linganisha 37:4 mf. kwa Mk. 6:3, Mat. 21:45,46 na Yoh. 12:19

³⁹ Mwa. 37:5-10; Zab. 2

⁴⁰ Mwa. 37:18-28; Flp. 2:5-11

⁴¹ Mwa. 37:31-33; Isa. 53; Yoh. 10:17,18

⁴² Mwa. 39:22,23a; Mat. 26:39,42,44

Yesu aliwahubiria roho waliokuwa gerezani.⁴³ Baada ya kufedheheshwa kwake Yusufu aliinuliwa hadi nafasi ya pili ya juu katika Misri; Yesu alipokea nafasi katika mkono wa kuume wa Mungu.⁴⁴ Yusufu alipokea jina jipya kutoka kwa Farao: Zafenati-Panea ('mwokozi wa ulimwengu'⁴⁵); aliwaokoa watu kutokana na njaa ya kimwili, lakini Yesu, Mwokozi wa Ulimwengu, anawaokoa watu kutoka kwenye njaa ya kiroho na alipokea Jina lipitalo majina yote,⁴⁶ Baada ya muda mrefu kupita Yusufu alijitambulisha kwa ndugu zake; vivyo hivyo, Yesu atajidhihirisha kwa 'ndugu zake kwa jinsi ya mwili', Wayahudi.⁴⁷ Yusufu aliwasamehe ndugu zake kwa yale waliyoyatenda, kama Yesu alivyofanya baadaye.⁴⁸

Yusufu, kama mtumaji wa nne:

Yesu, aliyetumwa na Baba, baadaye aliwatuma wanafunzi Wake wawafikie mataifa kwa Injili: Aliyetumwa akawa Mtumaji.⁴⁹ Yusufu, naye alitumwa na baba yake, akawa mtumaji mwenyewe: aliwatuma ndugu zake kumchukua Benyamini na kuwaambia kwamba hawatauona uso wake tena, isipokuwa wangemleta ndugu yao mdogo.⁵⁰ Yesu alisema kwamba atarudi tu baada ya Injili ya Ufalme kuhubiriwa katika ulimwengu wote, kabla ya mwisho kuja.⁵¹

Waongofu wa mwisho wa mataifa⁵² inabidi kuletwa ndani kabla hatujamwona tena.

⁴³ Mwa. 40; 1 Pet. 3:19

⁴⁴ Mat. 26:64

⁴⁵ F.J. Dake, *Annotated Reference Bible*: Zafenati-Paneya ina maana ya 'wingi wa maisha' iliyotafsiriwa na Jerome kama 'mwokozi wa ulimwengu' (Dake uk. 41). Tazama pia: F.B. Meyer, *Great Men of the Bible*, 1981:126

⁴⁶ Yoh. 1:29; 3:16-18; Flp. 2:9,10

⁴⁷ Mwa. 45; Zek. 12:10; Yoh. 19:37; Ufu. 1:7

⁴⁸ Mwa. 45:3-8; 50:15-21; Lk. 23:34

⁴⁹ Yoh. 20:21; Mat. 28:18-20; Mdo. 1:8

⁵⁰ Mwa. 42:18-20; 44:23

⁵¹ Mat. 24:14

⁵² Waongofu wa mwisho wa Mataifa walizaliwa mara ya mwisho. Kwa maana ya kiroho wao ndio wachanga zaidi.

Maswali ya Kujifunza

1. Bainisha maneno ‘mamlaka ya kujali’ na ‘mamlaka ya kufikia watu’.
2. Eleza aina gani zinazowakilisha Ibrahimu, Isaka, Eliezeri, Rebeka, Esau, Yakobo na Yusufu.
3. Eleza baadhi ya sifa za huduma za Ibrahimu, Isaka, Yakobo na Yusufu.
4. Ni watu gani waliotumwa katika Mwanzo walikuja kuwa watumaji wenyewe?
5. Linganisha maisha ya Yusufu na Yesu kwa mapana uwezavyo.
6. Eleza umuhimu wa siku za mwisbo Kwa Yusufu, kutuma kwa Benjamini.

Mada ya 3: Tatizo la Dhambi ya Mwanadamu

Mungu alimuumba mwanadamu ili awe na ushirika Naye: Alitaka mpenzi ambaye angeweza kushiriki naye moyo Wake, baraka, uwezo, enzi na Kiti Chake cha Enzi. Kwa hiyo alimuumba mwanadamu kwa hiari. Mahusiano ambayo hayatokani na uchaguzi huru wa maadili sio uhusiano wa upendo. Akiwa ameumbwa kama wakala huru wa maamuzi, mwanadamu anaweza kuchagua kukubali au kukataa uhusiano kama huo. Mungu alifanya uchaguzi huu uonekane kwa kuweka aina mbili za miti katika bustani. Mwanadamu aliagizwa asile matunda ya mti wa ujuzi wa mema na mabaya.⁵³ Matokeo ya uchaguzi yalikuwa uzima au kifo.

Asili ya jaribu la Hawa haitofautiani na jinsi watu wanavyojaribiwa leo. Wanaangukia kwa hoja zilezile zinapokuja katika kunukuu maneno ya Mungu haswa. Anguko hili halikuwa na kitu cha bahati mbaya, lilianza na dhambi iliyotawaliwa kabla: mabishano yalifikiriwa vizuri na kitendo kilifanyika kwa makusudi. Hapakuwa na udhuru.⁵⁴

Yaliyomo katika jaribu⁵⁵ alilokabili Hawa yalikuwa na shaka juu ya neno la Mungu, ambalo Shetani alikuwa amepanda moyoni mwake: “Je! ni kweli Mungu amesema...akasema maneno Fulani, ambayo Mungu hakuyasema yakiwa na maana ya kuwa mtu asile matunda katika mti wowote bustanini. Mwanamke huyo alijibu kwa njia iliyoacha maneno halisi ya Mungu kwa kuongeza ‘wala usiguse’.

Kisha Ibilisi anaacha hila zake kwa kukana kabisa onyo la Mungu kwamba 'hakika wangekufa'. Shetani alifasiri maneno ya Mungu tofauti na jinsi alivyoyamaanisha. Mungu alizungumza kwanza juu ya kifo cha kiroho: mwanadamu alipoteza uhusiano wake na Mungu. Baada ya hapo, kifo cha kimwili kingekuwa bomu la wakati katika maisha yao na katika yale ya wazao wao. Hivi ndivyo Shetani hakuzungumza.

⁵³ Mwa. 2:9,16,17

⁵⁴ ‘... Ili watu wasiwe na udhuru...’ (Rum. 1:20b)

⁵⁵ Mwa. 3:1-5

Hoja yake iliyofuata ilikuwa: ‘mtakuwa kama Mungu, mkijua mema na mabaya’. Watu wanatafsiri ukweli huu nusu hivi leo kama ‘wewe utakuwa kamungu kadogo.

Mwanadamu aligundua kwa ugumu kwamba kujua mema na mabaya hakumfanyi kuwa na furaha zaidi, kwa sababu ujuzi huu sio upande wowote. Tangu mwanadamu alipojua dhambi alikuwa amenasa.

Kusudi la jaribu hilo ni kwamba Shetani mwenyewe alitaka kuwa kama Mungu⁵⁶ na kuingiza tamaa hiyo ndani ya moyo wa mwanadamu. Mwanadamu alikuwa ameumbwa kutawala,⁵⁷ hivyo Shetani alichopaswa kufanya ni kutumia kusudi hili alilopewa na Mungu na kulitia unajisi kwa nia za ubinafsi. Nia kama hizo hazijui mipaka na huvuka mipaka ya Mungu. Nguvu za mwanadamu hufanya kazi vizuri tu ndani ya hizi, lakini Shetani huwashawishi watu kutamani kile ambacho kiko nje ya mpango wa Mungu ambao ameukusudia kwao.

Shetani anatumia mbinu ile ile ya majaribu mara kwa mara na Biblia inatuonya daima. Tangu Mwa. 3 tunaelewa ni nani aliyepanda uovu ndani ya moyo wa mwanadamu, ingawa mwanadamu akawa shamba tayari kupokea magugu haya. Matokeo ya dhambi ya mwanadamu yalikuwa ni fahamu ya uchi, woga kwa Mungu, hamu ya kujificha, kuelekeza lawama kwa wengine na mengineyo, yakiishia katika kifo cha kiroho na kimwili.⁵⁸ Kutoka kwa Yakobo tunajifunza kwamba pande mbili zinahusika katika kuzalisha dhambi:⁵⁹ Nguvu za dhambi ya majaribu, na tamaa mbaya ya mwanadamu - ambayo anapaswa kutawala.⁶⁰ Kuelewa hili ni muhimu kwa utume wa ulimwengu. Ikiwa tunamjua adui yetu na uwezo wake mdogo, pamoja na ushindi wa Yesu juu yake, tuna ujumbe kwa ulimwengu.

⁵⁶ Isa. 14:13,14

⁵⁷ Mwa. 1:26,28

⁵⁸ 3:10, 8, 13 na 14 hasa hasa

⁵⁹ Yakobo 1:14,15

⁶⁰ Mwa. 4:7b

Dhambi ya familia moja iliathiri uumbaji wote:⁶¹ mwanadamu na kizazi chake pamoja na mimea na wanyama walikuja chini ya laana.⁶² Kaini alipomuua Habili, Mungu alisema kwamba kuua huleta laana.⁶³ Mauaji ni dhambi mbaya zaidi na hutokeza fahamu kali zaidi ya hatia. Njia pekee ya kukabiliana na hilo, ni toba iliyo salama na ni kujihesabia haki. *Matokeo* yake ni ugumu wa moyo. Kaini hakutubu na akaondoka katika uwepo wa Mungu na kisha akaanzisha uzao wake usio na Mungu.⁶⁴ Baadaye Nuhu aliona laana juu ya mjukuu wake Kanaani kwa ajili ya dhambi ya Hamu.⁶⁵ Kanaani alirithi laana hiyo kwa sababu Hamu hakutubu uchafu wake. Kwa hiyo mzizi huu wa dhambi uliendelea bila kupingwa, ukitia sumu kwa vizazi vya baadaye.

Mungu aliongeza kifungu katika ahadi yake kwa Abram: ⁶⁶ kulaani wateule wa Bwana, kama mtu binafsi au watu wote, husababisha laana irudi kwa yeye aliyeitangaza.⁶⁷

Ibada ya sanamu hupelekea kifo mapema sana, na kutofika mtu anapokusudia. Raheli aliiba miungu ya nyumbani ya baba yake; hangeweza kuacha uchafuzi wa kiroho wa nyumba ya baba yake. Bila kujua juu ya mtu mwenye hatia, Yakobo alitangaza kifo kwa mkosaji.⁶⁸ Muda si mrefu baada ya hapo Raheli alikufa katika kuzaa bila hata kufikia hema za Isaka, nyumba yake kwa ahadi.⁶⁹ Ingawa familia ilijiondolea miungu hii,⁷⁰ hatusomi kuhusu toba, ambayo inaweza kuinua laana ya Yakobo juu ya Raheli. Baadaye katika Maandiko tunaona matukio ambapo adhabu ilipungua wakati wakosaji walipotubu.⁷¹

⁶¹ Mwa. 3:14-19

⁶² Rum. 8:19-21

⁶³ Mwa. 4:8-13

⁶⁴ 4:17-24

⁶⁵ 9:20-27

⁶⁶ 12:2

⁶⁷ 27:29b

⁶⁸ 31:32

⁶⁹ 35:16-20

⁷⁰ 35:2,4

⁷¹ Tazama mf. 1 Fal. 21:20-29, au Yona

Maswali ya Kujifunza

1. *Eleza kwa nini mwanadamu aliumbwa akiwa na uhuru wa kuchagua.*
2. *Shetani alimdanganya Hawa kwa mabishano gani?*
3. *Shetani alikuwa na nia gani ya kuwashawishi wanadamu?*
4. *Ni pande gani mbili zinazobusika katika kuzalisha dhambi, kulingana na Yakobo?*
5. *Nini kinatokea usipotubu dhambi zako?*
6. *Eleza kwa nini Rabeli alikufa alipokuwa akijifungua.*

Mada ya 4: Mwanzilishi wa Dhambi - Shetani Alichafua Kizazi cha Wanadamu

Kuna adui *mmoja* tu wa wanadamu aliyewekwa na Mungu, shetani⁷² na wafuasi wake, malaika walioanguka. Mungu aliweka uadui kati yetu na wao. Ni maadui zetu wa kweli na wamechochea uadui wote kati ya wanadamu. Mungu hakukusudia kamwe kuwe na uadui kati ya wanadamu.

Mbinu mojawapo ya Shetani siku zote imekuwa kuanzisha uovu, kisha kujificha na kufanya kana kwamba hayupo. Haonekani popote kwa uwazi katika Agano la Kale, na ni wakati tu Yesu alipohudumu duniani ndipo kazi za ibilisi zilipofichuliwa na kuvunjwa.⁷³

Tunapotazama kwa makini Isaya 14 na Ezekieli 28 tunaona viashilia vya kile kilichotokea mbinguni, zamani sana. Katika Isaya tunasoma kile kilichoandikwa kuhusu mfalme wa Babeli⁷⁴ - mfalme huyu akiwa mfano wa Shetani. Mambo kadhaa yaliyoandikwa katika kifungu hiki hayawezi kutumika kwa mfalme wa kibinadamu tu. Kwa hiyo ina maana zaidi tunapoitumia kwa 'mfalme' mwingine: yule aliyepewa mamlaka na wajibu fulani katika ufalme wa mbinguni, mamlaka aliyotumia kwa malengo ya ubinafsi.

Katika Ezekieli tunaona maelezo mengine (yaliyofananishwa na mfalme wa Tiro) ya vile Shetani alivyokuwa kabla ya anguko lake.⁷⁵ Alifunikwa na fahari na utukufu wa mbinguni usiowazika. Mungu alimwita kerubi mlinzi, malaika wa kiti cha enzi.⁷⁶ Kabla ya kuanguka kwake, kerubi huyu, ambaye hapo awali aliitwa Nyota ya Asubuhi au Mwana wa Alfajiri, alijikuta katikati ya utawala wa ulimwengu wote mzima.

Siku zote alimwona Mungu katika mamlaka yake ya kutawala, ameketi kwenye kiti cha enzi cha juu kabisa, akitumia uwezo wote na kupokea utukufu wote, ibada na kuabudiwa. Hilo lilikuwa zaidi ya kerubi huyu angeweza kuvumilia.

⁷² Mwa. 3:15a

⁷³ Kol. 2:15; 1 Yoh. 3:8b

⁷⁴ Isa. 14:4

⁷⁵ Ezk. 28:1-19

⁷⁶ 1 Sam. 4:4; Zab. 99:1; Isa. 37:16 nk.

Fahari kubwa iliyomzunguka na kumfunika haikutosha. Alitaka zaidi, kuwa chini ya Aliye Juu ndicho ambacho hangeweza tena kukubali. Akawa na wivu na kuasi na kuwashawishi theluthi moja ya malaika wajiunge naye.⁷⁷

Shetani alipolaaniwa na Mwokozi kuahidiwa kupotea kwa ubinadamu,⁷⁸ alitengeneza Mbinu yake ifuatayo: kupotosha jamii ya wanadamu ili isiweze kumleta Mwokozi huyo.⁷⁹ Mungu alipinga hili kwa kufupisha muda wa mwanadamu, ili kupunguza uwezo wake wa dhambi na mateso yake baadae chini ya mzigo wake.

Leo tunaona hii ikitokea tena, kwa sababu hiyo hiyo. Katika sehemu nyingi za ulimwengu matarajio ya mwanadamu kuishi huwa yanashuka chini zaidi na zaidi, kwa sababu ya umaskini, magonjwa, vita, njaa, matetemeko ya ardhi, mafuriko ambayo husababisha kifo yote kwa sababu ya dhambi. Watu sasa wanakufa katika umri wa mapema kuliko miaka ya nyuma. Pale dhambi inapoongezeka, matarajio ya kuishi hupungua. Ni mojawapo ya sheria za ubinadamu ambazo Mungu aliziweka⁸⁰ si sheria ya adhabu bali ya rehema: kwa hiyo kuteseka kwa binadamu duniani kunawekewa mipaka kwa idadi ndogo ya miaka.

Maneno ya matatizo yaliyomo duniani yana nguvu sana: Bwana aliona jinsi uovu wa mwanadamu ulivyokuwa *mkubwa* duniani, na kwamba *keila* mwelekeo wa fikira za moyo wake *ulikwa mbaya tu wakati note*.⁸¹ Hukumu, Alieleza jinsi wanadamu walivyofanya dhambi zaidi ya kupona. Zaidi tunasoma kuhusu ufisadi unaojumuisha yote.⁸²

Matokeo yalikuwa ya kutisha vya kutosha wakati huo, lakini hatuwezi kusoma simulizi ya Gharika kutoka kwa mtazamo wa kihistoria tu.

⁷⁷ Kama inavyoweza kutolewa kutoka kwa mafumbo katika Ufu. 9:1 & 12:4

⁷⁸ Mwa. 3:15

⁷⁹ 6:1-4

⁸⁰ 6:3

⁸¹ 6:5 (maneno ya mlalo ni yangu)

⁸² 6:11,12

Ina maana kubwa sana leo pia kwa sababu ya yale Yesu alisema.⁸³ Kabla tu Yeye kurudi duniani tabia ya wakaaji wake italinganishwa na ile ya kizazi cha Nuhu. Kuporomoka kwa maadili na uhalifu kuongezeka, uchafuzi wa mazingira unazidi kuwa mbaya, tabia na mitazamo mbaya hutawala na uchawi huenea kama moto wa nyika. Yesu alisema: “Mwana wa Adamu atakapokuja, je ataikuta Imani?”⁸⁴

Tunaona mifano mingine miwili ya kuenea kwa ufisadi katika Mwanzo, wa kwanza Kanaani aliporithi laana kwa sababu ya dhambi ya baba yake.⁸⁵ Zaidi ya karne moja baadaye (1) dhambi za uzao wake zinahukumikiwa kupitia Israeli - lakini baada ya 'dhambi ya Waamori ilikuwa imefikia ukamilifu wa kipimo chake.⁸⁶ Mungu si mwepesi wa hasira wala hataki mtu yeyote aangamie.⁸⁷

Mfano wa pili tunauona katika dhambi za Yuda: alioa mwanamke Mkanaani, na baada ya kifo chake alimtembelea kahaba (binti-mkwe wake aliyejificha). Baadaye katika historia ya Israeli tunaona kwamba dhambi hizi zimekuwa vielelezo⁸⁸ (sehemu ya idadi ya wanaume wa Israeli walifanya uasherati na wanawake wa Moabu na kulikuwa na kuoana sana hadi wakati wa Ezra).⁸⁹

Akina baba huweka mifumo ya tabia katika maisha ya watoto wao kwa mifano na maneno. Watoto hawa, katika kukomaa, hufanya uchaguzi wa kukubali au kukataa tabia zao za baba zao. Wakikataa mtindo wa wazazi wao wenye kumcha Mungu, watahesabiwa kuwa watenda dhambi kwa haki yao wenyewe. Na, kwa upande mwingine, wanakataa tabia ya dhambi ya wazazi wao na kumgeukia Bwana, wataokolewa na dhambi zao na kuhesabiwa kuwa wenye haki na Bwana. Kiini cha mambo ni toba. Mungu hajawahi kumkataa mtu yeyote ambaye alikuja kwake katika hali ya unyenyekevu ya mwenye dhambi na daima, ambapo hukumu inafanyika, toba huwa imekosekana.

⁸³ Mat. 24:37-39

⁸⁴ Luka 18:8b

⁸⁵ Mwa. 10:24-27

⁸⁶ 15:16b

⁸⁷ 2 Petro 3:9

⁸⁸ Linganisha mizizi ya dhambi katika Mwa. 38 na upana wa matunda ya uovu kwa watu katika Hes. 25

⁸⁹ Ezra 9 na 10

Maswali ya Kujifunza

1. *Ni aina gani pekee nzuri ya uadui?*
2. *Ni sura gani mbili za Maandiko zinazotupatia ufahamu kuhusu anguko la Shetani?*
3. *Sababu kuu ya Shetani kumwasi Mungu ilikuwa nini?*
4. *Shetani alifanya nini ili kuzuia kuzalima kwa Yesu?*
5. *Eleza kwa nini matarajio ya maisha hupungua dhambi inapoongezeka.*
6. *Eleza ufisadi wa Kanaani na wa Yuda, na ujumuishe matokeo ya muda mrefu ya tabia zao.*

Mada ya 5: Suluhisho la Mungu kwa Tatizo la Dhambi

Mungu anamtafuta mwanadamu, ingawa alitenda dhambi.⁹⁰ Hii inatuleta kwenye mada yetu ya tano. Mwanadamu alijua alilipua, akakimbia na kujaribu kujificha. Tunaona kwa mara ya kwanza jinsi Mungu wetu alivyo wa pekee kwa kulinganishwa na miungu mingine: Anawatafuta waliopotea.⁹¹ Miungu mingine inaweza kupatikana tu kwa juhudi ya mwanadamu - lakini haiwezi kumwoko.⁹²

Tabia ya Mungu ina pande mbili: Yeye ni mwenye upendo wote na vilevile ni mwadilifu na mwenye haki.⁹³ Aliwapenda Wenye dhambi kiasi cha kuondoka mbinguni na kuishi miongoni mwao na wakati huohuo alichukia dhambi kiasi cha kuweza kuutoa uhai wake kwa ajili yake. Mungu alifanya mtume kutoka kwa Mwanawe wa Pekee. Utume wake ulikuwa wa vipengele vitatu: Alipaswa kuwa katika sura ya mwanadamu;⁹⁴ Alipaswa kuishi maisha yasiyo na dhambi⁹⁵; Ilibidi afe bila hatia ili kuwahesabia haki wenye dhambi wanaomwamini.⁹⁶

Mtazamo huu unampa Yeye haki ya kukabiliana na mwanadamu kwa dhambi yake.⁹⁷ Mwanadamu anatakiwa kuhesabu matendo yake na hakuna njia ya kuepusha.⁹⁸ Tunaona jinsi Mwenyezi Mungu anavyotekeleza hukumu yake ya kwanza:⁹⁹ Anashughulikia pande zote kwa usawa, bila ya upendeleo, akiwapima na, kutathmini sehemu yao ya hatia. Mungu anaanza hukumu yake kwa kushughulika na mwanzilishi,¹⁰⁰ nyoka, ambaye baadaye alifunuliwa kama Shetani. Anafanya hivyo kwa kumlaani, kwa kuweka uadui kati yake na ubinadamu na kwa kutangaza anguko lake la mwisho, kupondwa kwa kichwa chake.

⁹⁰ Mwa. 3:9

⁹¹ Mat. 18:12-14

⁹² Dan. 3:29

⁹³ Yoh. 3:16 & Heb. 10:31

⁹⁴ Flp. 2:7,8

⁹⁵ Heb. 4:15

⁹⁶ Yoh. 1:29,36; 1 Pet. 1:19

⁹⁷ Mwa. 3:11

⁹⁸ 4:9-12; Kumb. 32:36; Zab. 135:14; Heb. 9:27

⁹⁹ Mwa. 3:12,13

¹⁰⁰ 3:14,15

Anashughulika na mwanzilishi kwanza lakini sio peke yake. Anazungumza na mwanamke kabla ya mwanamume kwa sababu alitenda dhambi kwanza. Adamu alishawishiwa kutenda dhambi na mwanamke, lakini hii haikumfanya awe huru.¹⁰¹ Baada ya mwanamke huyo kusikia uamuzi wake, mwanamume huyo pia alikabili matokeo ya kutotii kwake.

Dhambi haitokei tu kwa watu. Inawabidi wakubali kuwajibika kwa dhambi kwa ajili yake. Watu lazima wakabiliane na matokeo ya matendo yao: wao na wakubali kuvuna walichopanda, kwa uhai au kifo.¹⁰²

Hapa ndipo Habari Njema inaonekana. Tunaona kwa mara ya kwanza kwamba Mungu anakuja na suluhisho la tatizo la dhambi: Alimvika mwanadamu mavazi ya ngozi.¹⁰³ Wanyama walipaswa kuuwawa na damu kumwagika kufunika uchi wa mwanadamu na kutoa upatanisho wa muda kati ya aibu yake na mazingira yake. Inaelekeza kwa mara ya kwanza kwenye kanuni, iliyosemwa baadaye katika Waebrania: '... pasipo kumwaga damu hakuna msamaha'.¹⁰⁴

‘Ahadi - Mama’¹⁰⁵ inaonyesha kwamba uadui kati ya binadamu na mwanzilishi wa dhambi umeamriwa na Mungu. Katika vita dhidi ya dhambi yuko upande wetu! Sio kuwa uadui kati ya wanadamu. Zaidi ya hayo, Mungu aliahidi ushindi kwa uzao wa mwanamke, Yesu Kristo, aliyeponda kichwa cha nyoka pale Kalvari; na hatimaye: kupiga kisigino ni yote Shetani anaweza kufanya: sio muhimu, lakini huzuia na kuchelewesha mchakato wa ukombozi. Ahadi hii ilikuwa tangazo la kiu ya Mwokozi ambaye angefungua njia ya wokovu kwa wote. Yeye ndiye wa Kwanza na uwezekano pekee ambao Mungu amewahi kuutaja kwa ajili ya wokovu.¹⁰⁶

Tunapozingatia dhambi za Kaini na Habili, tunaona kwamba Kaini alilima udongo na kuleta baadhi ya matunda yake kama sadaka.

¹⁰¹ 3:16,17

¹⁰² Gal. 6:7,8

¹⁰³ Mwa. 3:21

¹⁰⁴ Heb. 9:22

¹⁰⁵ Mwa. 3:15

¹⁰⁶ Yoh. 14:6; Mdo. 4:12

Alitoa nguvu zake, kazi ya mikono na akafikiri angeweza kupata kibali cha Mungu kupitia juhudi. Habili alileta sehemu (aina ya ibada) kutoka kwa wazaliwa wa kwanza wa kundi lake.¹⁰⁷ Alielewa mambo ambayo ndugu yake alikosa: kwanza dhambi hiyo ilikuwa nzito vya kutosha kumwaga damu; pili kwamba mapato yake ya kwanza (mzaliwa wa kwanza) ni mali ya Bwana. Habili alimpa Mungu nafasi ya kwanza katika maisha yake.

Mungu hakumlaumu Kaini kwa kutoelewa; Alichukua muda kuzungumza naye na kutoa suluhisho kwa tatizo lake, ambalo lilikuwa ni hasira na mfidhaiko (kukata tamaa). Mungu alieleza kuwa Kaini alikuwa na uwezo wa kuchagua tabia njema au mbaya.

Mungu alisema kuwa hatari ya uchaguzi mbaya ni: kuongezeka kwa hatari ya ushawishi wa dhambi, ambayo inataka kumtawala mwanadamu. Hata hivyo imetolewa kwa mwanadamu kuitawala dhambi na asiache itawale maishani mwake.¹⁰⁸ Lakini Kaini aliondoka kutoka kwa Mungu.¹⁰⁹ Tangu wakati huo na kuendelea watu wa namna mbili hupitia historia: Tawi la Kaini *lisilomcha Mungu* na Sethi mwenye *kumcha Mungu* mmoja.

Katika simulizi ya Nuhu¹¹⁰ tunaona mfano, ukitokea katika Biblia nzima: Mungu anaona dhambi na anaamua kutenda;¹¹¹ kisha Anaita na kutuma mtu (nabii, Hakimu au Mtume), huyu aliyetumwa (Kiyunani: aroateÀAo, apostello) anazungumza kwa niaba ya Mungu; wengi hawaamini na wanadumu katika kutokuamini kwao, hukumu huja kama ilivyotangazwa na waliosalia wanaokolewa kwa sababu wanamwamini Mungu.

Simulizi nyingine katika Biblia zinaonyesha muundo huu pia, k.m. Ukombozi wa Israeli kutoka Misri, ukombozi wake wakati wa enzi ya Waamuzi, na kurudi kwa mabaki baada ya uhamisho.

¹⁰⁷ Mwa. 4:2-4

¹⁰⁸ 4:5b-7; Rum. 6:12

¹⁰⁹ Mwa. 4:16

¹¹⁰ 6:9 - 7:24

¹¹¹ 3:22-24; 4:9-15; 6:5-7,11-14

Kawaida katika simulizi hizi ni kwamba kila kitu kinasimama au kuanguka na imani au kutoamini ufunuo wa Mungu. Katika Agano Jipya tunaiona katika Kristo, Sanduku la Mungu, njia pekee ya wokovu.

Maswali ya Kujifunza

1. *Ni nini sifa ya kipekee ya Mungu?*
2. *Pande mbili za tabia ya Mungu ni zipi?*
3. *Je, sehemu tatu za utume wa Yesu zilikuwa zipi?*
4. *Mungu alishughulika na wabusika waasi kwa utaratibu gani na kwa nini?*
5. *Eleza maana ya kiroho ya tendo la Mungu alipowavisha Adamu na Hawa ngozi za wanyama.*
6. *Katika mstari gani tunasoma abadi-mama?*
7. *Eleza kielelezo cha Mungu cha kuonya, kinachotangulia Hukumu.*

Mada ya 6: ‘Suluhu’ Zilizotengenezwa na Mwanadamu kwa Tatizo la dhambi

Tangu siku ya anguko, mwanadamu alipaswa kuishi na matokeo mbalimbali ya dhambi. Dhamiri yake ilimwambia kwamba alikuwa na makosa, kwamba alikuwa na hatia kwa wanadamu wenzake na kwa Mungu. Mwanadamu alisumbuliwa na dhamiri yake; ilikuwa kama maumivu katika nafsi yake ambayo alitafuta kitulizo. Wakati wote alijua «Nina makosa, inanibidi kubadirika», Wakati huo huo alielewa kuwa dhambi zake zilizorudiwa mara kwa mara kwamba ni vigumu sana kubadilika, achilia mbali kuondoa hatia iliyokusanywa.

Wengine walimlilia Mungu awasaidie, wengine walifanya mioyo yao kuwa migumu na kujaribu kunyamazisha dhamiri zao. Neno ‘dhamiri’ linaundwa na maneno mawili, ‘imani’ na ‘sayansi’ na kwa hakika yanamaanisha (pamoja) pamoja na kumjua Mungu anajua kwamba dhambi ni mbaya na kupitia dhamiri yake mwanadamu “anajua pamoja na Mungu” kwamba dhambi yake mahususi ni dhambi mbaya.

Katika Mwa. 4 tunaona jozi ya kwanza ya ndugu, Kaini na Habili, wakitoa dhabihu (si zawadi) kwa Mungu. Wote wawili, wanaume waliokomaa kama walivyokuwa, walikuwa na ufahamu wa Dhambi zao.

Habili alielewa kwamba hakuwezi kuwa na msamaha bila kumwaga damu na katika kutoa dhabihu ya mnyama alifuata tu kielelezo cha Mungu,¹¹² ambacho bila shaka alikuwa amesikia kutoka kwa wazazi wake. Alikuwa ameelewa kwamba bila shaka dhambi inaongoza kwenye kifo kwa sababu wazazi wake walipofanya dhambi, Mungu aliua mnyama ili kuficha uchi wao. Damu ilibidi kutiririka kwa niaba yao na Habili alielewa kuwa haingekuwa tofauti kwake, kwa hiyo aliua kwa hiari na kumwaga damu ili kulipia dhambi zake. Ilimpa kifuniko machoni pa Mungu na dhamiri yake ikapata amani.

Kwa upande mwingine, Kaini hakuwa na ufahamu huo. Pengine hakujuu la kufanya juu ya dhambi zake na alikuwa amenyamazisha kilio chake kwa

¹¹² Mwa. 3:21

kuufanya moyo wake kuwa mgumu, Alikubali tabia yake ya dhambi kwa kujaribu kujiridhisha kuwa ndivyo nilivyo bila kujaribu kubadilika, lakini bado alijua mtazamo haukuwa sawa na siku moja, labda kwa kufuata mfano mzuri wa kaka yake, aliamua kwamba haiwezi kumdhuru ikiwa yeye pia ataleta sadaka. Ni moyo huu mgumu na usiotubu ambao bado una ufahamu wa kimsingi wa Dhambi uliosalia ambao huanza kuonyesha tabia ya kidini: inaonekana sawa, inaweza hata kujisikia sawa, lakini sivyo, angalau si machoni pa Mungu. Kaini alijua alikuwa ametenda dhambi lakini angeona kuwa ni jambo dogo sana kuua na kumwaga damu, kama ndugu yake alivyofanya. Kwa kweli, dhabihu ya Kaini ilikuwa toleo la kazi, ilhali dhabihu ya Habili ilikuwa dhabihu moja. Ni dhahiri kwamba hakupokea amani ya ndani ambayo Habili alikuwa nayo na aliona tofauti. Tofauti hiyo ilimfanya awe na wivu, hasira na mfadhaiko.

Baada ya muda alitafsiri hisia zake zisizo na furaha kuwa uchungu na kutaka kulipiza kisasi. Baadaye hakuweza kuvumilia tena na kumuua kaka yake ambaye, kwa tabia yake ya kimungu, aliendelea kuitikisa dhamiri ya Kaini - ambayo Kaini alikuwa amejitahidi hapo awali kumnyamanzisha. Lakini mwishowe alikombolewa na maumivu haya kwenye shingo, Habili.

Ilikuwa ni kwa mauaji haya ya kwanza ambapo mgawanyiko wa kwanza wa wanadamu ulifanyika: kati ya wale wanaomkosea Mungu katika njia zake na wale wanaofikiria kuwa wanamfuata lakini wanatembea njia zao wenyewe. Wa pili aliwatesa wa kwanza na ndivyo imekuwa tangu wakati huo. Katika historia yote wafuasi wa uwongo wamewatesa wafuasi wa kweli wa Mungu.

Mapema katika Mwa. 4 tunaona utangano wa kiu kati ya kanisa la kweli na la uongo. Hili litachunguzwa zaidi chini ya Mada ya 10, ambapo tutaangalia asili ya Babeli. Kutengana huko kutafikia upeo katika pambano la ulimwengu pote mwishoni mwa wakati, ambalo Biblia inaita dhiki kuu.¹¹³

Katika Mwa. 4 tunaona utangano pekee wa kweli ulioko katika wanadamu: wale *walio* na Mungu na *wasio* kuwa naye. Hii imekuwa kweli katika enzi yote inayoitwa wakati na itabaki kuwa kweli katika umilele wote.

¹¹³ Mat. 24:21

Nasema hivi ni muhimu sana kwamba kundi la kwanza lifanye kila lililo ndani ya uwezo wake kuonya kundi la pili na kuwarudisha kwa Mungu. Huo ndio utume wetu - utume ambao kwa hakika Mungu ndiye mbunifu - utume unaosema kwamba Mungu hataki mtu yeyote atenganishwe Naye na kuangamia.¹¹⁴

Masmali ya Kujifunza

1. *Eleza maana ya neno na dhana ya "elimu".*
2. *Eleza ni kwa jinsi gani Mungu alikubali dhabibu ya Habili na sadaka ya Kaini haikukubalwa?*
3. *Tangu Kaini na Habili, ni makundi gani mavili ya watu ambao wako duniani?*
4. *Nini kilifanyika na kulifanya kundi moja kusababisha mateso kwa lingine?*

¹¹⁴ 2 Pet. 3:9

Mada ya 7: Agano la Mungu na Mwana wa Ahadi

Mada ya mwana (Kijana) ndiyo kitovu katika Biblia. Isaka ndiye mfano wa kwanza wa Kristo.¹¹⁵ Mungu alimwahidi Ibrahimu: mwana kutoka katika viuno vyako ndiye atakuwa mrithi wako.¹¹⁶ Alisema mwana lakini hakusema chochote kuhusu Sara, ni kama vile linabaki kuwa lengo mchanganyiko. Mungu ameahidi na mwanadamu anatafuta ni jinsi gani anaweza kumsaidia Mungu kuitimiza ahadi hiyo. Labda tutizame maneno ya Sara¹¹⁷ Ibrahimu alishindwa kutafuta mwongozo wa Mungu. Kilichofuatia ni mgogano wa familia ambao baadae unakuja kuwa ugomvi wa ulimwengu mzima.¹¹⁸

Ishmaeli	Isaka
Kuzaliwa kwa Ishmaeli hakukutabiliwa	Kuzaliwa kwa Isaka kulitabiliwa
Mwana wa mwili	Mwana wa ahadi
Alitungiwa mimba kwa mapenzi ya mwili	Alitungiwa mimba kwa neno la Mungu
Mwana wa mwanamke mjakazi	Mwana wa mwanamke muungwana
Mwenye tabia ya uasi ¹¹⁹	Mtu wa Mungu ¹²⁰
Alipokea Baraka Fulani ¹²¹	Alipokea agano kamili ¹²²
Watawala kumi na wawili watatoka kwake	Israeli atakuwa na kabila kumi na mbili
Amekuwa taifa kubwa ¹²³	Amekuwa baraka kwa mataifa yote ¹²⁴
Baba wa waarabu	Baba wa wayahudi na waamini wote
Alileta uislamu	Kupitia yeye kulikuja uyahudi na Ukristo
Hakuna wokovu kwa waislamu nje ya Kristo	Wokovu kwa Imani katika Kristo ¹²⁵

Mungu hahitaji msaada ili kutimiza ahadi zake; badala yake, msaada wa mwanadamu huzuia lengeo la Mungu. Labda alijieleza mwenyewe kwa mchanganyiko huo, kumuonyesha Ibrahimu au ambavyo angeshughulika katika kipindi cha kusubili. Jaribio hili lilimshinda, ama vile tu ilivyokuwa kwa Yakobo

¹¹⁵ Mwa. 15-18; 21, 22, 24-27

¹¹⁶ 15:4b

¹¹⁷ 16:2

¹¹⁸ Zek. 12:3

¹¹⁹ Mwa. 16:12

¹²⁰ 24:63; 25:21

¹²¹ 16:10; 17:20

¹²² 17:19,21

¹²³ 25:12-18

¹²⁴ 17:16

¹²⁵ Yoh. 14:6; Mdo. 4:12

huko mbele, ambapo kwa udanganyifu alichukua haki ya mzaliwa wa kwanza.¹²⁶ Hatimaye, ahadi *na* wapokeaji, Ibrahimu na Sara, wanatajwa hasa:¹²⁷ mstari wa agano ungepitia Isaka, si kupitia Ishmaeli.

Ibrahimu na Isaka ni mifano ya Mungu Baba na ya mwanawe Yesu Kristo.¹²⁸ Katika kizazi kijacho mstari wa ahadi unaendelea na Mwana mdogo, Yakobo,¹²⁹ Ni ajabu kwamba Isaka, akiwa mwana mdogo wa ahadi, alipuuza kanuni hii ilipokuja kubariki wazao wake, ingawa Mungu alikuwa amesema wazi kabla ya wale wavulana kuzaliwa. Yeye pia alitenda kwa hiari yake mwenyewe - matokeo yake ni kwamba familia yake iligawanyika¹³⁰, kamwe kutounganishwa tena.

Je, mpango wa Isaka ulikuwa kitendo cha makusudi cha kutotii kilichochochewa na tamaa za kimwili na za kimwili? Bila shaka, njia ambayo Rebeka na Yakobo walishughulikia jambo hilo haikuwa sawa na matokeo yake ni kwamba pengine hawakuonana tena baada ya Yakobo kukimbia. Baada ya hayo, jina la Rebeka halitajwi tena. Labda alikufa kabla ya Yakobo kurejea miaka ishirini baadaye.

Wana wote wa ahadi, Isaka, Yakobo na Yusufu, walizaliwa na wanawake tasa, Sara, Rebeka na Raheli. Wana wake hawa wote walipaswa kuombewa ili wapate mimba, na hakuna mwana wao wa ahadi aliyekuwa mkubwa zaidi. Picha muhimu ya kiroho imefichwa katika kanuni hii.

Mwana mkubwa ni mfano wa maisha ya zamani ya waumini wa Agano Jipya, ambayo yalitoka kwa kuzaliwa kwa asili. Tabia ya Ishmaeli na Esau inaendana na yale ambayo Paulo angeeleza baadaye kuwa matendo ya mwili.¹³¹

Mwana mdogo ni mfano wa maisha mapya ya mwamini, ambayo huja kwa kuzaliwa mara ya pili. Maisha haya mapya ni maisha yao ya ujana - huanza baadaye kuliko maisha ya zamani - na huanza baada ya kuzaliwa kwao kiroho.

¹²⁶ Mwa. 25:31-34

¹²⁷ 17:16,19,21

¹²⁸ Tazama mada 2

¹²⁹ Mwa. 25:33 & 28:13-15

¹³⁰ Sura ya 27 & 28

¹³¹ Linganisha mf. Mwa. 16:12 na 27:39,40 na Gal. 5:19,20

Hakuna hata mmoja wa wavulana Isaka. au Yusufu alizaliwa kwa uwezo wa mwanadamu lakini kwa ahadi ya Mungu pekee.¹³²

Kila mwamini ana asili hizi mbili na lazima awafanye wakubwa kumtumikia mdogo: kuwasilisha tamaa za asili ya kimwili kwa mahitaji ya maisha mapya katika Kristo.¹³³

Katika sehemu ya mwisho (37-50) ya Mwanzo ahadi za wazee wa ukoo hazikurudiwa kwa Yusufu: zake zilikuwa ahadi ambazo Mungu alimpa katika ndoto mbili¹³⁴. Hata hivyo, yeye ndiye kielelezo cha mapema zaidi cha kuwa baraka kwa mataifa yote; aliwaokoa na njaa ya *kimmwili*. Hii inamfanya kuwa mmojawapo wa aina muhimu sana za Kristo, Mkate wa Uzima, Ambaye angetoa wokovu kutoka kwa njaa ya *kiroho*.¹³⁵ Yusufu ni mmojawapo wa wahusika wakuu katika kitabu cha Mwanzo.

Alipowabariki wana wa Yusufu, Yakobo alimpa Efraimu baraka muhimu zaidi, mdogo.¹³⁶ Yusufu, kwa hiari, angefanya kosa lilelile ambalo Isaka alitaka kufanya hapo awali.¹³⁷ Lakini Yakobo alielewa kanuni ya Mungu katika kushughulika Kwake na mwana wa ahadi, ile ya mkubwa kuwa mdogo kuliko mdogo.

Maswali ya Kujifunza

1. *Ni nini butokea mara nyingi, watu wanapoanza kumsaidia Mungu kutimiza ahadi zake kwao?*
2. *Fanya muhtasari wa angalau tofauti tano kati ya Isaka na Ishmaeli.*
3. *Ibrahimu na Isaka ni mfano ya... na...*
4. *Mama za wana wa ahadi walikuwa na uhusiano gani?*
5. *Mkubwa atamtumikia mdogo. Je, ni mfano gani muhimu wa kiimani wa aya hii (taja kanuni ya Agano Jipya inayorejelea)?*
6. *Yusufu aliokoa watu kutoka... njaa; Yesu anaokoa watu kutoka... njaa.*

¹³² Linganisha na Yoh. 1:12,14 na 3:3-8

¹³³ Tazama mf. Rum. 6; Kol. 3 na Heb. 12

¹³⁴ Mwa. 37:5-10

¹³⁵ Yoh. 6:33-35

¹³⁶ Mwa. 48:13-20

¹³⁷ Linganisha Mwa. 27 na 48:17-19

Mada ya 8: Mifano ya Kusudi la Mungu la Kiulimwengu

Lazima tutofautishe kati ya maneno ya ulimwengu na ya kiulimwengu. Kwa ulimwengu wote ninamaanisha kuwa inatumika kwa wote, na kwa ujumuishaji wa kiulimwengu wote ninamaanisha kupatikana kwa wote, Kwa hivyo, tunapozungumza juu ya wokovu wa Mungu hatuwezi kusema kwamba ni wa Ulimwengu. Hiyo ingemaanisha kwamba kila mtu ambaye amewahi kuishi angeokolewa na kwamba kwa hiyo hakuna mahali pa hukumu, hukumu, adhabu au jehanamu. Haingekuwa na maana basi, kama mtu anatenda dhambi au la, kama viwango vya juu vya maadili vinadumishwa au la, kama mtu ana tabia ya kiungwana au mbaya. Kwa hivyo, hatuwezi kamwe kutumia neno zima kwa sehemu tu ya ubinadamu. Kuna mambo ambayo yanaweza kuchukuliwa kuwa ya ulimwengu wote: dhambi ya 1, kwa maana ya kwamba (isipokuwa kwa Yesu Kristo) watu wote wamefanya dhambi; kifo ni cha ulimwengu wote na vile vile hukumu.¹³⁸ Hakuna upendeleo.

Tunapotumia neno *ulimwengu* wote tunamaanisha, tukizungumza juu ya wokovu, kwamba unaweza *kupatikana* kwa watu wote. Kristo alikufa kwa ajili ya wote: Anatoa wokovu kwa wote (hilo ni kusudi la ulimwengu wote) lakini si wote wanaokubali. Kwa hivyo wokovu hauwezi kuzingatiwa kuwa wa ulimwengu wote katika matokeo yake ya mwisho. Mwanzo inatupa mifano saba:

Kwanza, uadui ambao Mungu aliweka kati ya Shetani na wanadamu ¹³⁹ ni wa ulimwengu wote: wengi huchagua kuunga mkono Ibilisi. Kila mtu *ametolewa* kuwa upande wa Mungu dhidi ya shetani, lakini si kila mtu *anakubali*. Wengi hupenda dhambi zao kupita kiasi.

Pili, ukombozi *unapatikana* Kiulimwengu¹⁴⁰ - lakini hautawahi kuwa wa ulimwengu wote ili kujumuisha yote.

¹³⁸ Rum. 3:23; Heb. 9:27

¹³⁹ Mwa. 3:14

¹⁴⁰ 3:15

Tatu, ukweli kwamba ardhi imelaaniwa, kwamba kifo kilikuja kwa watu wote na kwamba dhambi ikawa sehemu ya kawaida¹⁴¹ ni mifano ya *ulimwengu wote*. Inawapata wote, bila ubaguzi.

Nne, agano la Mungu na *Nuhu*¹⁴² ilikuwa ni ya *ulimwengu* lilifanywa lipatikane *kwako na kwa uzao wako*- likijumuisha wanadamu wote na *kila* kiumbe hai.¹⁴³

Ahadi kwamba *kamwe maisha yote* hayatakatiliwa mbali tena na maji ya gharika; *kamwe hakutakuma tena* na gharika ya kuiharibu *dunia*' (maneno ya mlalo ni ya mwandishi) ni ya *ulimwengu wote*: ni ahadi isiyo na maji. Si ahadi iliyotumika kwa wengine lakini si kwa wengine: ilitolewa kwa wenye dhambi na watakatifu vile vile. Ishara ya upinde wa mvua ina maana kama ahadi ya ulinzi wa *ulimwengu wote*.

Tano, katika sura mbili zinazofuata¹⁴⁴ tunaona kwamba mataifa yote yalitawanyika, kulingana na mpango wa awali wa Mungu.¹⁴⁵ Utawanyiko huu ulikuwa wa *ulimwengu wote* kwa maana kwamba ulihusu wote. Wakati wa mwisho¹⁴⁶ wakati wawakilishi wa mataifa *yote*, makabila, watu na lugha watasimama mbele ya kiti cha enzi, kutawanyika huku *kumeondolewa*. Neno hilo basi linapaswa kueleweka tena kwa njia ya *ulimwengu wote*: ingawa wokovu ulitolewa kwa wote, sio wote waliukubali.

Sita, agano la Mungu na Ibrahimu¹⁴⁷ ni asili ya *ulimwengu wote*: linajumuisha watu wote duniani kubarikiwa, lakini kwa njia ya pekee kupitia ukoo wake, kuendelezwa kupitia Isaka,¹⁴⁸ Yakobo,¹⁴⁹ taifa la Israeli¹⁵⁰ na hatimaye Yesu Kristo na Mwili Wake duniani, yaani, Kanisa.¹⁵¹

¹⁴¹ 3:17; 3:19; na 6:11,12 & 8:21 hasa hasa

¹⁴² 9:9-17

¹⁴³ 9:9,10-12,15-17

¹⁴⁴ 10 & 11

¹⁴⁵ 1:28

¹⁴⁶ Ufu. 5:9 & 7:9

¹⁴⁷ Mwa. 12:2,3

¹⁴⁸ 17:19

¹⁴⁹ 27:29; 28:13-15

¹⁵⁰ Kut. 19:5,6

¹⁵¹ Mat. 28:18-20; Mdo. 1:8

Tunaona kwamba Mungu anafanya kazi kwa namna ya *pekee*: Alimchagua mtu mmoja, akamfanya yeye na uzao wake kuwa taifa moja, ambalo kutoka kwake alitoka Mtu *mmoja* ambaye Mwili *mmoja* wa dunia nzima ulizaliwa. *Umaalum* huu haungeweza kamwe kupelekea kwenye *ulimwengu* wote kwa kuwa daima kungekuwa na watu wanaokataa kufuata njia ya *pekee* ya Mungu ya wokovu. Kwa hiyo, matokeo ya agano la Ibrahimu yangukuwa ya *ulimwengu* mzima katika asili.

Hatimaye, katika simulizi ya Yusufu huko Misri tunaona njaa kila mahali¹⁵² (zingatia maneno yaliyorudiwa *yote* na katika aya *zote* nne).

Hitaji la chakula cha kimwili lilikuwa la *ulimwengu* wote lakini utoaji ulikuwa wa ulimwengu wote ilibidi watu waamue wenyewe kwenda Zafenati-Paneya¹⁵³ *pekee* ambaye wangeweza kupata nafaka kutoka kwake. Yusufu ndiye aliyekuwa tumaini lao *pekee*. Wanafanana au kufa njaa. Vile vile inatumika leo kwa maana isiyo ya kimwili. Hitaji la chakula cha kiroho pia ni la ulimwenguni pote, lakini utoaji ni sawa katika asili kama ilivyokuwa wakati wa Yusufu. Watu wanapaswa kuamua wenyewe kwa Yesu Kristo, *pekee* ambaye wanaweza kupata msamaha wa dhambi zao na upatanisho na Mungu kutoka kwake. Yeye ndiye tumaini *pekee* kwa wanadamu: hakuna jina lingine ambalo kupitia hilo wanaweza kuokolewa.¹⁵⁴ Kuifupisha:

Kiulimwengu (inapatikana kwa wote) ni:

Uadui kati ya Shetani na wanadamu;

Ukombozi: unapatikana, lakini sio wa ulimwengu wote kwa maana ya kujumuisha *yote*,

Mataifa yote, makabila, jamaa, lugha. Wokovu *butolewa* kwa wote lakini *haukubaliri* na wote;

¹⁵² Mwa. 41:54-57

¹⁵³ 41:45

¹⁵⁴ Yoh. 14:6; Mdo. 4:12

Watu wote duniani walipaswa kubarikiwa, lakini tu kupitia kwa Ibrahimu na kupitia Kristo tu ;

Suluhu la pekee ya njaa: ilibidi watu waende Zafenati-Paneya;

Sulubisho la pekee la njaa ya kiroho: watu wanapaswa kumwendea Yesu Kristo.

Ulimwengu (inatumika kwa wote) ni:

Laana juu ya ardhi;

Kifo,

Dhambi

Ile ahadi '*hakuna tena*, iliyotolewa kwa wenye dhambi na watakatifu; upinde wa mvua ni a ishara,

Mataifa *yote* yalitawanyika;

Uhitaji wa chakula cha kimwili na cha kiroho ni wa *ulimwenguni pote*.

Maswali ya Kujifunza

1. Bainisha maneno ya ulimwengu na ya kiulimwengu.
2. Tokeo lingekuma nini ikiwa wokovu ungekuma wa watu wote?
3. Ni sehemu gani tatu ambazo ni za kweli kwa wanadamu wote?
4. Toa mifano mitatu ya kile ambacho ni cha ulimwengu wote na mitatu ya kile ambacho ni cha ulimwengu wote katika maandishi hapo juu.

Mada ya 9: Dhana ya Mataifa

Mwa. 10 ndiyo sura ya kwanza ya mataifa katika Biblia: neno hili hutokea mara 5.¹⁵⁵ Mada yake ina jukumu kuu, ikifikia kilele katika Ufu. 5:9 & 7:9. Tangu mwanzo Mungu alijidhihirisha Mwenyewe kama Bwana wa mataifa yote. Hatosheki na kidogo, kwa sababu Aliwaumba. Anawafikia waliopotea na kutoa wokovu kwa wote. Kamwe asingeridhika na taifa moja dogo na kuwasahau wengine. Anapendezwa na kila kabila la watu duniani na anataka habari njema ihubiriwe hadi ukomo wa nchi.

Katika Mwa. 11 tunaona kwamba mataifa yalipotoka kutoka kwa Mungu kwa kuungana, ingawa alikuwa amewaambia watawanyike.¹⁵⁶ Walipanga kujenga mnara wa kufikia mpaka kwenye miungu, ili kushindana na Aliye Juu. Mungu alikiri mawazo yao maovu na nguvu ya umoja wao na kuchanganya mawasiliano yao, ili kusimamisha jengo. Wale ambao walikuwa wamekataa kuenea juu ya dunia sasa walitawanywa na Mungu Mwenyewe, ili kusambalatisha ongezeko lisilo na kikomo la uovu ambalo lingetokea. Hili lilifanyika Babeli na litajadiliwa chini ya Mada ya 10.

Kuchanganyikiwa kwa lugha katika Mwanzo 11 haimaanishi kwamba Mungu alikata tamaa juu ya mataifa. Katika Mwa. 12 Alianza upya na Abram, akiahidi kubariki mataifa kupitia taifa linalotoka kwake. Watu katika Mwa. 11 walitaka kujifanyia jina:¹⁵⁷ walitafuta utambulisho, lakini nje ya Mungu. Abram hakujali kuhusu jina; alifanya tu kile ambacho Mungu alimwambia afanye na kisha Mungu akaahidi kumfanya jina: Alibadilisha jina la Abram kuwa Ibrahimu.¹⁵⁸ Hili lilimpa utambulisho na kazi mpya. Angekuwa baba wa mataifa mengi na waamini wote, kwa njia ya Kristo.¹⁵⁹

Mambo ambayo mataifa ya Mwanzo. 11 hayangeweza kufikia kwa juhudi zao za pamoja. Mungu alitoa kwa neema yake kwa mtu mmoja.

¹⁵⁵ Mwa. 10:4,20,31,32a,32b

¹⁵⁶ 1:28; 9:1

¹⁵⁷ 11:4

¹⁵⁸ 17:5

¹⁵⁹ 17:4-8; Rum. 4:16 & Gal. 3:16,19,29 hasa hasa

Katika ukoo wa Ibrahimu, kupitia Kristo, mataifa yote yataunganishwa mbele ya kiti cha enzi cha Mungu, na muda mrefu kabla ya hapo, kulikuwa na urejesho wa lugha ya kimungu¹⁶⁰. Baadhi ya mipaka ya Mwanzo 11 iliondolewa katika Matendo 2; jaribio bandia la mataifa kufikia umoja nje ya Mungu lilibadilika. Hata hivyo, imani ya mtu mmoja ilimruhusu Mungu kutimiza kusudi lake: kuwaunganisha ndani yake kupitia Kristo.

Katika Mwanzo 16 & 21 tunaona mataifa mawili yakishuka kutoka kwa *Ibrahimu*: ukoo wa mwana mkubwa Ishmaeli, aliyezaliwa na mjakazi, na ule wa mwana mdogo Isaka, aliyezaliwa na mwanamke huru. Mungu alitoa ahadi zake kwa huyu wa mwisho. Ule wa kwanza hakumfuata kamwe bali aliasi (kama vile Hajiri mama yake alivyofanya) nao wakaacha mahali pa ahadi za Mungu. Wangempenda Mungu, wangejitiisha kwa mteule wa Mungu, lakini walitengana katika mtazamo, kanuni za maisha na tabia muda mrefu kabla ya kutengana kimwili. Wawili hao wangekutana tena, lakini si rahisi mpaka Kristo abomoe ukuta wa uadui¹⁶¹ na wote wawili wangenyenyekea Kwake. Ni katika Kristo tu makabila na mataifa yenye uadui yanaweza kupatanishwa, mradi wote wawili watambue dhambi zao na hitaji lao la msamaha wake. Kuta kati ya watu, makabila na mataifa hushuka ambapo pande mbalimbali zinakubali dhabihu ya Kristo.

Lutu, pia, aliacha baraka ya hema za Ibrahimu, ili kuishi maisha ya kitajiri katika Sodoma isiyomcha Mungu. Petro anamwita Lutu mtu ambaye ‘aliitesa nafsi yake yenye haki kwa matendo ya dhambi aliyoyaona.¹⁶² Lutu ni mfano wa WaKristo waliotanguliza mali kuliko uhusiano wao na Mungu. Kama uhusiano wake Naye (Mungu) ungekuwa shauku ya maisha yake, hangefikiria kuishi Sodoma, bali angeridhika na mali kidogo. Ushawishi wa Lutu katika Sodoma ulikuwa mdogo sana kuiokoa na ilimbidi kutoroka. Uchoyo wake ulimfanya apoteze mali zake na mkewe. Ilikuwa ni gharama kubwa kulipa kwa kuondoka mahali pa baraka.

¹⁶⁰ Mdo. 2:8-11

¹⁶¹ Efes. 2:14

¹⁶² 2 Pet. 2:8

Ubaye zaidi ulikuja pale binti zake wawili walipomlewesha baba yao na kumfanya afanye nao ngono ya haramu.¹⁶³ Je! Mabinti walijifunza wapi njia zao mbaya? Na hivyo Lutu pia alizaa mataifa mawili, Wamoabu na Waamoni ambao wanawapa matatizo makubwa wazao wa Ibrahimu baadaye.

Pia tunaona mataifa mawili yanayotokana na *Isaka* na Rebeka¹⁶⁴ watawala kupitia Esau na Waisraeli kupitia Yakobo. Mapacha hawa walikuwa tofauti sana hawakuweza kuungana. Kungekuwa na wokovu kwa wazao wa ndugu mkubwa, alimradi tu wangeenda pamoja na mwongozo wa Mungu kuwatumikia wale walio wa mdogo hata hivyo, uzao wa Esau ulizuia kusudi la Mungu katika historia yote,¹⁶⁵ kama vile Esau mwenyewe alivyofanya, wawili walitengana. Baada ya Esau kudharau kuzaliwa kwake¹⁶⁶ kwa kutanguliza maisha ya kimwili ya anasa za kidunia juu ya ahadi za Mungu, alijifanya kuwa mgumu mwenyewe kwa kujitwalia wake Wakanaani.¹⁶⁷ Na kwa hiyo akazaa watu wasiomcha Mungu ambao waliwasumbua Israeli mara kwa mara.¹⁶⁸

Hatimaye, tunaona kwamba mataifa yote yalikuwa na tatizo moja, njaa.¹⁶⁹ Kulikuwa na suluhisho moja tu: kwenda kwa mwokozi wa nchi ya Misri, Yusufu, ambaye alikuwa ametumwa huko mapema kabla.¹⁷⁰ Leo tunaona kwamba mataifa yote pia yana shida moja, dhambi. Kwa shida hii pia, kuna suluhisho moja tu: kwenda kwa Mwokozi wa ulimwengu, Yesu Kristo.

¹⁶³ Mwa. 18:30-38

¹⁶⁴ Sura ya 25

¹⁶⁵ Tazama mf. Hes. 20:14-20

¹⁶⁶ Mwa. 25:34

¹⁶⁷ 9:25; 10:15

¹⁶⁸ Tazama mf. Obadia 1-14 & Mal. 1:2-5

¹⁶⁹ Mwa. 41:54-57

¹⁷⁰ Zab. 105:17

Maswali ya kujifunza

1. *Ni kifungu gani cha Biblia kinaanza mwanzo na kinafika mwisho kwa mada ya Mataifa? (Tumia Mwanzo na Ufunuo)*
2. *Kwa nini Mungu alichanganya lugha katika Mwa. 11?*
3. *Mungu alionyesha kwamba hakuwa amekata tamaa juu ya mataifa?*
4. *Elezwa uhusiano kati ya Mwa. 11 na Matendo 2*
5. *Ni mataifa gani mawili yaliotoka kwa Ibrahimu, ni yapi mawili kutoka kwa Lutu na yapi kutoka kwa Isaka?*
6. *Upi ulikuwa Ujinga wa Ishmaeli, Lutu na Esau kwa kufanana?*

Mada ya 10: Kanuni ya Babeli- Kutoka Jumuiya hadi Mfumo

Katika Mwanzo 10 tunasoma kwa mara ya kwanza kuhusu Babeli. Wana wa Hamu wametajwa, Kushi kati yao. Wana wa Kushi wanapojumlishwa, tunamkosa Nimrodi lakini Kushi anaitwa baba yake Nimrodi.¹⁷¹ Baba pia anaweza kumaanisha: ‘babu’, au ‘mwanzilishi’.¹⁷² Hii inaweza kuwa na mantiki zaidi.¹⁷³ Babeli, au Shinari, ilikuwa mojawapo ya vituo vya kwanza vya ufalme wa Nimrodi ulioanzishwa. Ninawi inafuatilia mizizi yake hadi kwa Nimrodi pia: alijenga mji mkuu huu wa baadaye wa Ashuru. Katika historia yote ya Biblia mamlaka zote mbili ziliwasumbua watu wa Mungu mara kwa mara.¹⁷⁴

Mzao mwingine wa kutoka kwa Hamu alikuwa Mizraimu (Misri) ambaye Wafilisti wanafuata ukoo wao. Watu wote wawili waliishi katika uadui karibu usiokatika dhidi ya Israeli.¹⁷⁵

Tunapowatazama watu waliotoka Kanaani, tunaona kundi kamili ambalo lilipaswa kufukuzwa kutoka katika nchi ambayo Mungu alikuwa ameahidi kwa Ibrahimu.¹⁷⁶ Laana juu ya Kanaani ilipitia katika makundi haya saba ya watu, zaidi ya miaka elfu moja baadaye na pia katika miaka iliyofuata wakati Israeli walipoanza kuwatenga kwa sababu ya uovu wao mkuu.¹⁷⁷

Watu wanashangaa jinsi gani Mungu mwenye rehema angeweza kuruhusu kundi moja la watu kuwafukuza wengine saba kutoka katika nchi yao, kutekwa na wakati mwingine kuuawa.¹⁷⁸ Lakini hii inaonyesha ni jinsi gani Mungu angekuwa na rehema zaidi, kuvumilia? watu wanaoishi katika ibada ya sanamu, ukosefu wa maadili na jeuri kwa zaidi ya milenia moja, bila adhabu?

¹⁷¹ Mwa. 10:6-8

¹⁷² Tazama maandiko ya chini ya karatasi kwenye sura ya 10:8

¹⁷³ Mf. 10:7,10,11

¹⁷⁴ Katika kipindi cha utawala wa Ashuru (1274-609 K.K) na Babeli (626-539 K.K)

¹⁷⁵ Katika kipindi cha utumwa wa Israeli kule Misri (1850-1450 K.K) na utawala wa Filipistina (1220-1010 K.K)

¹⁷⁶ Mwa. 10:15; Kut. 3:17; Kumb. 7:1

¹⁷⁷ Kumb. 9:4b. Laana ilitangazwa mnamo 2456 K.K na ikaanza kutimilika mnamo 1407 K.K na kuendelea

¹⁷⁸ Hata hivyo hii haitokei mara zote Tazama mf. Waamuzi 1

Mshahara wa dhambi ni mauti ¹⁷⁹ - sheria ambayo haikutumika tu kwa watu wa Kanaani lakini baadaye kwa Israeli pia, walipoteleza na kuingia katika ibada ya sanamu. Kanuni hiyo hiyo inatumika leo. Mungu anatazamia umtumikie Yeye kwa njia yake na tusiwe na miungu mingine ila Yeye Kutotii matakwa yake ya haki kunamaanisha kifo!

Sasa, baada ya safari hii ndogo, tunarudi kwa Nimrodi. Biblia inamwita mwindaji hodari aliyemsaliti Bwana - kueleweka kama msaliti wa Bwana na sio kama kwa kibali cha Bwana'. Kinyume chake: Nimrodi alikuwa mwindaji wa nafsi za wanadamu, aliwinda kwa ajili ya ibada. Alitoka katika ukoo wa watu ambao walikuwa wamechagua njia yao wenyewe badala ya Mungu na ambao waliimarisha upotofu wao katika vizazi vyao. Huyu mwindaji hodari anatukumbusha maelezo ambayo Yesu alitoa kuhusu shetani, ambaye huiba tu, kuua na kuharibu.¹⁸⁰

Fawcett asema hivi: “Nimrodi, anayejulikana pia kama Tamuzi... na mke wake Semiranusi walianzisha ... dini ya Babiloni. Milki ya Babiloni iliposhinda ulimwengu, dini ya kipagani ya Nimrodi ilienea na kukubaliwa sana. Vipengele vyake bado vyaweza kuonekana katika Dini nyingi zisizo za KiKristo siku hizi. Baada ya kifo cha Nimrodi alifanywa kuwa Mungu kama Tamuzi Mungu mchungaji, Mungu wa uzazi. Ibada yake ilihusisha karamu chafu zaidi za ngono ambazo kila mwanamke alipaswa kushiriki.. Mkwewe Semiranusi pia aliabudiwa kama mchungaji. Mungu wa kike Kisha anaendelea kueleza idadi ya mazoea na ishara za dini hiyo na kusema kwamba Misri ilikabidhiwa kabisa kwa ibada ya kipagani, yenye msingi wa dini ya Babeli, katika siku za utumwa wa Israeli huko. Utumwa wao ulikuwa wa kimwili na kiroho kwa sababu walichukua njia na dini ya dola hiyo ya kipagani.¹⁸¹

Katika Mwanzo 11, muda mfupi baada ya wakati wa Nimrodi, watu wote bado walikuwa na lugha, utamaduni, mtazamo wa ulimwengu na mfumo wa thamani sawa ambao uliwasaidia katika jitihada zao za kupata umoja wa hali ya juu.

¹⁷⁹ Rum. 6:23a

¹⁸⁰ Yoh. 10:10

¹⁸¹ J.R. Fawcett, *Feasts of the Lord*, Hebron Press, South Africa, 1993:7-10

Umoja huo kwa ajili ya uovu bila shaka ungeleta hukumu nyingine ya kabla ya Masihi. Ukweli kwamba Mungu aliwatawanya kabla uharibifu haujaweza kuwa rasimi sana, lilikuwa tendo la neema badala ya au adhabu. Umoja kwa ajili ya wema unaweza tu kufikiwa na wale walio ndani ya Kristo.¹⁸²

Vizuizi vya lugha vya Mwanzo 11 mahali ambapo mjadala wa asili wa mwandamu ulivurugwa kwa sehemu ulirejeshwa tena katika Matendo 2. Jambo la kushangaza ni kwamba neno “Babeli katika Kiebrania linamaanisha ‘kuchanganyikiwa’ (balal), lakini la Kibabiloni linamaanisha ‘lango la Mungu’ (bab-ili). Ukweli huu unatumika hata leo pia kwa kile ambacho watu wa mataifa katika dini zao wanakiona kuwa lango la kuingia mbinguni kwa hakika ni kizimba cha mkanganyiko.

Kwa kuzidi kukwamisha ushirika wa wanadamu wasiomcha Mungu, Mungu anaanza kupanga ubinadamu wanaomcha Mungu kwa kumwita Abramu kwa ahadi kubwa.¹⁸³ Abramu alitoka Ukaldayo, jina lingine la kuteka Babeli. Kwa kuacha jiji la kwao, akawa msafiri kutoka kwa mataifa akielekea Nchi ya Ahadi. Baadaye, watu wake walitoka Misri kwa njia ya kwenda nchi hiyohiyo. Karne nyingi baadaye watu walienda uhamishoni Babeli kwa sababu ya dhambi zao. Walipotoka baada ya miaka 70, kwa namna fulani walitabiri juu ya Kanisa la wakati wa mwisho, ambalo pia linahimizwa kutoka Babeli,¹⁸⁴ ambalo kufikia wakati huo litakuwa limekua na kuwa himaya ya kimataifa ya kupinga Ukristo.

Kanuni za kipagani za Nimrodi ziliipotosha jamii na kuwa kielelezo cha mfumo wa kuabudu sanamu, usio na Mungu wa kupinga Ukristo. Mfumo huu umewazuia watu wa Mungu katika karne zote na utaendelea kufanya hivyo hadi utakapoangamizwa wakati enzi hii ya sasa itakapokwisha.¹⁸⁵

¹⁸² Yoh. 17:21-23

¹⁸³ Mwa. 12:2-3

¹⁸⁴ Ufu. 18:4

¹⁸⁵ Sura ya 17 na 18

Maswali ya Kujifunza

1. *Ni nani aliyekuwa mwanzilishi wa Babeli na Ninawi?*
2. *Eleza maana ya neno mwindaji bodari mbele za uso wa Bwana.*
3. *Ni miaka mingapi ilipita kati ya laana ambayo Nuhu aliitoa juu ya Kanaani na kuanza kwa utimizo wake halisi katika Hukumu?*
4. *Eleza maana ya neno la Kiebrania “balal” na neno la Kibabiloni “bab-ili”*
5. *Je, ni matokeo gani ya mwisho ya jumuiya ya asili ambayo iliasisimwa katika Mwanzo 10? (Fikiria kitabu cha Ufunuo).*

Mada ya 11: Wokovu Uliopotezwa Maana yake ni Hukumu

Dhamira hii ni dhana ya kiroho: ilikuwa kama kweli katika wakati wa Mwanzo kama ilivyo leo. Neno hukumu maana yake ni utengano kati ya makundi mawili, sehemu, au uwezekano'. Katika Kigiriki neno *kriseis* (krisis) limetumika, kutoka neno letu (a crisis) ambalo ni mgogoro limetoholewa. Mgogoro unamaanisha: kupita kutoka kwenye hali moja (chumba au hali) hadi nyingine. Kwa maneno mengine: wakati ukiwa katika mgogoro unapita juu ya kizingiti, ukiacha kitu nyuma na kuingia kwenye kitu kingine.

Kazi yetu katika misheni ni kutangaza wokovu na kuwafahamisha watu, na kuwaachia athari za uchaguzi wao matokeo ya uchaguzi wao kukubalika au kukataliwa. Ama wanatubu na wanaziacha dhambi zao na kupatanishwa na Mungu, au wanashikamana nazo na kukaa mbali naye.¹⁸⁶ Kuhubiri Injili kwa hakika ni kuwaleta watu katika hali ya mgogoro: kunawaongoza kutoka kwenye kizingiti cha mauti kuingia uzimani na kuwatia moyo kuchukua hiyo hatua. Kila mtu anajikuta katika hali hiyo mgogoro mbaya, awe anajua au hajui. Ni jukumu letu kuifahamisha. Ndiyo maana Yesu alitutuma kwa mataifa yote.¹⁸⁷ Si chaguo, kana kwamba tulikuwa na uchaguzi; *ni dhamira ya dharura*. Tunaona mifano minane katika Mwanzo:

Katika Mwa. 3 Adamu na Hawa walionywa wasile matunda ya mti wa ujuzi wa mema na mabaya. Waliambiwa kwamba matokeo yangukuwa kifo bila shaka. Ujumbe kwa wanandoa wa kwanza wa kibinadamu ulikuwa tofauti na ule kwa wanadamu wa baadaye: Uko salama sasa, lakini ili kujilinda, hupaswi kula matunda ya mti huo. Baadaye ujumbe ukawa: 'Mmekufa kiroho. Usipokubali wokovu wa Mungu, unabaki mfu na umepotea milele.

Mfano *unaofuata* tunauona katika Mwa. 4. Kaini anaonywa ashinde dhambi iliyomjaribu. Hakusikiliza, alitenda dhambi, alikataa kutubu na kuufanya moyo wake kuwa mgumu. Aliondoka mbele ya Mwenyezi-Mungu.¹⁸⁸ Basi akawa mwanzilishi wa uzao usio na Mungu. Chaguo kama hilo lina matokeo ya milele.

¹⁸⁶ Isa. 59:1,2

¹⁸⁷ Mat. 28:18-20 na Mdo. 1:8

¹⁸⁸ Mwa. 4:16

Hatujui kama Kaini alisikia sauti ya Mungu kimwili, lakini hiyo haijalishi: kila mtu anaweza kuisikia sauti ya Mungu kupitia dhamiri yake. Hiyo ndiyo sababu Paulo aliandika kwamba mwanadamu hana udhuru wa kuendelea kutenda dhambi.¹⁸⁹

Katika mfano wa Nuhu tunaona kwamba kizazi kizima kilikuwa kimeacha njia za Mungu¹⁹⁰ na kuonywa kuhusu msiba wa ulimwengu mzima unaokuja kama hukumu juu ya dhambi zao ya Mungu. Hawakuamini ila jamaa wa Nuhu na wengine wote wakaangamia. Enzi ya neema ilikuwa karibu karne¹⁹¹ ambapo watu wangeweza kutafakari ujumbe wa Nuhu na kutubu. Mungu alikuwa na huruma sana kusubiri kwa muda mrefu. Je! kizazi cha Nuhu kingetubu ikiwa Angengoja muda mrefu zaidi? Haingewezekana!

Mfano *wa nne* unaonekana katika Mwa. 11. Watu wa dunia walipinga mapenzi ya Mungu kwa ajili yao (yaani Kutawanyika), kwa hiyo Mungu aliingilia hukumu ambayo ilikuwa ya kijamii zaidi kuliko janga: kuchanganyikiwa kwa lugha kuliwalazimisha kutawanyika usoni pa nchi.

Mfano mzuri *ni wa tano*, katika Mwanzo 18 & 19: hadithi ya uharibifu wa *Sodoma na Gomora*. Mungu alitaka kumfahamisha rafiki yake Ibrahimu na kile alichokuwa anakaribia kufanya.¹⁹² Yeye, ambaye si mwepesi wa hasira,¹⁹³ alichunguza kama watu wa Sodoma walifanya dhambi kama alivyosikia. Kisha akadhihirisha mipango yake ya hukumu kwa Ibrahimu na akamruhusu kuiombea miji. Mungu alifikia kikomo cha neema yake ili kuheshimu maombi ya Ibrahimu.¹⁹⁴

Mungu hakuwahi kuonyesha heshima kama hiyo kwa watu, akitamani ushirika wao katika biashara Yake. Anataka kubariki, si kuharibu, na kwa hiyo anawatia moyo ‘walinzi’ Wake waombee mataifa.

¹⁸⁹ Rum. 1:18-20

¹⁹⁰ Mwa. 6:5,11-13

¹⁹¹ Liganisha 5:32 na 7:11

¹⁹² 18:17

¹⁹³ Isa. 48:9

¹⁹⁴ Mwa. 18:20,21,32

Tunapokubali msukumo huo tunaweza bado kuwaokoa watu kutokana na hukumu. Na ingawa Mungu Alitekeleza hukumu yake wakati watu wanne tu - zaidi au chini ya wenye haki walipatikana, alitoa wokovu kwa ajili yao. Hata wakati hukumu kama vile misiba ya asili inapoikumba dunia, tunaweza kuwa na hakika kabisa kwamba Mungu hamtendei yeyote isivyo haki.

Mfano wa sita tunauona katika Mwa. 21. Ishmaeli anamdhihaki Isaka, kama vile mama yake alivyomdharau Sara.¹⁹⁵ Kisha wakafukuzwa kutoka katika nyumba ya Ibrahimu.

Haijakuwa tofauti katika enzi zote na wala haitakuwa wakati wa mwisho: wakati wana wa Ishmaeli wanawadhihaki wana wa Isaka watakabiliwa na Hukumu. Kumbuka kwamba Mwanzo ni kitabu cha mwanzo, ambapo kanuni ziliwekwa ambazo zingetumika katika historia yote ya mwanadamu.

Mfano wa saba tunauona katika *maisha ya Esau*. Chuki kwa ndugu yake Yakobo, mwana wa ahadi, ilipatanishwa tu kirasmi muda mrefu baada ya wao kutengana,¹⁹⁶ lakini ilitamani tu maisha yao na ilihusu maisha yao binafsi. Kanuni ambazo Esau alikuwa amejenga katika maisha yake hazingeweza kamwe kumpendeza Mungu na yeye pia aliweka kielelezo kwa wazao wake. Mara nyingi katika historia ya Israeli wazao wa Esau waliwapa wazao wa Yakobo wakati mgumu¹⁹⁷ ingawa hawakuweza kuwashinda kabisa.

Hatimaye, katika Mwanzo 39-47 tunaona *njaa* duniani kote. Biblia *haisemi* kwa *umwazi* kwamba ilikuwa ni hukumu, lakini isitushangaze tunapotazama ibada ya sanamu ya Misri.¹⁹⁸ Hata hivyo, hukumu inapohitajika, Mungu pia hutoa njia ya wokovu.¹⁹⁹ Baadaye mara nyingi tunaona kwamba njaa ni hukumu. juu ya dhambi za pamoja za watu, k.m. katika Waamuzi na Ruthu.²⁰⁰ Hii haikuwa bahati mbaya.

¹⁹⁵ 21:9 na 16:4 hasa hasa

¹⁹⁶ Sura ya 33

¹⁹⁷ K.m. 2 Wafalme 8:20-22

¹⁹⁸ Tazama sura ya 3/1 Musa na Farao

¹⁹⁹ Zab. 105:16-22

²⁰⁰ Linganisha Amu. 21:25 na Ruthu 1:1; tazama jinsi ya kwanza ilisababisha mwisho

Ni wale tu waliokwenda Misri waliofaidika na chakula cha Yosefu na hawakukabiliwa na njaa. Wengine wote waliangamia, kwa sababu hawakujua wala kuamini kwamba kulikuwa na chakula katika Misri. Ama walifikiri wangeweza kusimamia bila Yusufu, au kwamba wasingepigwa sana. Wao ni kama wengine wote leo, ambao wanafikiri wanaweza kuokolewa bila Yesu.

Masmali ya kujifunza

1. Eleza neno 'mgogoro', pia katika muktadha wa kimishonari.
2. Eleza jinsi hukumu ilikuja juu ya Kaini na hatimaye juu ya kizazi cha Nuhu
3. Hukumu ya Mungu ilikuwaje katika Mwanzo 11?
4. Wakati Mungu anatakiwa kutekeleza hukumu, anataka watakatifu wake wafanye nini (Fikiria kuhusu Ibrahimu na Musa).

Mada ya 12: Simulizi za Ndugu

Katika Mwanzo 4 tunaona kwamba Habili alichagua kufuata njia na kanuni za Mungu na Kaini hakufanya hivyo. Alifanya dhambi na kuuacha uwepo wa Mungu.²⁰¹ Uchaguzi, unaofanywa kwenye dunia, haubadiliki mtu anapokufa. Lewis alieleza kanuni hii kwa uwazi.²⁰² Uchaguzi wa kidunia una matokeo ya milele.

Katika Mwanzo 9 tunasoma kuhusu dhambi ya Hamu, lakini si juu ya toba, na hivyo alileta laana juu ya uzao wake. Milenia moja baadaye, watu saba walioshuka walitoka nje ya nchi ambayo Mungu alikuwa ameahidi kwa Ibrahimu. Inaweza kuonekana kana kwamba wazao wote kutoka kwa Hamu walikuwa wameamuliwa kimbele kulaaniwa, lakini sivyo ilivyo. Mungu ni mwema, daima hutafuta ni nani awezaye kuokoa. Baadhi ya watu waliokolewa: fikiria jinsi Rahabu alivyojiunga na Israeli. Mwingine alikuwa Ruthu, kutoka Moabu, ambaye aliokolewa katika mashindano yake. Wanawake wote wawili wanaonekana katika ukoo wa Yesu.²⁰³ Watu wa Mataifa Waliofichwa walikuwa sawa na Waisraeli waliozaliwa. Sheria za Mungu zililinda wageni katikati ya Israeli.

Mwa. 13&19 inahusu Ibrahimu na Lutu, ndugu katika imani. Uroho wa Lutu wa mali ulimwangusha. Alimwacha mtu wa ahadi, Ibrahimu, na baraka. Alipoteza karibu kila kitu: mali, mke wake, uadilifu wake wa maadili, na aliokolewa tu. Lutu alikuwa amepata onyo:²⁰⁴ alichukuliwa mateka na wafalme waliofanya vita dhidi ya Sodoma. Ibrahimu alichukua utume wa uokoaji: alimrudisha Lutu mahali ambapo yeye (Lutu) alikuwa amechagua kuishi.

Laiti Lutu angetambua onyo la Mungu katika hukumu hii ya awali, angaliweza kuhubiri neno la Mungu kwa raia wenzake, au, kama hawangetubu, angaliweza kuondoka. Hasara zake hazingeweza kuwa kubwa kama ilivyokuwa wakati miji iliharibiwa baadaye. Kanuni hii bado inatumika leo, kibinafsi na kwa pamoja.

²⁰¹ Mwa. 4:16

²⁰² C.S. Lewis, *The Great Divorce*, 1946

²⁰³ Yosh. 2; 6:17,22-25; Ruthu 1:16,17; Mat. 1:5

²⁰⁴ Mwa. 14

Na tutambue mkono wa Mungu wa kusahihisha katika maisha na mataifa yetu, na tuchukue hatua juu yake lisije likatokea jambo baya zaidi.²⁰⁵

Matokeo ya kujamiiana na Lutu, yaliyosababisha kuzaliwa kwa Moabu na Ben-Ami, mababu wa Wamoabu na Waamoni, yalikuwa muhimu sana. Watu wote wawili walinyanyasa Israeli mara kwa mara katika karne za baadaye. Huenda haingetokea, kama Lutu angekaa na Ibrahimu. Chaguo la mtu mmoja linaweza kuwa na athari mbaya kwa kizazi au Taifa.²⁰⁶

Ishmaeli (*Mwa. 16 na 21*) hakwenda pamoja na kaka yake wa kambo, mwana wa ahadi, Isaka; wala mama zao. Hajiri aliasi na baadaye mwanawe. Matokeo yake ilibidi wafukuzwe. Laiti wangelijisalimisha wangeshiriki katika neema. Uasi husababisha kutengana. Mungu aliidhinisha hili kwa sababu ya mtazamo wa moyo kuelekea Sara na Isaka. Bila toba hakuwezi kuwa na upatanisho.

Leo tunapaswa kuwaomba *uongoifu* Waishmaeli (Waarabu), ambao wengi wao ni Waislamu. Utengano kati ya Ishmaeli na Isaka unafanana na ule kati ya wafuasi wa Kristo na wasioamini.²⁰⁷ Bila kumgeukia Yesu hakuna wokovu kwao. Uadui kati ya Waislamu, Wayahudi na WaKristo katika dunia hauwezi kuendelea huko mbinguni ahara. Waishmaeli wanapaswa kuendana na njia ya Mungu ya wokovu katika Kristo. Vinginevyo wanaendelea kujitenga na Mungu.

Hii inatumika kwa Wayahudi pia. Si Muislamu wala Myahudi anayepaswa kuangamia. Wokovu hutolewa kwao. Lakini ni nani atasafiri kwenda kwenye nchi zao na kuwaambia? Tunaona uadui katika maeneo mengi, ambapo Waislamu wanawatesa WaKristo pamoja na Wayahudi.

Ni Yesu pekee anayeweza kuvunja vizuizi hivyo vya uadui, *na alikufa ili kufanya biyyo*. Yesu Kristo peke yake anaweza kufanya kile ambacho hakuna mapatano ya amani ya Wapalestina na Wayahudi yanayoweza kufanya.²⁰⁸

²⁰⁵ Linganisha mf. Yoh. 5:14

²⁰⁶ Mwa. 19; Tazama mf. Hes. 22-25; 1 Sam. 11; Ez. 22:30

²⁰⁷ Gal. 4:21-31

²⁰⁸ Mwa. 25:18; Efes. 2:11-18

Si Yakobo wala Esau (*Mwa. 25 & 27-33*) hawakuwa watakatifu; wote wawili walihitaji wokovu. Marudio yao yaliambiwa kwa chaguo na tabia, si kwa hatima ya awali ya Mungu.

Esau anafananisha Ukristo wa kimwili, wa jina, yaani, kutozaliwa mara ya pili: alidharau haki yake ya mzaliwa wa kwanza. Alirudia kuishi kulingana na viwango vya wazazi wake²⁰⁹ na kuoa wake Wakanaani. Anawakilisha aina ya Ukristo ambayo haimtii Kristo (aliyefananishwa na Isaka) wala kwa Kanisa Lake (lililofananishwa na Rebeka). Ukristo wa Esau hutengeneza sheria zake, huenda kwa njia zake zenyewe, ambazo ni sawa na kutofuata njia ya wokovu.

Yakobo anawakilisha aina ya Ukristo ambayo mwanzoni ilitofautiana kidogo na ndugu yake, lakini ambaye ahadi iliegemezwana na ambaye imani yake hatimaye ilikomaa baada ya kushughulika na Mungu pamoja naye. Mkubwa alipaswa kumtumikia (kunyenyekea) mdogo. Kama Esau angekuwa mtifu kwa neno la Mungu, angalibarikiwa tu, lakini hakujali na alifikiria juu ya wasomi duniani pekee.”²¹⁰ Alikataa kutii na utengano ukaja.

Tunaona kwamba kuzaliwa kwa kawaida hakuhakikishii urithi wa kiroho, ni ahadi tu. Hakuna mtu anayeweza kudai haki ya kuzaliwa ya kiroho kulingana na kuzaliwa kwa asili, k.m. katika familia ya Kikristo, kanisa au utamaduni. Mungu hana wajukuu. Mtu anakuwa tu mtoto wa Mungu kwa kuzaliwa upya. Kwa hivyo, mkubwa hakurithi ahadi lakini mdogo alirithi. Kiroho, ni maisha yetu changa tu, utambulisho mpya katika Kristo, ndio unaorithi uzima wa milele. Maisha yetu ya kale hayawezi kumpendeza Mungu. Esau-dini haitauona Ufalme wa Mungu.²¹¹

Mgawanyiko kati ya Yusufu na ndugu zake (*Mwa. 37- 47*) unaonyesha ni nani aliyeingia kwenye kiti cha enzi na kuokoa nchi, wakati wengine hawakufanya hivyo. Wale wa mwisho walihitaji kuokolewa na hawakuwahi kutawala, ingawa kila mmoja alikua mwanzilishi wa kabila, lililopewa jina lao.

²⁰⁹ Mwa. 26:34,35; 27:46; 28:6-8

²¹⁰ 32:22-32; 25:23,27,32,34b; 27:40

²¹¹ Yoh. 1:12,13; 3:3,5-7; Rum. 8:8

Katika Mwanzo 42-45 Yusufu alijidhihirisha kwa ndugu zake. Tunatambua maneno ya Zekaria: ndugu wakilia juu ya yule waliyefikiri wamemuua,²¹² kama siku moja Wayahudi watamlilia Yesu, wakimtambua atakaporudi.

Yusufu akawaambia ndugu zake wamlete ndugu yao mdogo; au hawatamuona tena. Yesu alituambia vivyo hivyo: “Lakini kwanza Injili ... haina budi kuhubiriwa katika ulimwengu wote na ndipo ule *mwisho* utakapokuja”.²¹³ Mwisho hautakuja katika kurudi kwake, mpaka pale familia zote za dunia zimesikia Injili. Hatutamuona tena mpaka pale tutakapomleta ndugu wa mwisho ndipo tutamwona tena.

Maswali ya kujifunza

1. Eleza ni kwanini kulikuwa na utengano kati ya Kaini na Habili
2. Eleza matokeo makubwa zaidi ya dhambi ya Hamu.
3. Eleza kwa nini utengano ulitokea kati ya Ibrahimu na Lutu.
4. Eleza kwa nini Hajiri na Ishmaeli ilibidi wafukuzwe kutoka kwa Familia ya Abram
5. Eleza mfano katika familia ya Isaka (Isaka, Rebeka, Esau & Yakobo).
6. Eleza jinsi kutumwa kwa Benyamini na Yusufu kulimjulisha kwa ndugu zake, kunaonyesha kurudi kwa Kristo.

²¹² Mwa. 45:3,4,14,15; Zek. 12:10b

²¹³ Linganisha Mwa. 44:23 na Mat. 24:14 (maneno ya mlalo ni yangu)

Sura ya II

Mtazamo wa Kitume / Kimisheni

Utangulizi

Katika sura hii tunaendelea na pale ambapo kitabu cha Mwanzo kinatiririka hadi katika kitabu cha Kutoka. Kwa hiyo, mhusika mkuu wa kitabu hiki ni Musa, ndiye mhusika mkuu wa *kwanza* katika aina hizi sita za mitizamo hii ya kitume. Anarudi katika sura mbili zinazofuata pia.

Uchunguzi wa pili unahusu kitabu cha Ruthu. Hapa tunajifunza juu ya umuhimu wa Mataifa - hata wanawake! - katika nasaba ya ukoo wa Kristo.

Katika *Zaburi* tuna uthibitisho bora zaidi kwamba Mungu ni Mungu wa mataifa, tayari katika nyakati za Agano la Kale, wakati wengi walimjua tu kama Mungu wa Israeli.

Huenda ni watu wachache waliotambua kwamba masomo ya pekee kwa wamishonari yanaweza kupatikana katika kitabu cha Mhubiri. Hiyo ndiyo mada ya uchunguzi wetu wa *nne*.

Mhusika mwenyewe ni Yona, ambaye kutoka katika kitabu chake tunaweza kujifunza mambo fulani ya kunyenyekea. Ikiwa ulitilia shaka kama misheni ya tamaduni mbalimbali ilifanyika katika Agano la Kale, hapa kuna mfano.

Na hiyo haikuwa ndiyo pekee: miaka elfu mbili na nusu iliyopita, Mungu alitupatia mbinu iliyothibitishwa kwa ajili ya mafunzo ya kitume ya tamaduni mbalimbali, alipotoa hadithi ya Danieli na rafiki zake!

1. Musa, Mtumwaji Mkuu

Kitabu cha Kutoka²¹⁴ kinaeleza juu ya Waisraeli, wakiwa watumwa na Wakandamizaji wa Misri, walipokuwa njiani kutoka Misri. Mungu aliwakomboa kwa ishara na maajabu. Hadithi hii ilizungumza na watu waliokandamizwa katika enzi zote, lakini pia walinyanyaswa. Vurugu ilionekana kama njia ya uhuru. Maisha ya Musa yanapinga tafsiri hii.

Mateso husababisha kukua,²¹⁵ kibinafsi, kwa pamoja, kwa ubora na kiasi. Ilikuwa kweli kwa Waisraeli kama ilivyo kwa Kanisa la leo: tunaona ukuaji mwingi wa kanisa k.m. China na Sudan. Kama vile Mungu alivyowakomboa watu wake kutoka Misri, ndivyo anavyofanya kwa watu wake wanaokandamizwa leo. Inaweza kuchukua muda mrefu zaidi kuliko tunavyotaka lakini Yeye atafanya haki kwa njia yake na kwa wakati Wake, akiwapita Musa wenye jeuri, ambao huchukua silaha. Anatenda katika roho ya Yesu, aliyekuja kuokoa, si kuharibu.²¹⁶

Utumwa wa Misri ni mfano wa ulimwengu, uliotiishwa na shetani na mashetani, ambao daima wako tayari kuiba, kuua na kuharibu.²¹⁷ Musa, mwokozi wa Israeli, alizaliwa katikati ya watu wake, kama Yesu, Mwokozi wa ulimwengu, alizaliwa miongoni mwa watu wake. Jaribio juu ya maisha ya Musa lilifanywa kama ilivyotokea kwa Yesu, wakati Herode alipoua watoto wa Bethlehemu. Yusufu na Mariamu walikimbilia Misri pamoja na Yesu, ambako waliishi kama wageni, kama vile Musa alivyokimbilia Midiani ambako alikaa kama mgeni.²¹⁸

Mungu alisikia kilio cha watu wake walioonewa na kutenda, lakini kwa viwango vya kibinadamu ilichukua muda mrefu. Kukawia kulikuwa kwa sababu kipimo cha Waamori cha ukosefu wa haki kilikuwa bado hakijajaa.²¹⁹

²¹⁴ Kutoka kwa maneno mawili ya Kigiriki (*εξοδος*): ‘ex’ (= nje ya) na ‘hodos’ (= njia, au barabara): yaani njia ya kutokea

²¹⁵ Kut. 1:12

²¹⁶ Luka 9:51-56

²¹⁷ Yoh. 10:10

²¹⁸ Linganisha Kut. 2:15 pamoja na Mat. 2:13-18 na Yer. 31:15; Kut. 2:22

²¹⁹ Mwa. 15:16; Dan. 11:36

Hukumu ya Mungu iliyochelewa ilikuwa tendo la rehema kwa Mataifa, *ambalo kwa ajili yake watu wake walipaswa kuteseka*. Hili ni gumu kuelewa, lakini Paulo anatoa mwanga juu yake kwa kusema kwamba anayatimiliza katika mwili wake yaliyopunguwa katika mateso ya Kristo.²²⁰ Imeandikwa katika Biblia, kwamba *hakuna wokovu uanotapatikana bure bila ya mtu fulani kuteseka kwa ajili yake*.

Miaka themanini kabla ya kukombolewa kwa Israeli Mungu alitayarisha njia kwa kuwa na Musa alizaliwa, alikuwa mteule aliyetumwa, ambayo inaweza kuwa alijifunza kwa ufunuo. Mwanzoni alitumia jeuri na mauaji, lakini ilimbidi ajifunze kwamba hii si njia ya Mungu. Zekaria alisema baadaye: “Si kwa uwezo wala si kwa nguvu, bali kwa Roho Wangu, asema Bwana”.²²¹ Kanuni hii ya kiroho hukataa vurugu, majeshi ya ukombozi au harakati za uasi kwa ajili ya ukombozi na theolojia ya ukombozi inayohubiri haya. Ukombozi wa Israeli ungeliweza kuja miaka arobaini mapema kabla kama tu Musa asingeupigania. Njia fupi zaidi ya wokovu ni kumwacha Mungu apate njia yake badala ya kuanza kudai na kutumia nguvu zako kwa watu wako .

Musa alijifunza kuchunga kondoo. Kupitia unyonge huo²²² akawa ‘mtu mpole zaidi duniani’.²²³ Mambo mengine tunajifunza kupitia mateso tu, ambayo yalikuwa kweli kwa Yesu.²²⁴ Ni kwa sababu tu ya tabia ya Kiungu ndipo Musa baadaye akawaongoza watu milioni mbili kwa miaka arobaini jangwani, ambao wengi wao waliasi na kulalamika.

Mungu alipomwita Musa alichunga kundi. Tunaona *kwanza*, kwamba hakuna mvivu anayelitwa kufanya kazi ya Mungu. Aliwaita viongozi kutoka katika taaluma zao, kama Yusufu, Sauli, Daudi na Elisha.

Pili, Mungu huwafundisha watu kulingana na njia wanayopaswa kuiendea²²⁵. Musa, ambaye alizoea kondoo wanaolia, alistahili kuwaongoza Waisraeli waliokuwa wakinung’unika. Alijua jangwa na hivyo angeweza kuwa kiongozi

²²⁰ Kol. 1:24

²²¹ Zek. 4:6

²²² Mwa. 46:34b

²²³ Hes. 12:3

²²⁴ Heb. 5:8

²²⁵ Mith. 22:6

wao. Viongozi, wanaokutana na Mungu katika jangwa lao la mateso na fedheha, wanastahili kuwaongoza wafuasi wao katika jangwa kama hilo kama mifano ya imani na imani kwa Mungu. Baada ya Musa miaka ya jangwani lazima awe amepoteza maadili, msukumo na maono yake. Alikuwa amejifunza kutotumaini vyake, uwezo wa kujiamini ambao ndio alikuwa hivyo kabla.

Mungu alitumia kijiti kilichowaka moto ambacho hakikuteketezwa na moto ili kuvuta uangelifu wa Musa. Kana kwamba alitaka kusema: Musa, hivi ndivyo ulivyo kuwa na moto kwa watu wangu. *Unajikiri* mafuta yako yametumika, lakini ninakuonyesha hapa, kwamba kwa muda mrefu utawaka na shauku Yangu bila kumalizika.

Musa, mimi ni nani aliyesitasita ili kukutana na MIMI NIKO Mkuu kabla ya misheni yake kuanza. Maneno yanakwenda nami niko pamoja nawe yanatukumbusha Maneno ya Yesu.²²⁶

Kwa hiyo, Musa akawa mkuu aliyetumwa kwa ajili ya Kutoka, licha ya hoja zake za kutaka Mungu atume mtu mwingine. Mungu aliongeza Haruni, akiahidi kuwasaidia wote wawili kusema, kama vile Yesu alivyotuma wanafunzi Wake wawili-wawili baadaye. Yeye pia, aliahidi kuwasaidia kusema.²²⁷

Kisha Mungu alitaka kumuua Musa. Kwa nini atamtayarisha mtu kwa muda mrefu sana, halafu kabla tu ya misheni yake kutaka kumuua? Ingekuwa shetani tungeelewa; alitaka Waisraeli wabaki Misri na angependa kumuua Musa. Lakini matokeo yanaonyesha tofauti. Baada ya Musa kumtahiri mtoto wao, Mungu alimwacha Musa akiwa hai.²²⁸ Ilimbidi kuyatoa maisha yake na ya familia ili aweze kufanya kazi ya Mungu. Hangeweza *kububiri* agano la Mungu²²⁹ *bila kulitenda*. Yeyote aliyevunja agano la Mungu kwa *kuto* tahiriwa angekatiliwa mbali na watu wake. Hili lingetokea, kama Sipora hangechukua hatua. Hata kama tumeitwa na kufundishwa, na kupokea uwezo na mamlaka, lakini *tusitende* tunayohubiri, *havezi* kututumia!

²²⁶ Liganisha Kut. 3:10,12 & 4:12 pamoja na Mat. 28:19,20

²²⁷ Kut. 4:13; Luka 21:15; Yoh. 14:26

²²⁸ Kut. 4:24,26

²²⁹ Mwa. 17:7-14

Katika Marko tunaona ulinganifu mwingine wa utume wa Musa. Alipaswa kunena na kufanya miujiza.²³⁰ Mungu huongeza matendo kwenye Neno Lake, kama Yesu anavyotutuma.²³¹

Nabii kama Musa,²³² ambaye Mungu angemwinua, ni Yesu. Musa alihitaji miaka *arobaini* jangwani kabla angeweza kuwakomboa Waisraeli. Yesu alipitia siku *arobaini* za majaribu, maombi na kufunga jangwani, kabla hajawakomboa watu wake kutoka kwa nguvu za Shetani.²³³

Maswali ya Kujifunza

1. *Eleza jina la kitabu Kutoka.*
2. *Toa mifano ya ukuaji wa kanisa na taja sababu kuu yake.*
3. *Eleza maana za kufanana za Misri, Farao, wasimamizi wa kazi, na Musa.*
4. *Toa mifano ya Agano la Kale na Agano Jipya ya kwa nini hakuna wokovu unaopatikana bila mtu kuteseka.*
5. *Ni mambo gani mawili yaliyomwezesha Musa kuwa kiongozi wa Israeli?*
6. *Eleza kwanini Mungu alitaka kumua Musa.*

²³⁰ Kut. 4:28; Marko 16:15,17,18

²³¹ Yoh. 14:12; 20:21

²³² Kum. 18:15,18; Matendo 3:22; 7:37

²³³ Mat. 4:1-11

2. *Ruthu, Bibi-arusi wa Mataifa*

Hadithi ya Ruthu ilitokea wakati wa Waamuzi.²³⁴ Kitabu hiki kidogo kizuri ni kama chemchemi ya faraja ya kiroho katikati ya shida na misukosuko ya kitaifa. Njaa inayorejelewa, inaweza kuwa katika wakati wa Gideoni.²³⁵

Naomi anatusaidia kuelewa hali ya kiroho ya Waisraeli katika siku hizo za njaa, kupitia mtazamo na maneno yake. Alijibu, kama wengi wanavyofanya leo, bila kuelewa sababu za *kitaiifa* nyuma yake. Naomi aliwaza *kiinyake* badala ya kuwa pamoja. Yeye, kwa maoni yake, hakuwa ametenda dhambi *binafsi* na kwa hiyo hakuona ni kwa nini alipaswa kuwa mwathirika wa hali ya dhambi ya *taiifa*.

Watu wengi katika jamii za Kimagharibi pia wanasahau kwamba wao ni sehemu ya ulimwengu unaoteseka chini ya uzito mkubwa wa dhambi - iwe wanawajibika kibinafsi kwa dhambi hiyo au la.

Naomi alipambana na mateso yasiyoeleweka ya wanadamu. Alikata shauri kwamba Mungu hakumtendea haki, alitenda kwa uchungu na kuufanya moyo wake kuwa mgumu dhidi yake,²³⁶ hivi kwamba kwa kweli ‘alipinga uinjilisti.’²³⁷ Kwa sababu ya njaa yeye na familia yake walikuwa wameenda Moabu,²³⁸ Akionyesha kusadiki kwamba haijalishi kama wewe ni wa watu wa Mungu, maadamu una chakula cha kula. Wala hakujali kuhusu Mungu ambaye, tena kwa maoni yake, alikuwa amewaacha watu wake. Kwa nini angemtetea mbele ya binti-wakwe zake?²³⁹ Wanawe walikuwa wameoana na wanawake wa Mataifa, yaonekana pia bila yeye kuwazuia.²⁴⁰

Kipengele cha kuvutia katika kitabu hiki ni kwamba Bwana hasemi chochote Yeye mwenyewe; Anaonekana tu katika maana kwamba watu *wanazungumza* juu Yake.

²³⁴ Ruthu 1:1

²³⁵ Amu. 6:3-5,11

²³⁶ Ruthu 1:3-5,11-13

²³⁷ 1:20,21

²³⁸ 1:2

²³⁹ 1:11-15

²⁴⁰ Kumb. 7:3; Amu. 3:6

Kwamba Yeye ndiye anayeongoza matukio kutoka nyuma ya pazia, ni dhahiri kwa wakati huo. Naomi na Ruthu -waliingia Israeli, wakati mavuno ya shayiri yalipokuwa yanaanza ²⁴¹ Hii inatukumbusha kwamba, iwe Mungu anazungumza au la, Yeye haachi mipango yake, wala Yeye hawatesi watu wa wake- licha ya ukweli kwamba wanaweza kuelewa vibaya. Yeye au kuwa na uchungu na kutojali juu Yake.

Naomi anawakilisha Ukristo wa jina, ambao hupoteza moto wake wakati tamaa inapotokea kwa sababu ya ukosefu wa ufahamu wa kiroho na matarajio yasiyotimizwa. Alikuwa amekuwa na chuki na uchungu na hata akapendekeza kwamba hili ndilo jina lake linapaswa kuwa kuanzia wakati huo na kuendelea - Mara.²⁴² Uchungu wake ukawa utambulisho wake wa kuasiliwa. Pia anawakilisha sehemu ya leo ya kanisa ambayo imepoteza bidii ya kimishonari; kanisa ambalo limeasilia kwa sababu limeshindwa kuinjilisha. Ilikuwa tu baadaye, katika sura iliyofuata, alipomwona Bwana alikuwa akimbariki tena, ndipo ufufuo ulifanyika moyoni mwake na kwamba angeweza kumsifu tena.²⁴³

Tunaona kwa mara ya kwanza kwamba mwanamke wa Mataifa, Ruthu, alielewa mengi kuhusu Mungu wa Israeli hivi kwamba aliiacha miungu yake huko Moabu kwa furaha ili kuungana Naye na watu Wake. Katika mchakato huo, kwa maungamo yake mazuri ya imani²⁴⁴ na mtazamo wake wa ajabu²⁴⁵ alimrudisha Naomi kwenye imani pia.

Boazi anaitwa ‘mkombozi’,²⁴⁶ ambaye hakumkomboa tu mali ambayo ilikuwa ya marehemu mume wa Naomi, lakini pia alimuoa Ruthu. Tunaona kwamba mkombozi (na wakati huo huo 'bwana wa mavuno) alioa bibi-arusi asiye Myahudi na hivyo akawa mfano wa Yesu Kristo Mkombozi, ambaye pia anapata Bibi-arusi kutoka mataifa ya Mataifa.

²⁴¹ Ruthu 1:22b

²⁴² 1:20

²⁴³ 2:20

²⁴⁴ 1:16,17

²⁴⁵ 2:2,7,10,13,17,18,23

²⁴⁶ 2:20; 3:9

Baada ya yote, Ruthu, Mtu wa Mataifa na Boazi, Mkanaani nusu kwa sababu Rahabu alikuwa mama yake, ²⁴⁷ walianzisha uhusiano wa kikabila katika ukoo wa Kimasihi. Boazi akawa babu wa mfalme Daudi²⁴⁸ na Yesu Kristo alizaliwa karne nyingi baadaye kupitia ukoo huu wa Daudi. Hii inaonyesha kwamba Yesu Kristo angekuwa Masihi kwa mataifa yote. Hapa tunaona ukuu wa umuhimu wa kimisiolojia wa kitabu hiki.

Kuna uhusiano wa kuvutia kati ya vitabu vya Ruthu (ambapo Mungu hasemi) na Esta (ambacho hata Hajatajwa). Katika Ruthu tunamwona bibi huyu mwenye asili ya Mataifa, pamoja na Boazi, kuwa kiungo katika ukoo wa Kimasihi, katikati ya watu wa Kiyahudi. Katika kitabu cha Esta tunaona huyu Malkia wa uzao wa Kiyahudi katikati ya Mataifa akiwa salama na kuwaokoa watu ambao ukoo huo ulitoka kwao, karibu karne saba baadaye. Ukoo huu wa ukoo ulikuwa wa maana sana kwa sababu katika jina Lake mataifa yataweka tumaini lao.²⁴⁹

Maswali ya kujifunza

1. *Eleza kwanini Naomi alifikiri kwamba hapaswi kuteseka.*
2. *Naomi alionyesha mtaalamu gani mbaya kuelekea kuteseka?*
3. *Nini ilikuwa matokeo ya mtaalamu huo.*
4. *Tunajifunza nini kuhusu mwongozo wa Mungu katika kitabu hiki?*
5. *Eleza juu ya nini au nani Naomi, Ruthu na Boazi ni aina.*
6. *Eleza uhusiano kati ya vitabu vya Ruthu na Esta.*

²⁴⁷ Mat. 1:5

²⁴⁸ Ruthu 4:17,22

²⁴⁹ Isa. 11:10; 42:1,4; Mat. 12:18,21; Rum. 15:12

3. Zaburi

Si vigumu kuona mada za kimishonari katika Zaburi - ziko nyingi - lakini kuzipanga kimantiki ni, kwa sababu nyingi hazijaandikwa katika mfumo wa hadithi. Ili kufanya mada za misheni zionekane zaidi, ninatumia mpangilio tuliojadili katika Mwanzo, lakini Kwa marejeleo badala ya maelezo, kwa ajili ya ufupi.²⁵⁰ Mtu hatahitaji muda mwingi kuzipitia, kisha kuelewa kwa kina mada za utume katika Zaburi zinabaki.

Kuweka mistari katika aina za mada kumi na mbili kwa sehemu ni suala la kufasiriwa. Kuna mwingiliano, hasa kati ya 5 & 11 na 9 & 11. Baadhi huwa na rejea moja tu au chache (k.m. 1, 2, 4, 6-8, 10 & 12); iliyobaki (3, 5, 9 & 11) ina nyingi.

Sio Zaburi zote zina aya zinazoweza kuainishwa chini ya mada yoyote, mf. 1; 3; 15; 17; 19; 20; 23; 29; 35; 42; 43; 55; 61; 84; 88; 90; 93; 112; 120-124; 131 & 134. Hawa si 'wamishonari' bali wana msisitizo tofauti.

Sifa nyingine ya kitabu hiki ni kiwango chake cha kinabii, kilichoonyeshwa hasa katika aya zake za kimasiya²⁵¹ na ufunuo²⁵². Kuzingatia haya hutupatia ukweli wa misiolelezi pia, kwa sababu Kristo Mwenyewe ndiye mmishonari mkuu.

Mada ya 1 (Nani hutuma?) inaonyesha Mungu, akimtuma Yesu kuwa Mfalme (2:6); Kumtawaza mwanadamu kuwa msimamizi juu ya viumbe (8:6); kumwita Daudi kutoka kuchunga kondoo (78:70) na kumweka katika huduma chini ya ulinzi wa Mungu (89:20-24). Katika 104:30a Mungu anatuma Roho wake kwa nguvu za uumbaji na katika 105:17 & 20 anamtuma Yusufu Misri.

Wakati fulani mistari kati ya Daudi na Mwana wake mkuu Yesu ni myembamba: katika 89:25-29 tunaona mtazamo mpana zaidi wa Kimasihi.

²⁵⁰ Tafadhali niwie radhi kwa Maandiko mengi ndani ya nakala, badala ya chini ya karatasi, mara moja tu

²⁵¹ Thamani ya umasihi inapatikana Zab. 2; 22; 40:6-10; 41:9; 45; 47:5; 55:1-5, 12-14; 56:5,6; 68:18; 69:8,9,21; 72; 80:17; 89:27-29; 102:21,22; 109:2-5; 110; 118:22,26 na 147:3

²⁵² Thamani ya Ufunuo inaonekana Zab. 2:1-3; 46; 48:4-7; 75:2,3,8; 83:1-8; 96:13a; 102:16,26; 110:3a,5,6 na 144:4-8

Mada ya 2 (Kufanya nini?) inaonekana kwa kuwa Yesu na Kanisa wamepewa kazi ya kuombea na kutawala mataifa (2:8,9; 18:43b) na katika mamlaka ya mwanadamu ya usimamizi juu ya dunia (8:6-8). Maandiko mengine yanatukumbusha juu ya agizo kuu: 9:11b; 71:15-18; 73:28b. Maelezo ya wito wa Daudi tunayaona katika 78:71,72 & 89:26; Yusufu katika 105:19,21,22 na Israel katika 105:45 & 106:8. Roho Mtakatifu anatumwa kwa utume wa kufanywa upya (104:30b). Kanuni mbili za jumla za kufanya kazi kwa Bwana zinaonekana: 126:5,6 (kupanda kwa machozi kuvuna kwa furaha) na 127:1 (Bwana asipoienga nyumba wajenga wafanya kazi bure).

Mada ya 3 (Tatizo la dhambi ya mwanadamu) ina marejeo mengi: 2:2,3; 7:14-16; 10:2-11; 12:2; 14:1,3; 32:3,4; 36:1-4; 38:1-8; 40:12; 52:1-4; 53:1,3; 58:3-5; 64:3-6; 69:5; 73:6-11; 78:8-11,17-19,32,36,37,40-43,56,57; 94:4-7; 106:6,7,13-18,21,22, 24-27,29,32,33; 107:10-12,17,18; 119:133b; 130:3; 139:19-22; 140:1-5; 143:3.

Mada ya 4 (Asili ya dhambi) inaweza kuonekana katika 109:6. Mtu mwovu anawekwa kuwa mshitaki. Hii inatukumbusha Shetani, kama anavyoelezwa katika Ayubu 1 & 2, Zek. 3:1,2 na Ufu. 12:9,10. Ni mstari wa pekee wa Zaburi ambapo pazia linalomzunguka yule mwovu linaondolewa kwa muda mfupi.

Mada ya 5 (Suluhisho la Mungu kwa tatizo la dhambi) inatupa marejeleo mengi. Maandiko yanajumuishwa ambapo wenye dhambi wanamlilia Mungu kwa ajili ya msaada, rehema, ukombozi na haki: 2:10-12; 4:5 (+ Rom. 12:1); 6:9; 13:5; 14:5b; 16:11a; 25:7-11,15,19; 26:11b; 27:1a; 28:8; 30:8,10; 31:15,16; 32:5,6a; 34:22; 37:27,28a,39,40; 38:18; 41:4; 49:5a,15; 50:14,15,23; 51:1-17; 53:6; 54:1-4,7; 56:13; 60:4; 62:1,2,5-8; 65:3; 68:19,20; 69:13; 70:4; 74:12; 78:34,35,38a; 79:8,9; 80:3,7,19; 81:8-10,13,14,16; 82:3-5; 85:4,7,9; 90:14-16; 98:1; 99:8; 101:2-4; 103:3,4a,8-12; 106:3,23,30,31,44; 107:13,14,16,19,20; 116:8,16b; 118:14,21; 119 (karibu yote); 128:1,4; 129:4; 130:7,8; 135:14; 138:7; 139:24; 140:6,7,12; 141:3-5,8,9; 142:5-7; 143:1,2,6-12; 144:10,11,15; 146:5; 147:11; 148:14 na 149:4. Tunaona kwamba suluhisho la Mungu kwa tatizo letu la dhambi linakuwa kweli tunapomlilia la *kuchagua kumtii*.

Mada ya 6 (Suluhisho la mwanadamu kwa tatizo la dhambi) inaonekana katika 33:16,17; 49:5b-9,12-14,4 na 52:7. Lakini suluhu za mwanadamu sio suluhu hata kidogo: mwanadamu hawezi kuokoa.

Mada ya 7 (agano la Mungu na mwana wa abadi) linaweza kupatikana katika 2:7b-9 (ambapo utawala juu ya mataifa umeahidiwa) na katika 33:12 (Israel kama mrithi kati ya mataifa). Marejeleo zaidi ya jumla ni: 80:17; 89:30-34; 103:17,18; 106:45,46; na 111:5b,9. Agano la Daudi linarejelewa katika 89:3,4,35-37 & 132:10-12,17,18; agano la Baba wa Taifa katika 105:8-11,42.

Mada ya 8 (kusudi la Mungu kwa ulimwengu wote): 33:11; 64:9,10; 65:2; 66:1,4; 96:1-3; 110:5; 145:18.

Mada ya 9 (Mataifa) inatawala. Yaliyojumuishwa ni maandiko kuhusu “kazi yote, vizazi vyote, n.k. Israeli inawekwa tofauti na mataifa, kwanza katika baraka, baadaye katika kutawanywa kati yao (taz. 44:2,11,14; 79:1-3)) Mistari kuhusu mataifa ya Mataifa wakati mwingine huzungumza juu ya baraka, wakati mwingine juu ya hukumu. Unaweza kutambua tofauti kwa kuangalia juu: 2:1,2,8-10; 7:7,8a; 9:5,8; 18:47,49; 22:27,28,30,31; 24:1; 33:8,10; 44:2,11,14; 45:17; 46:10; 47:1-3,7-9; 48:10a; 49:1,2; 50:1,4; 56:7; 57:5,9,11; 59:13a; 60:7,8; 65:5b-8a; 66:8; 67 (kamili); 68:31,32; 69:34; 72:8-11,17,19; 76:11b,12; 77:14b; 78:55; 79:1-3,6,10; 80:8; 82:8; 83:18; 86:9; 87:4-7; 94:10a; 96:1-3,7-10,13; 97:1,5b,6,9; 98:2-4,7b,9; 99:1,2; 100:1; 102:15,22; 105:1,6,44; 106:34,35,47; 107:3; 108:3,5,8,9; 110:5,6; 111:6; 113:3,4,6; 114:7; 115:2; 117:1; 118:10; 126:2b; 135:10-12; 136:17-22; 137:7; 138:4,5; 145:12; 148:11; 149:6-9; 150:6.

Mada ya 10 (Kanuni ya Babeli) inapatikana katika aya nyingi ambazo hazirejelei Babeli yenyewe (isipokuwa 137:8), lakini aina zote za ibada ya sanamu na uasi. Hizi ni: 2:1-3 (hakikisho la unabii juu ya Babeli ya mapokeo katika uasi wake wa Ulimwenguni Pote, Ufu. 17 & 18); Zab. 4:2b; 16:4; 78:58; 81:9; 96:5a; 97:7; 106:19,20,28,36-39; 115:4-8; 135:15-18.

Mada ya 11 (Wokovu uliopotezwa maana yake ni hukumu) Karibu inawakilishwa vizuri kama Nia 5: 2:12; 5:10b; 9:15,17,19,20; 10:16; 11:6; 21:8-12; 28:4,5; 31:17b,18; 31:23; 34:16,21; 36:12; 37:1,2,9a,10,12,14,17,20,22b, 28b,35,36,38;

39:11a; 50:16-22; 52:5; 53:5; 54:5; 56:7; 58:6-11; 59:5,8,12,13a; 63:9-11b; 64:7,8; 68:1,2,21,30; 69:27,28; 73:18-20,27; 74:1-9 (kuhamishwa kwa Israeli), 19,20a; 75:7; 78:21,22,30,31,33,44-51,59-64; 79:10b,12; 81:11,12,15; 82:2,7; 83:9-17; 92:6,7,9; 94:2,3,23; 95:8-11; 97:3; 101:5,7,8; 105:28-36; 106:40-43; 107:33,34; 110:5,6; 112:10; 119:21,118,119,155; 125:3,5; 129:5,6; 140:8-11; 141:6,7,10; 145:20b na 146:9b.

Mada ya 12 (Ndugu) inaonekana vizuri zaidi katika Zab. 133.

Maswali ya Kujifunza

1. *Ni mada gani nne kati ya mada zote mbili za kimishonari zinazotawala katika Zaburi?*
2. *Ni kutumwa kwa watu gani wanne tunaona katika Zaburi?*
3. *Katika mistari gani mmoja wa Zaburi tunaona mfano wa Shetani?*
4. *Mistari kuhusu mataifa ya Mataifa wakati mwingine huzungumza juu ya ... Wakati mwingine ...*

4. Mhubiri

Katika Mhubiri tunaona karibu Sulemani mwingine zaidi ya yule aliyeandika Mithali.²⁵³ Wa mwisho aliandika katika kilele cha kazi yake; zamani alipokuwa mzee, na inapumua angahewa ya mtu kuandika kumbukumbu zake. Anaona kutokuwa na maana kwa sababu anaangalia tu vitu vya muda, vya kimwili. Anatumia tu hisia zake. Raha na mafanikio yote yalitoa tu malipo yasiyo na maana kwa sababu yalitenganishwa na maadili ya milele.²⁵⁴

Anazungumza kuhusu mzigo mzito ambao Mungu ameweka juu ya mwanadamu; jinsi tofauti na nira rahisi anayotoa Yesu,²⁵⁵ Tokeo ni kukata tamaa na itikio lake moja la *carpe diem* - mawazo ya kufurahia siku.²⁵⁶ Uelewaji fulani unampambazukia Mungu anapoingia kwenye eneo kwa ufupi.²⁵⁷

Wakati mmoja anatambua thamani ya milele ya mwanadamu, kisha anamlinganisha na wanyama:²⁵⁸ tofauti kabisa na jinsi Daudi alivyomwelezea mwanadamu.²⁵⁹ Lengo kuu la mwanadamu, kulingana na Sulemani, ni furaha.²⁶⁰ Huu ni uimani (hedonism) wa kibinadamu, si hekima ya kimungu, kwa sababu huweka mtu juu. Maumivu na mateso huleta tamaa kubwa kwa sababu hazielezwi kwa mtazamo wa milele.²⁶¹

Ghafla hekima ya kweli inatokea tena²⁶² (*wawili ni bora kuliko mmoja*) iwe inatumika kwa majaribio, wenzi wa ndoa au timu za wamishonari. Ni dhahiri: anapoandika kuhusu Mungu, kuna hekima katika maneno yake; anapogeuza macho yake kutoka Kwake, kukata tamaa na kupoteza matumaini tamaa hugonga.²⁶³

²⁵³ Mf. Mhu. 1:17 na 2:15

²⁵⁴ 2:10,11,14b,16

²⁵⁵ Linganisha Mhu. 1:1b na mf. Mat. 11:30

²⁵⁶ Mhu. 2:20,24

²⁵⁷ 2:25

²⁵⁸ Linganisha 3:11 na 3:18-21

²⁵⁹ Zab. 8:4-8

²⁶⁰ Mhu. 3:22

²⁶¹ Linganisha mf. 4:1-3 na Rum. 8:28

²⁶² Mhu. 4:9-12

²⁶³ Linganisha 5:1-7 na 5:8-17

Zawadi ya Mungu (furaha ya kimwili, kulingana na Sulemani) inaonekana kuwa kitu pekee chenye kupendeza maishani. Jinsi maoni haya yalivyo tupu na yasiyo ya kibiblia.²⁶⁴

Ujumbe wake wa kukata tamaa na kutokuwa na tumaini unaendelea kwa sura nyingine ya (6). Sura ya 7 & 10 inatukumbusha Mithali kwa mtindo lakini wakati mwingine inakosa ubora wake.²⁶⁵ Anaonyesha hivyo pia katika kauli zingine zinazofanana²⁶⁶. kwa sababu mambo hayo yanapingana na roho ya Injili.²⁶⁷ Hekima ya Sulemani ilififia kwa sababu ya ibada yake ya sanamu, kufuatia ndoa zake Pamoja na wanawake wengi wa Mataifa.²⁶⁸

Katika sura ya 8 anasema kwamba watu wanaomcha Mungu watakuwa na maisha bora, lakini ujuzi huu hauonekani kumfariji; kwa Sulemani yote yanajikita kwenye ukweli kwamba maisha hayana maana kwa sababu mwanadamu hawezi kuyaelewa.²⁶⁹ Hiyo ni ya kimantiki usipozingatia maisha yajayo na mitazamo yake ya milele. Hata alisema 'kila kitu kinachokuja hakina maana'²⁷⁰ Mwanadamu anaweza asielewe maana ya maisha (yake); Mungu hufanya hivyo.²⁷¹ Kukata tamaa kunasikika: Mwenyezi Mungu ana kila kitu kwa ajili ya watu wema na wenye hekima mkononi mwake. Lakini Yeye ni nani? Anaweza kuaminiwa? Sulemani anaonekana kusema, "Yeye hatabiriki sana".²⁷²

Hitimisho hili linaweza tu kutoka kwa yule ambaye hajui tabia njema kabisa ya Mungu, wala tabia mbovu zote za shetani, na hivyo kuzihusisha zote mbili kwa chanzo kile kile, anachokiita 'Mungu'. Ibilisi yuko mafichoni, adui asiyeonekana ambaye hakuhesabiwa.

²⁶⁴ Liganisha 5:18-20 mf. na 1 Kor. 15:58; Kol. 3:23,24 au Heb. 11:23-26

²⁶⁵ Mf., kama 'fedha ilivyo ulinzi na 'ubora kwa kila kitu', 7:12 na 10:19c

²⁶⁶ Mf. Kuwa maisha yake ni ubatili (7:15) au kuwa hakumuona mwanamke mtakatifu katika wanawake elfu (7:28)

²⁶⁷ Mf. 1 Tim. 6:10,11; Efes. 2:10 na Rum. 16:1-4,6,12a hasa hasa

²⁶⁸ Moja ya maumivu yaliyoletwa na hii tunaona ikijidhihirisha katika 7:26 'Nakuta kitu chungu zaidi ya kifo ni mwanamke mtego'

²⁶⁹ Mhu. 8:12,17

²⁷⁰ 11:8b, maneno ya mlalo ni yangu

²⁷¹ Isa. 55:8,9

²⁷² Mhu. 9:1

Kwa sababu ya ufahamu huu mdogo inaonekana kama kila mtu anapitia hatima sawa; ikiwa hakuna malipo ya milele au adhabu (upendo, chuki na wivu hutoweka) basi kunaweza kuwa na injili moja tu inayosema: furahia maisha na usijisumbue kuhusu maana yake.²⁷³

Kama alivyosema hapo kabla: unapojifurahisha hutatafakari siku zako na kuteswa na utovu wake wa dhahiri.²⁷⁴ Anakanusha ukweli wa maisha yajayo.²⁷⁵

Baadaye Paulo alisema Kitu tofauti kabisa: ndipo tutajua kikamilifu...²⁷⁶ Sulemani hakuona ujasiri wa kimungu: wakati na bahati huwapata wote.²⁷⁷ Kutambua kwamba hukumu itakuja ²⁷⁸ pamoja na malipo au adhabu haikuwa sababu ya kuamua katika maisha ya Sulemani.

Mfano mzuri unatokea ghafla kama kito cha kiinjili katikati ya hali hii yote ya kukata tamaa.²⁷⁹ Maskini mwenye hekima anamwakilisha Yesu, anayeweza kuokoa mji mdogo (ulimwengu) kutoka kwa ukandamizaji wa mfalme mkuu (shetani). Wakaaji waliookolewa (wanadamu wasioshukuru) basi wanamsahau.

Tunaona baadhi ya kanuni za kimishonari katika nguvu ya kupanda na kuvuna, karipio la kutotafuta visingizio vya kutofanya kazi, na kutia moyo kutokata tamaa.²⁸⁰

Nilieleza falsafa iliyo nyuma ya Mhubiri kwa sababu inaonyesha mienendo fulani ya fikra za kibinadamu za nusu-dini, mfumo wa waumini ambao mara nyingi hugubika katika nchi za Ulimwengu wa Kwanza. Idadi inayoongezeka ya wamishonari wa Ulimwengu Unaoendelea wanaohudumu huko, inahalalisha maelezo ya njia hii ya kufikiri, ili waweze kuona kupitia mitego ya kutoamini, kupenda vitu vya kimwili na wakati mwingine hata mafanikio - mafundisho

²⁷³ 9:2-9

²⁷⁴ 5:20

²⁷⁵ 9:10

²⁷⁶ 1 Kor. 13:12

²⁷⁷ Mhu. 9:11b,12 maneno ya mlalo ni yangu

²⁷⁸ 12:14

²⁷⁹ 9:13-16

²⁸⁰ 11:1,2,4 na 6 hasa hasa

yaliyomo katika mtazamo huu wa ulimwengu. Maoni yao juu ya ulimwengu usioonekana pamoja na dhana yao ya kibiblia juu ya Mungu lazima isikike tena. Utupu wa injili ya Mhubiri, ambayo mara nyingi huhubiriwa katika nchi za Magharibi, lazima ibadilishwe tena na Injili ya kweli ya Yesu Kristo.

Maswali ya Kujifunza

1. *Ni udhaifu gani mkuu wa Sulemani, unaonukuliwa katika kitabu cha Mhubiri?*
2. *Sulemani aliona nini kuwa ni lengo kuu zaidi maishani?*
3. *Kwa nini hekima ya Sulemani ilijifia, baadaye katika maisha yake?*
4. *Eleza maono ya Sulemani kuhusu wakati ujao.*
5. *Kwa nini Sulemani alibusisha wema na uovu kutoka chanzo kile kile?*
6. *Je, ni kanuni zipi za umishonari tunazoziona katika kitabu (Eleza pamoja na rejea zake)?*
7. *Kwanini, ni muhimu kuelewa kitabu cha Mhubiri, kwa wamishonari kutoka nchi zinazoelelea ambao wanatumwa katika nchi za Magharibi?*

5. Yona, Mmishonari wa kuvuka Mipaka ya Tamaduni Dhidi ya Vikwazo Vyote

Simulizi ya kipekee, ya kuvutia ya Yona inatufundisha vipengele tofauti vya misheni. ‘Yona’ inamaanisha ‘njiwa’-mnyama mpole, mwenye amani na kiini cha hadithi yake inaonekana kuwa kugeuka kutoka kwa mwasi kuwa mtu wa huruma. Inavyoonekana, kitabu hiki kinahusu zaidi kazi ya Mungu ndani ya mwanadamu kuliko kazi yake kupitia mwanadamu. Kama Yona, Mungu anataka kuwa (mtu wa kumcha Mungu) kabla ya sisi kufanya (kazi yake ipasavyo). Kwa nini Yona alikuwa mtu mgumu hivyo?

Kulikuwa na sababu tofauti. Yona alikuwa amepokea neno kutoka kwa Mungu kwa mfalme Yeroboamu I¹,²⁸¹ kama: “Mfalme, chukua tena eneo lako kutoka kwa Waaramu ninaokupa uwezo wa kufanya hivyo. Nenda ukachukue mali ya Israeli!” Yeroboamu akayafanyia kazi maneno hayo na akadai doIa kutoka kwa Waashuru.²⁸² Ushawishi wa Washami ulikuwa umepungua, lakini adui mwenye nguvu zaidi sasa alikuwa karibu na upeo wa macho. Milki ya Ashuru ilikuwa imejenga mamlaka na tishio lake likawa halisi katika siku za Yona. Kwa maoni ya Yona, maadui walipaswa kupigwa, sio kubarikiwa. Kwa nini kubariki hatari kwa Israeli? Uaminifu, uvumilivu na huruma yake ilihusu tu Israeli lakini Mungu alitaka kutengeneza nafasi zaidi kwa *mataifa katika* moyo wa Yona.

Jukumu la Yona katika misheni bado si maarufu kwa sababu sisi pia, tunaelekea kukwepa miito inayotuita kwa nchi ambazo zina umaskini, magonjwa, ardhi mbaya, hali ya hewa kali, na tishio la mateso au ukosefu wa Faraja.²⁸³ Je, tunaelewa kwa nini Mungu alipinga 'theolojia ya kisiasa ya Yona? Na je, si vigumu Kwake vile vile leo kuwasukuma watenda kazi katika mavuno Yake?²⁸⁴ Yona alihitaji kupigwa teke kwenye njia ifaayo; kama sisi kwa wakati mwingine!

²⁸¹ Yeroboamu II Alitawala kuanzia 793-753 K.K

²⁸² 2 Fal. 14:23-25

²⁸³ Inawezekana kuwa Dirisha la 10-40 kwa wamishonari wa sasa yaweza kulinganishwa na kile Asiria alimaanisha kwa Yona?

²⁸⁴ Mat. 9:38 Neno la Kigiriki katika andiko hili la ‘kusukumia’ ni *εξβαλλω* (*exballoo*), ‘kufukuza’

Mungu huwapa majukumu watenda kazi wake, lakini ni nini hutokea wanapokiuka? Je, huwafukuza wao? Hapo huwa ni kunyume chake: Alimwonyesha Yona huruma, na akajifunza kuwaonyesha wengine huruma. Hatujui kama yeye kamwe hakufanya kosa tena Muhimu ni kwamba hatufanyi makosa yaleyale.

Mungu alichukua hatua kumi kumrudisha Yona kwenye utiifu: Alituma kimbunga baharini (1:4); nahodha wa meli Mmataifa (!) alimwita Yona kwenda kwenye maombi (1:6); Yona alipatikana na hatia kwa kete (1:7); alihojiwa na mabaharia (1:8); ilimbidi kueleza dhambi zake mbele za Mungu. ya wasioamini (1:9,10) ilimbidi kukiri hatia (1:12); aliaibishwa na maombi ya watu wa mataifa (1:14); ilimbidi aingie katika safari ya Mungu ya kusumbua akirudi ndani ya samaki (1:17) na ingawa alijifunza kuomba tena, alishindwa kuungama dhambi yake (2:1-10) Hatimaye, alitii jukumu lake la awali (3:1-3).

Hata hivyo, kuchagua kuwa mtiifu hakumaanishi kwamba Yona sasa alikuwa amesadiki mtazamo wake mbaya au kwamba alichukua tena jukumu lake la awali kwa hiari. Inashangaza kwamba Mungu alipanga hali ili kutimiza malengo Yake: Alituma dhoruba, kisha samaki ambaye angemrudisha Yona nchi kavu. Mara Yona alipokuwa Ashuru, udhihisho wa nguvu za Mungu uliendelea kwa kuotesha mtango, funza na upepo wa mashariki.²⁸⁵ Matukio yote yalikusudiwa kumfikisha Yona mahali ambapo Mungu alitaka awe. Ni picha nzuri jinsi gani ya jinsi Mungu anavyowaongoza watoto Wake, na hakikisho kama hilo kwamba yuko tayari kwenda kwa urefu sawa na kutuongoza kwenye kufanana na Kristo!

Bila kupenda, yule mmishonari aliyekimbia alikuwa amekuwa shahidi kwa mataifa kwa kuwaambia mabaharia Wasio Wayahudi juu ya Mungu wake, akiwafanya wasali na kutoa dhabihu,²⁸⁶ na kuwaonyesha kwa kielelezo kwamba ni afadhali mtu mmoja afe kuliko watu wote. kuangamia.²⁸⁷

Na kwa hiyo, hata katika kutotii kwake, Yona *akawa mfano wa Kristo*. Yesu alitambua hili baadaye alipolinganisha siku zake tatu kaburini na siku tatu za

²⁸⁵ Yona 4:6-8

²⁸⁶ 1:14-16

²⁸⁷ Linganisha na Yoh. 18:14

Yona ndani ya tumbo la samaki.”²⁸⁸ Kuwa *mfano* wa Yesu, uzuri jinsi ulivyo, si lengo kuu la Mungu, *kuma* kama Yesu. Mungu akitenda jambo hilo katika kitabu cha Yona chote, Yona pia anafaninisha watu wa Israeli katika ushuhuda wao wa kushindwa kwa mataifa.

Hatimaye alipoanza mwendo wake wa kilomita 900 kuelekea Ninawi - safari ya jangwani ya majuma matano bado hakuwa katika hali ya kuhubiri Mungu aliyemjua vizuri sana,²⁸⁹ Aliamua njia ya kuzimu-na-laana,²⁹⁰ kinyume chake kukawa na matokeo mazuri hakutaka. Alikuwa na sura nzuri ya Mungu: laiti angaliamini kwa moyo kile alichokiri kwa kinywa!

Mungu alitaka Yona awaombee, kama vile Ibrahimu, akiombea Sodoma au Musa, akiomba kwa Israeli.²⁹¹ Hii ingemgeuza kuwa mtu mpole. Licha ya kutokuomba na kuhubiri kwa nia mbaya, mji wote ulitubu katika magunia na majivu kwa maombi na kufunga.

Lakini Mungu hakukata tamaa kwa mtumishi wake asiye na huruma: katika mazungumzo yao tofauti kati ya nyakati tatu ‘lakini Yona...’²⁹² na mara tatu ‘lakini Bwana’ au ‘lakini Mungu’²⁹³ inaonyeshwa waziwazi. Mwisho wa kusikitisha wa simulizi ya Yona ni kwamba inaonekana aliufanya moyo wake kuwa mgumu.²⁹⁴ Alikuwa amezoea kuwa mgumu kwa sababu hakujinyenyekeza kwa kukiri uasi wake wa awali.²⁹⁵

Mara ya mwisho tunamwona akiwa na ‘tabia za Elia’²⁹⁶: alitaka kufa baada ya jukumu lake Kuisha. Yona anatuonyesha kwamba yeyote anayeruhusu sumu ya kuomboleza maishani mwake kwa kawaida huendelea na mtazamo huo.

²⁸⁸ Mat. 12:40

²⁸⁹ Yona 4:2

²⁹⁰ 3:4

²⁹¹ Mwa. 18:16-33 na Kut. 32:7-14,30-34 hasa hasa

²⁹² Yona 1:3,5; 4:1

²⁹³ 4:4,9,10

²⁹⁴ 4:1-9

²⁹⁵ 2:1-10

²⁹⁶ 1 Fal. 19:4

Labda, wakati mwingine Mungu ana maumivu ya kichwa makubwa katika kuwaleta watoto wake kwenye utii, kuliko kuwafikia Mataifa na injili!

Mswali ya kujifunza

1. Je, moja ya malengo muhimu ya Mungu kwa Yona lilikuwa ni lipi?
2. Eleza kwa nini Yona alikuwa mzalendo sana katika fikra zake?
3. Je, Yona alitubu kwa kukataa kwake kwenda Ninawi?
4. Matokeo yake yalikuwa nini?
5. Ni kwa njia gani tunaveza kumwona Yona kuwa mfano wa Kristo?
6. Ni kwa njia gani Yona hakufanana na Abramu au Musa?

6. Mafunzo ya Umishonari huko Babeli

Kutoka kwa maisha ya Danieli tuna kanuni zote za umishonari. Tunaona kwamba Bwana anaweza kugeuza hali mbaya kuwa wito wa kimishonari. Mara nyingi Yeye huwaita wamishonari bila wao kutambua hapo kwanza. Malezi ya kimungu yanaweza kuwa bahati ambayo husababisha kazi mbaya. Danieli anaonyesha kwamba utendaji wa kimishonari huanza na kuishi maisha matakatifu, kwamba tabia na mtazamo wa Kikristo ni muhimu sana kwenye msingi na kwamba mafunzo mazuri ya kitamaduni hutendeka vyema zaidi katika nchi ya mwenyeji.

Ashpenazi aliwafafanulia vijana Waebrania, baadhi ya wazao wa kifalme, ni programu gani ingechukuliwa ili kuwageuza kuwa Wababiloni wazuri. Walipaswa kulishwa chakula bora zaidi kutoka kwa meza ya kifalme na masomo ya lugha yangeanzishwa mara moja; masomo ya fasihi yaliongezwa baadaye. Ilibidi waelewe maisha katika Babeli yalikuwa yanahusu nini.

Wanne kati ya vijana hawa waliomba ruhusa ya kula chakula cha mboga na matunda. Danieli na marafiki waliamua kutojitia unajisi kwa vyakula na vinywaji vya kifalme. Walizungumza na Ashpenazi faraghani na kueleza maombi yao. Danieli alipendekeza kipindi cha rehema cha siku kumi. Ashpenazi aliwapa wavulana faida ya shaka, ambayo hakujuta.²⁹⁷

Kabla ya uhamisho wa Babeli walikulia katika familia zinazomcha Mungu, Tofauti na ibada ya sanamu iliyozunguka. Walijifunza kusoma vitabu vya kukunjwa vya Musa na manabii, ambavyo waalimu na marabi wao walikuwa wamewafafanulia. Walipokuwa na umri wa miaka kumi na tatu walikuwa wamepitia ibada ya bari-mitsiva, na walionekana kuwa watu wazima huko. Kila mmoja alikuwa ameapa kumtumikia Mungu kwa maisha yao yote. Walikuwa wamemsikia Yeremia akihubiri, akionya kuhusu uhamisho wa Babeli. Sasa walijua maana yake. ...

²⁹⁷ Dan. 1:3,4,6,8,12,14,15

Kujifunza lugha ilikuwa nzito. Ilibidi wajifunze alfabeti nyingine, lakini akili na azimio la vijana viliwasaidia kukabiliana na matatizo hayo. Walielewa kwamba kujifunza lugha ya wenyeji vizuri kungewanufaisha, na kwamba kungewawezesha kuwasimulia Wababeli hadithi za watu wetu, kwa mfano jinsi Mungu alivyowaokoa kutoka Misri. Hawakutambua kwamba baadaye Mungu alilazimika kuwaokoa kutokana na mateso ya ibada ya sanamu ya *Babeli*.

Ashpenazi alichukua mchakato wa ujumuishaji kwa umakini: aliwapa majina ya Kibabeli. Danieli akawa Belteshaza, na rafiki zake Shadraka, Meshaki na Abednego.²⁹⁸ Wengine wangeona hili kama tusi kwa utambulisho wao wa kitaifa, Lakini Danieli na marafiki walielewa kwamba ilipasa kuonekana kama heshima, kwa sababu Ashpenazi sasa aliwaona kama Wababeli halisi. , Marafiki walitosha kwa ibada ya sanamu waliyoiona na kuomba kwamba Mungu amdhihirishe Yeye, wakimkabili mfalme. Walitaka Mungu ajionyeshe kuwa Mfalme wa wafalme na Bwana wa mabwana, kwa sababu Nebukadneza alikuwa amejitwalia cheo hicho.

Hatusomi popote kwamba marafiki hao wanne walisikia sauti ya Mungu, akiwaita katika umisheni. Walikuwa waumini wa kawaida, wakitafuta kumtumikia Mungu popote walipoenda. Lau wangejua changamoto ambazo Mungu angeweka katika njia yao, wangeweza kufifia. Jelisingekuwa hivyo Kama ungekuwa wewe ungejua utatupwa katika tanuru ya moto au tundu la simba?

Katika maisha ya Danieli na marafiki tunaona mfano mzuri wa mafunzo ya umishonari. Ikiwa hawakulewa na kanuni za kumcha Mungu katika Yuda, hawangedumisha kanuni hizo katika mahakama ya kipagani. Uamuzi wao wa kutojidhalilisha ulikuwa mojawapo ya vipengele muhimu zaidi vya mafanikio ya kazi ya umisheni.

Kwa mtazamo wa kuzoeza umishonari tunaweza kusema kwamba ‘mazoezi hayo ya nyumbani yanaweza kulinganishwa na elimu ya shule ya Biblia. Hii ni sehemu ya maana sana ya kufinyangwa kwa wafanyakazi katika Ufalme wa Mungu.

²⁹⁸ Dan. 1:5,7

Kisha, hawakutumwa kwa kazini kila mmoja peke yake, lakini katika timu. Wangeweza kusaidiana, kuombeana, kujadili maamuzi yatakayochukuliwa, n.k. Hata hivyo, hii haitoshi tunapoangalia mahitaji ya huduma ya umishonari. Danieli & majaribio walijifunza lugha, fasihi na utamaduni katika *umwanja wao wa misheni*. Ingawa hakuna kitu dhidi ya mafunzo ya kiisimu na kitamaduni nyumbani, hakuna kinachoweza kuchukua nafasi ya kuendelea kujifunza ukiwa kazini.

Marafiki hao walifunzwa *kwa miaka mitatu*, wakiwa na akili ya kuajiriwa tu ya kilimwengu. Wamishonari hawawezi kufanya na kidogo.

Kabla ya mtu kufanya kazi katika utamaduni mwingine, kuzungumza lugha nyingine, kuelewa imani za kidini, na kujua mfumo wa thamani wa kiasili, mmishonari mpya anaweza kuwa anaendelea kujifunza kwa miaka mitatu.

Wakati ambapo watu hawakutambulika tena kama wageni ulikuja wakati Ashpenazi aliwapa jina jipya. Sasa walikuwa wamepata haki ya kusema kama Wababiloni kwa Wababiloni. Huo ndio ulikuwa wakati ambapo huduma yao ya tamaduni mbalimbali ingeanza kwa usalama.

Umuhimu wa kielelezo cha mafunzo ya umishonari wa Danieli ni kwamba, ikiwa tunataka kumwasilisha Mungu kwa njia ambayo watu wanaelewa, ni lazima awasilishwe ndani ya muktadha *wao* wa kitamaduni, *si katika mazingira yetu*. Maadamu tunamtoa Mungu katika njia yetu ambayo ni mgeni kwa majeshi yetu *Yeye mwenyewe ataonekana kuwa mgeni*, na hakuna mtu anayekabidhi maisha yake kwa mgeni. Mfano bora ni Yesu, ambaye alifanyika mtu, Mwebrania kati ya Waebrania, ili kuwatumikia Waebrania. Akiwa Mwanadamu, hakuwa tena Mungu wa mbali, mgeni.²⁹⁹ Paulo alifuata mfano huu kwa ‘kuwa mambo yote kwa watu wote, ili kuokoa angalau wachache.’³⁰⁰

Ni dhahiri kwamba uhalisishaji sio karne ya 20 iliyotolewa, wala hata Agano Jipya; Mungu aliipanga tayari katika mafunzo Yake ya kimishonari kwa Danieli na marafiki zake miaka 2,600 iliyopita, bila kusahau Yusufu na Musa!

²⁹⁹ Flp. 2:5-7

³⁰⁰ 1 Kor. 9:19-22

Maswali ya Kujifunza

1. *Utendaji wa umisbeni wa Danieli ulianza na...*
2. *Vijana Waebrania walilazimika kujifunza utamaduni wa Babeli kwa njia gani tatu?*
3. *Eleza kwa nini Danieli na marafiki zake walikuwa watu wenye kumcha Mungu hivyo.*
4. *Ni nini maana ya wao kupokea majina ya Kibabeli?*
5. *Hilo liliathirije jinsi Wababeli walivyomwona Mungu wa vijana hao?*
6. *Mungu lazima awasilishwe katika... muktadha wa kitamaduni, si katika...*

Sura ya III

Makabiliano ya Nguvu kama Mbinu ya Umishonari -1-

Utangulizi

Kukabiliana kwa nguvu ni pambano kati ya Mungu na miungu ya mataifa. Mara nyingi adui ndiye mwanzilishi wa mzozo kama huo, lakini sio kila wakati. Matokeo hata hivyo, kamwe hayatabiliki. Mungu hajawahi kupoteza hata mara moja. Sababu ya kukutana kwa nguvu hizi ni mara mbili: ili watu (dunia yote) wajue kwamba Bwana ndiye Mungu na kwamba hakuna mwingine zaidi yake. Kwa maneno mengine: kukabiliana kwa mamlaka ni mojawapo ya zana ambazo Mungu aliweka kwa wamishonari wake, katika Agano la Kale na Jipya.

Katika sura hii ninatoa mifano kadhaa, lakini kuna mingi zaidi. Wazo ni kufahamu uwezekano kwamba wewe, kama mmishonari, unaweza kuchaguliwa na Mungu kuwa mhusika mkuu wa kibinadamu kama balozi wa Mungu katika mkutano kama huo. Karibu kila mara mikutano kama hiyo hutokea katika hali za mipaka ya kitume.

Soma hadithi zinazojulikana za Musa na Farao, Amaleki, Balaamu, baadhi ya hadithi katika Samweli na Wafalme, Danieli na marafiki na vile vile za Esta na Mordekai kwa mtazamo mpya: mwanga wa misheni za ulimwengu!

1. Musa na Farao

Neno kukutana na umasikini halipo kwenye Biblia. Ni neno la kitume ambalo tunalitumia kufafanua Mungu- au makabiliano yaliyoanzishwa na mwanadamu kati Yake na nguvu ndogo inayopingana, ikijifanya kama Mungu. Katika makabiliano kama haya Mwenyezi Mungu hushinda daima. Mapambano haya hufanyika kwa wakati na anga, mahali ambapo Ufalme wa Mungu unakaribia kurudisha nyuma ufalme wa giza. Hapo ndipo mada ya utume kwa ulimwengu inajitokeza.

Hili ni jambo la kufurahisha, lakini kwa wakati huu kwamba mawakala wa kibinadamu wanakuwa vyombo vilivyochaguliwa na Mungu kutekeleza vita kama hii ya mamlaka kama kawaida - inaweza kuwa tukio la kutisha kwao. Mwanzoni, Musa alichukua majaribio ya kukwepa heshima.³⁰¹

Mapigo yaliwakilisha hukumu juu ya miungu ya Misri.³⁰² Mwanzoni mwa vita hiyo, Musa anatumwa kwa Farao ili asimame mbele yake kama Mungu.³⁰³ Hapa ndipo tunapoon pambano la nguvu kubwa lililoendeshwa na wanadamu likitukia. Watu waliowakilisha adui walikuwa Yane na Yambre.³⁰⁴ Walijaribu kuwapinga Musa na Haruni mara nne.³⁰⁵ Wachawi hawa wa Misri waliiga miujiza aliyoifanya Musa mara tatu, lakini tangu mara ya nne na kuendelea walitambua kwamba hawakuwa na uwezo wa kushindana na Mungu wa Israeli.

.

Mapigo yalikuwa kila moja ya asili ambayo ilishambulia au kudhihaki miungu moja au zaidi ya Wamisri, na hivyo kuthibitisha kutomwogopa miungu kwa kulinganisha na Mungu wa pekee wa kweli. Juu ya kazi ya Mungu, Musa alipanga mgogoro kati ya Mungu na shetani, kati ya Mungu na miungu.

³⁰¹ Kut. 3:11,13; 4:1,10,13

³⁰² 12:12b

³⁰³ 7:1 (Kiebrania: Elohim)

³⁰⁴ 2 Tim. 3:8

³⁰⁵ Kut. 7:8-12,16-22; 8:5-7,16-19

Huko Misri mto Nili uliabudiwa kama Mungu wa uhai na uzazi. Kwa Mungu huyu watoto wengi wa kiume wa Kiebrania walitolewa dhabihu. Mungu alipompiga Mungu huyo (jina lake lilikuwa Hapi), damu ya hawa wadogo ilitoka.³⁰⁶

Maji yakageuka kuwa damu (pigo *la kwanza*). Wamisri pia waliabudu aina mbalimbali za samaki, na kwa sababu Mungu- wa Nile alipigwa, hukumu ikaja juu ya samaki hao walioheshimiwa pia, hata wakafa.

Pigo *la pili* (vyura) lilimshambulia Mungu wa kike 'wa ufufuo' Heka (au Heketi, ambaye alionyeshwa kama chura) na hivyo pia kuhukumu ibada ya sehemu ya asili.

Seti, baba wa miungu katika mkutano wa Wamisri wa kidini na mlinzi wa mavuno, alipigwa katika pigo *la tatu* (chawa).

Pigo *la nne* (mainzi) lilipinga imani kwamba nzi wana uwezo wa uzazi na uumbaji. Kwa hivyo hakuna mtu aliyeuawa. Hukumu ilitamkwa hapa juu ya Beelzebuli (bwana wa nzi). Kuna kufanana na Mungu wa Wafilisti Baal-zebuli³⁰⁷ ambaye alikabiliwa na Eliya. Katika Agano Jipya anaitwa mkuu wa pepo.³⁰⁸ Hizi zilikuwa ni baadhi ya nguvu za giza ambazo Musa na baadaye Eliya, walikuwa wanapambana nazo. Huenda isitushangaze (kutokana na kufanana kati ya huduma za watu hawa wawili) kwamba baadaye tunaona watu wawili wanaofanana wakitokea mashahidi wawili.³⁰⁹

Wamisri waliabudu idadi kubwa ya wanyama, na kwa pigo *la tano* (tauni ya mifugo) Mungu-dume Apis alihukumiwa.

Kwa ajili ya pigo *la sita* Musa, kwa amri ya Mungu, akatupa konzi ya majivu ya tanuru juu hewani, ambayo kisha yakatua juu ya miili ya watu kama majipu.

³⁰⁶ Liganisha wazo hili na Mwa. 4:10, ambapo damu ya Habili 'ililia kutoka katika nchi.

³⁰⁷ 2 Wafalme 1:2

³⁰⁸ Mat. 12:24

³⁰⁹ Ufu. 11:3-12

Tanuru hiyo labda ilikuwa mahali ambapo dhabihu za wanadamu zililetwa kwa malkia-mama-wa-aliye juu-mbinguni, Neit. Kwa kuwatoa wanadamu dhabihu Wamisri lazima walifikiri kwamba wangeweza kuzuia mapigo zaidi.

Pigo *la saba* (mvua ya mawe, radi na moto) lilielekezwa dhidi ya Shu, Mungu wa anga hewa na wenzake Isis na Osiris. Hakuna hata mmoja wao aliyeweza kubadilisha hali mbaya ya hewa.

Pigo *la nane* lilimhukumu Mungu Seraja, ambaye alipaswa kulinda nchi dhidi ya nzige. Imani ya Wamisri lazima ilitikisika sana, kwa kuona miungu yao mingi ikishindwa katika taaluma yao wenyewe.

Pigo *la tisa* (giza) lilimdhihaki aliye muhimu zaidi: Ra, mungu jua. Huenda watu walijiuliza baada ya siku tatu, ikiwa Mungu wao alikuwa amekufa.

Pigo *la kumi* halikuwa hukumu juu ya miungu; hakuna tamaduni yoyote ninayojua ambayo hatimaye hujilinda dhidi ya kifo.

Farao aliheshimiwa kama Mungu huko Misri, na kwa hivyo alikuwa mpinzani mkuu wa kibinadamu wa Musa na Haruni katika pambano hili mbinguni. Kama kawaida vita vyote vilihusu ibada.³¹⁰ Mungu alidai kwamba watu wake watoke mahali pale ili kumwabudu. Farao alikataa.³¹¹ Mara nne alipendekeza mapatano³¹² na hivyo akaonyesha mtazamo wake wa uasi kwa Mungu. Mungu kamwe hakukubali pendekezo lolote la Farao: hakuna njia ambayo wanadamu wakaidi wanaweza kujadiliana na Mungu.

Kipengele kingine kinachovuta usikivu wetu ni kwamba, kwa kadiri mateso yanavyoongezeka, ³¹³ Ufunuo wa Mungu Mwenyewe huongezeka pia.

³¹⁰ Kut. 5:1; 7:16; 8:26; 9:1,13; 10:3

³¹¹ Kwa hakika Farao alidai 'ibada' ya watumwa kwa ajili yake mwenyewe. Hofu, utumwa na kifungo ni aina mbaya za ibada, kwa sababu hulazimisha usikivu wa masomo kwa mkandamizaji, ambaye huwaachilia uhuru wa Kuabudu Mungu mwingine yeyote.

³¹² Kut. 8:21 ('*bapa*'), 24 ('*si mbali*'); 10:11 ('*wanaume tu*'), 24 ('*bila kondoo na ndege*')

³¹³ 5:5-9

Katika sura inayofuata Mungu anajitambulisha mara nne kama 'MIMI NIKO' na kunena neno lake la uweza 'Nitataka' mara nane.³¹⁴

Inashangaza kwamba Farao aliufanya moyo wake kuwa mgumu mara sita³¹⁵ kabla Mungu hajaufanya kuwa mgumu mara nne,³¹⁶ hivyo kumthibitisha katika uchaguzi wake wa makusudi na thabiti. Hili ni pigo la dhahiri mbele ya watetezi wa kuamuliwa kabla ya kuhukumiwa. Mungu hadhulumu kamwe, hata dhidi ya adui yake mkali zaidi, kwa kuamua mapema kuangamia kwao.

Kwa kweli, Farao angeweza hata kuokoa maisha yake ya kidunia, kama hangepigana vita ya mwisho dhidi ya Waisraeli - ambapo alizama pamoja na jeshi lake.

Masmali ya kujifunza

1. Bainisha neno kupamabana kwa nguvu kwa maneno yako mwenyewe.
2. Je, ni malengo gani makuu ya kupambana kwa nguvu.
3. Ninini ilikuwa asili ya mapambano ya nguvu huko Misri, kama yalivyoendeshwa na Musa?
4. Toa mfano wa hili, kwa njia ya pigo moja ulilochagua.
5. Vita yote ilijikita kwenye...
6. Mungu alizungumza kwa njia gani maalum, mateso yalipoongezeka

³¹⁴ 6:1-8

³¹⁵ 7:13,22; 8:15,19,32; 9:7b

³¹⁶ 9:12; 10:1,20,27

2. Amaleki na Balaamu

Wapinzani waliofuata wa Israeli walikuwa Amaleki na Balaamu. Watu hawa ndio kwanza tu waameondoka Misri wakati Amaleki walipotokea. Mtu anaweza kusema kuwa itakuwa si sahihi kuiita vita hii ya kimwili au yoyote dhidi ya jeshi kuwa ni pambano la nguvu kwa sababu asili yake haikuwa ya kiroho. Lakini basi, wala mapigo ya Misri hayakuwa, ingawa haya yalikuwa na msingi wa uti wa mgongo, matokeo yalikuwa ya kimwili sana. Tutaona kanuni hii mara nyingi wakati wa mapamabano mengine ya nguvu. Kwa hiyo, na tuwaangalie Amaleki na Balaamu.

Huko Misri, Israel ilikuwa ni kundi lisilojulikana la watumwa; wakati wa kutembea kwao jangwani wakawa taifa tofauti. Kusudi kuu la Mungu na Israeli lilikuwa kuwafanya wawe tofauti na mataifa yaliyowazunguka³¹⁷ wakiwa na malengo: kukumbuka jina la Mungu kizazi hadi kizazi, kujua kwamba hakuna aliye kama Bwana na kwamba dunia ni mali yake.³¹⁸ Israeli walipaswa kujua sana Mungu kwa ukaribu, ili wamwonyeshe kwa mataifa yanayowazunguka.

Usemi wa kwanza wa tofauti ya Israeli baada ya kujitenga na Misri ni vita na Amaleki³¹⁹ - vita kutoka kizazi hadi kizazi. Amaleki alikuwa mjukuu wa Esau³²⁰ na aliishi Edomu. Alikuwa kizazi cha tatu ambacho Mungu alikichukia kwa sababu ya kutojali na kutotii kwake.³²¹ Mungu anamtaja tena Amaleki katika Kumbukumbu la Torati, ambapo anawakumbusha Waisraeli wasiache kamwe vita dhidi ya watu hao.³²² Baadaye sana, mfalme wa kwanza wa Israeli, Sauli, alishindwa katika agizo hili.³²³

Kwa mfano. Kut 17 inaonyesha jinsi ya kupigana na Amaleki ambaye ni mfano wa asili ya kimwili, kama Esau. Hili linatimizwa kwa maombi, kama tunavyoona kwa Musa ambaye aliinua mikono yake mbinguni na kuungwa mkono na

³¹⁷ Kut. 19:5,6

³¹⁸ 3:15; 8:10; 9:14,29; 10:2

³¹⁹ 17:8-16

³²⁰ Mwa. 36:12,16

³²¹ Mal. 1:3; Rum. 9:13. Tazama pia Sura ya I/2, 6, 9, 11 & 12

³²² Kumb. 25:17-19

³²³ 1 Sam. 15

Haruni na Huri. Mungu anatangaza vita vyake dhidi ya Amaleki kutoka kizazi hadi kizazi kwa sababu mwamini ni lazima apigane na asili yake ya Kimwili maisha yake yote - lakini Mungu wake ni Mshirika wake katika vita hivyo. Isingewezekana kwa Israeli kuwa baraka kwa mataifa wakati amabapo hata angalau mwanzo tu wa vita dhidi ya Amaleki ulikuwa umefanywa.

Hali hiyohiyo inatumika kwa kanisa leo: halitawahi kuwa baraka kwa mataifa wakati vita dhidi ya mwili na dhambi havitachukuliwa kwa uzito; wala mtu yeyote ambaye atashindwa katika eneo hili, hatakuwa.

Mpambano mwingine wa nguvu ambao Israeli walikuwa nao jangwani tunaona katika simulizi kuhusu Balaamu.³²⁴ Ina vipengele ambavyo katika nyakati za Agano Jipya vingejulikana kama vita vya kiroho. Katika simulizi ya Balaamu Moabu iliwapiga Israeli katika vita vya kiroho na kukutana na Mungu wa Israeli kama adui mwenye nguvu. Tokeo la mapambano hayo sikuzote ni kwamba mataifa hujifunza jambo fulani juu ya *Mungu wa mataifa*. Katika nguvu hukutana na adui ndiye Wakati mwingine ni mwanzilishi lakini daima hushindwa. Maandishi ya msingi katika simulizi hii - pia niya umuhimu kwa kanisa - ni Hakuna uchawi dhidi ya Yakobo, hakuna uaguzi dhidi ya Israeli.³²⁵

Israeli hawakuwa na nia ya kushambulia Moabu lakini Wamoabu waliogopa sana baada ya kile ambacho Waisraeli walifanya kwa Waamori waliokuwa wamewashambulia. Walikimbilia kwa waganga na kumwajiri Balaamu kwa Aramu ili kuwalaani watu ambao Mungu alikuwa amewabariki.

Ni muhimu kuelewa katika misheni ya ulimwengu, kwamba maadui wa Mungu watatafuta kuwashambulia watu wake, kanisa, ili kuzuia makusudi yake ya umishonari. Watu wake wakija kubariki mataifa watazuiliwa na shetani na mapepo yake daima. Paulo aliweka wazi kwamba kushindana kwetu ‘si juu ya damu na nyama, bali ni juu ya falme na mamlaka, juu ya wakuu wa giza hili, juu ya majeshi ya pepo wabaya katika ulimwengu wa roho.³²⁶

³²⁴ Hes. 22:24

³²⁵ 23:23

³²⁶ Ef. 6:12

Yeyote anayefanya kazi kwa ajili ya upanuzi wa Ufalme wa Mungu anahitaji kuelewa vita hivyo vya kiroho. Katika simulizi yetu tunaona jinsi adui anavyoshindwa katika mashambulizi yake ya *kiroho*. Kwa bahati mbaya katika sura inayofuata na kukata rufaa kwa tamaa za *mwili*, anafanikiwa. Wanaume wa Israeli walianguka kwa ajili ya uasherati. Mahali ambapo mfalme wa Moabu, wakuu wake, wazee na Balaamu walishindwa, wanawake Wamoabu walifaulu. Hili pia lilikuwa wazo la Balaamu.³²⁷

Hakuna uchawi au uaguzi dhidi ya Israeli: Watu wa Mungu wanafurahia ulinzi wa kiroho. Lakini pale ambapo udhibiti wa kujitenga unabadilishwa na anasa, mwili unakuwa mpokeaji wa hiari wa majaribu ya adui. Bila shaka Moabu ilikuwa chanzo cha jaribu hilo, lakini hilo halikuwaweka Waisraeli kukiuka wajibu wao wa kulipinga. Hali hiyo hiyo inatumika leo: tunawajibika kupinga vishawishi. Hatari inayowakabili watu wa Mungu ni kutamani anasa za *ulimwengu*. Israeli walikuwa wametoka Misri *kimwili*, lakini ni lini wangeifukuza Misri kutoka *mioyoni* mwao?³²⁸

Israeli walijifunza kwamba vita vya kimwili vinaweza kushinda kwa njia za kiroho (Amaleki). Waligundua kwamba Mungu hulinda dhidi ya mashambulizi ya kiroho (Balaamu). Pia walijifunza kwamba kutotii ni hatari: watu 24,000 walikufa baada ya mateso yao.³²⁹ Hili lilikuwa somo la vitendo, ambalo kumbukumbu yake lazima iwe na maana kubwa kwao wakati Mungu aliwaonya tena wasichangamane na Wamoabu au kufuata mazoea yao.³³⁰ Agizo lilikuwa 'kufukuza, kuharibu na kubomoa'. Tunaelewa sasa kwa nini kushindwa kufanya hivyo ni mauti. Mungu hana upendeleo: Hatakubali kutoka kwa watu wake kile anachohukumu katika mataifa. Balaamu naye alikufa katika mchakato huo.³³¹

³²⁷ Hes. 31:16

³²⁸ Angalia mf. 15:39b

³²⁹ 25:9

³³⁰ 33:50-56

³³¹ 31:8

Maswali ya Kujifunza

1. Eleza kwa nini mapambano ya nguvu, ingawa ni ya kiroho katika asili, ina mwelekeo wa kimmwili pia?
2. Ni nini lilikuwa kusudi kuu la Mungu kwa watu wa Israeli?
3. Ni silaha gani kuu ya waisreali dhidi Amaleki 4.
4. Eleza jinsi vita na Amaleki vitakavyopigwa kutoka kizazi hadi kizazi- kwa maana ya mfano.
5. Njia gani ya Agano Jipya ambayo Paulo anatumfundisha kuhusu, inapokuja suala la kukutana na Balaamu wa kisasa?
6. Wakati hali ya kiroho inaposhughulikiwa, ni hatari gani inayofuata ambayo watu wa Mungu wanaweza kukutana nayo?

3. *Samweli na Wafalme*

Katika kitabu cha Yoshua na Waamuzi kulikuwa na matukio mengi ambapo watu wa Mungu wa nyakati hizo walipigana vita vitakatifu na kwa kufanya hivyo Mungu aliwasaidia kimiujiza. Kiasi kwamba mtu anaweza kuviita vita hivyo kuwa ni Mkabiliano ya nguvu, lakini hata hivyo orodha yake inaweza isiwe na mwisho; ni vizuri kuvii vita hivyo vita vya kiroho visivyo vya kawaida ambavyo waamini pamoja na viongozi wao wanapaswa kupigana. Hivyo basi katika sura hii tutashughulika zaidi na mapambano ya Mungu dhidi ya mfalme mtumishi wa miungu.

Mtizamo wetu wa kwanza utahusu simulizi ya Samweli³³²: Sanduku la Agano la Bwana limetekekwa na Wafilisti na limewekwa katika hekalu la Dagoni. Kiuhalisia hakuna sanamu inayoweza kusimama mbele ya Mungu wa Israeli; sanamu ilinaanguka mara mbili na watu wana athilika kwa majipu mabaya mno. Hii ni moja ya makabiliano ya moja kwa moja yanayotajwa katika Biblia, ambapo kuna mapambano ya moja kwa moja kati ya Mungu na miungu, bila ya mwanadamu yeyote kuhusika, lakini pia ni mahali ambapo watu wanajifunza somo lao vizuri sana; ni Mungu pekee ndiye Mungu na miungu yao si kitu. lengo kuu la utme kwa ulimwengu kla mara limekuwa ni kuwaonyesha watu kuwa kuna Mungu mmoja tu wa kweli!

Simulizi ya Daudi na Goliathi³³³ inaweza kuelezwa kwa uwazi kabisa ya kuwa haya ni makabiliano ya nguvu, mbali na kuonekana kwake katika mwili wa damu na nyama-; jitu lilifanya kosa siyo tu kuwatukana watu wa Israeli na mfalme wao³³⁴ lakini pia Mungu wa Israeli.³³⁵ Hii ikamgarimu maisha yake na lengo la utume ni hilohilo; ‘na ulimwengu wote upate kujua ya kuwa yuko Mungu katika Israeli’ Tendo hili la Imani linamueleza Daudi ya kuwa ni mtume aliyekamilika ili kutekeleza jukumu la kitume – tabia yake ambayo tunakuaj kuikuta katika Zaburi ikijirudia marakwa mara.

³³² 1 Sam. 4-6

³³³ Sura ya 17

³³⁴ 17:8-10

³³⁵ 17:26,36,43-47

Katika kitabu cha Wafalme tunasoma jinsi ambavyo ilikuwa baada ya ufalme wa Israeli kugawanyika, upagani kamili na uabudu miungu unaoneka katika ufalme wa kasikazini, makabila kumi ya Israeli. Wakati ambapo mtu wa Mungu alitumwa kwenda kutabili juu ya madhabahu ya miungu, alipingwa na mfalme Yeroboamu¹ lakini mara tu mfalme aliponyoosha mkono wake kuagiza kukamatwa kwa nabii mkono wake ukakatika na akafedheheka, akamwomba nabii amuombee uponyaji.³³⁶

Katika vita hivi vya kupambana na nguvu hii ya kiroho Mungu alijionyesha kuwa bora kuliko ndama wa ufalme wa kaskazini. Ni mfano mzuri wa jinsi mmishonari mmoja anavyoweza kusimama mbele ya mtawala wa kitaifa na kumkabili kwa nguvu za Mungu.

Kupambana kwa nguvu kubwa zaidi, na kuonekana zaidi katika ngazi ya kitaifa, kulitokea wakati Eliya alipobishana na mfalme Ahabu na makuhani wake wa Baali na Ashera 850 na swali kuhusu Mungu wa kweli ni nani hasa. Makuhani na miungu yao walishindwa vibaya sana na Mungu akajionyesha kuwa bora zaidi yao wote, kwa kuteketeza madhabahu iliyotiwa maji na vilivyomo ndani yake kwa moto.³³⁷ Tokeo lililotarajiwa la kitume/kimisheni kati ya Waisraeli walioasi lilikuwa lile lile: kwa mara nyingine tena walimkiri Mungu wa Israeli kuwa Mungu mmoja wa kweli.

Baadaye katika Wafalme tunaona mapambano mengine mawili ya nguvu.³³⁸ Mfalme wa Aramu Ben-Hadadi alimshambulia Mfalme Ahabu. Mungu alitaka kutumia nafasi hii kuhukumu wale wa mwisho, lakini Ahabu hakutambua kusudi hili, ambalo lingeweza kuonekana tu kwa macho ya imani. Ingawa Ahabu alitekeleza wajibu wake bila hiari, alikombolewa kwanza ³³⁹ lakini alihatarisha hukumu ya Mungu iliyopangwa kwa Beni-Hadadi baada ya mara ya pili,³⁴⁰ ambayo hatimaye ilimgharimu maisha yake.³⁴¹

³³⁶ 1 Fal. 13:1-6

³³⁷ 18:16-39

³³⁸ Sura ya 20

³³⁹ 20:1-21

³⁴⁰ 20:22-34

³⁴¹ 20:42 na 22:37

Nyakati zote mbili kusudi na ujumbe ulikuwa sawa: 'ndipo mtajua ya kuwa mimi ndiye. Bwana'.³⁴²

Baadaye, afisa Mwaramu Naamani alihitimisha baada ya uponyaji wake: Sasa najua hakuna Mungu katika ulimwengu wote isipokuwa katika Israeli'.³⁴³

Simulizi ya kuvutia kutoka enzi ya wafalme ni jinsi mfalme Senakeribu wa Ashuru alivyozingira Yerusalemu wakati wa utawala wa Hezekia.³⁴⁴ Mtawala huyu wa Mataifa alikuwa na ujasiri wa kuwapa changamoto watu, mfalme na Mungu wa Israeli, kwa kusema kwamba alikuwa na nguvu zaidi kuliko mfalme. miungu ya mataifa ambayo alishinda na kwamba kwa mtindo sawa angeweza kuwatiisha Israeli.

Alidai kwamba Mungu hakuweza kuokoa Israeli, ambayo alizungumza mara mbili na Kuandika mara moja.³⁴⁵ Matokeo yalikuwa mabaya sana: jeshi lake la watu 185,000 waliuawa na Bwana katika usiku mmoja. dinakeribu alirudi Ashuru kwa fedheha na ndipo watu wake wakajua kwamba Mungu wa Israeli 1S nguvu zaidi kuliko miungu yao wenyewe. Senakeribu alikufa muda mfupi baadaye mikononi mwa wanawe mwenyewe alipokuwa akiabudu katika hekalu la Mungu wake, ambaye yaonekana hakuweza kumlinda.

Katika visa vyote washiriki wa kimungu katika mikutano hii ya nguvu walikuwa na Ujasiri wa kutosha kuweka tumaini lao lote kabisa kwa Bwana, haswa ilipokuwa jambo la uhai na kifo.

³⁴² 20:13b,28b

³⁴³ 2 Fal. 5:15

³⁴⁴ 18:17 - 19:37; Isa. 36 & 37 katika 701 K.K

³⁴⁵ 2 Nyak. 32:14-19

Maswali ya kujifunza

1. Je, ni jambo gani la kipekee juu ya vita vya kiroho katika bekalu la Dagoni?
2. Kosa kuu la Goliathi lilikuwa ni nini?
3. Mungu alijionyesha kuwa mkuu kuliko miungu ya ndama katika ufalme wa kaskazini wa Israeli?
4. Kwa nini Eliya alikabiliana na makuhani wa Baali kwenye Mlima Karmeli?
5. Naamani alijifunza nini kutokana na uponyaji wake?
6. Kwa nini mfalme Senakeribu wa Ashuru alishindwa?

4. *Danieli na Rafiki zake*

Katika kitabu cha Danieli, tunaona matukio matano ya nguvu katika muktadha halisi wa misheni ya kitamaduni. Jina la Danieli linamaanisha Mungu ndiye Hakimu wangu au 'Mungu atahukumu'. Ukweli wa jina lake unaonekana katika makabiliano kati ya Mungu na sanamu za Babeli. Hukumu inafanywa kati ya kweli na uongo kwa mashindano matano, katika sura ya 2-6.

Tunaona ya *kwanza* katika sura ya 2. Danieli alikuwa ametayarishwa mahususi kukabiliana na sanamu za Babeli pamoja na Mungu.³⁴⁶ Hakuchukulia jambo hili kuwa la kawaida, bali aliwashirikisha marafiki zake kama washirika wa maombi hadi ufunuo ulipokuja. Waliombea wokovu wao na Danieli akamsifu Bwana kwa jibu lake.³⁴⁷

Picha ya Ufalme unaokuja.³⁴⁸ ni jiwe la thamani la ufunuo wa Agano la Kale, inayotazama kabla ya milenia ya amani inayokuja. Ina ujumbe wa kusudi la Mungu: kuwa Mungu anayetambuliwa wa mataifa yote. Danieli alipokuwa Babeli, mfalme inaonekana alitamani ukweli na uhalisi,³⁴⁹ akaupata na kuuamini kwa muda.³⁵⁰ Mungu humheshimu mtafutaji wa kweli kwa ufunuo wa kweli, ambao huleta wajibu kwa mpataji: je, ataamini na kutenda juu yake? Nebukadneza hakufanya hivyo, na akajitengenezea sanamu miaka kadhaa baadaye.

Hii iliongoza katika sura ya 3 kwa ubatizo wa moto³⁵¹ kwa marafiki wa Danieli. Kujitolea kwao kwa Mungu kulionekana katika utayari wao wa kuyatoa maisha yao kwa ajili ya heshima yake: pambano la *pili* la mamlaka lilitishwa na mfalme, aliposema 'Mungu gani ataweza kuwaokoa ninyi kutoka mkononi mwangu?'³⁵² Angejua hivi karibuni, mbele ya kundi la mashahidi wa mataifa mbalimbali, kwa sababu Mungu aligeuza mkutano huu wa kishetani kuwa hakikisho la kile

³⁴⁶ Dan. 2:27,28

³⁴⁷ 2:17-19 na 20-23 hasa hasa

³⁴⁸ 2:34,44

³⁴⁹ 2:5,6

³⁵⁰ 2:29-47

³⁵¹ Tazama Mat. 3:11b

³⁵² Dan. 3:15

kitakachotokea: mataifa yote, makabila, jamaa na lugha wamesimama mbele ya kiti Chake cha enzi.³⁵³

Ungamo la watu hawa linagusa moyo: 'Yeye atatuokoa... lakini hata kama siyvo...hatutatumikia miungu yenu'.³⁵⁴ Ni kwa azimio la kusikitisha tu ndipo wamishonari wanaweza kustahimili mateso hayo na kufundisha mataifa yote kwamba hakuna Mungu mwingine anayeweza kuokoa.³⁵⁵ Wanaume hawa walikuwa watu wa kawaida, sio wahudumu. Hata hivyo, walikuwa wamishonari kwa saa 24 wa kweli wa kiwango cha mia kwa mia!

Katika sura ya 4 tunaona makabiliano ya *tatu* ya mamlaka, pia yana umuhimu mkubwa kwa sababu ya uwepo wa mataifa yote. Nebukadreza alikuwa amejifunza somo lakini hakuishi kupatana nalo; maneno yake yalikuwa huduma ya ndomo tu kwa Mungu; moyoni mwake akajitukuza.³⁵⁶ Akionywa katika ndoto, iliyofasiriwa na Danieli, alipata mwaka mmoja wa kutubu – ambao aliuacha bila kuutumia.³⁵⁷

Muujiza uliofuata wakati mawazo ya Nebukadneza alipokuwa kama ya mnyama kwa muda wa miaka 7, ni kwamba alirudishwa kwenye ufalme, akifikia urefu mkubwa zaidi kuliko hapo awali; ambayo ilisisitiza maneno ya awali ya Danieli:³⁵⁸ 'Yeye huwaweka wafalme na kuwaondoa'. Kisha Nebukadneza akatamka maungamo makuu,³⁵⁹ mwisho tunasikia kutoka kwake.

Mungu alimhurumia sana kwa kudhihirisha ukuu wake, na kwa kumpa nafasi kadhaa za kutubu kiburi chake. Ninaonekana hakufanya moyo wake kuwa mgumu kwa kiwango ambacho Farao alifanya; alifundishwa, akarudi nyuma, akatubu na kurejeshwa. Kama tu waamini wengine, ambao hawataki, lakini wavivu sana kutafuta njia ya Mungu.

³⁵³ Ufu. 5:9 na 7:9

³⁵⁴ Dan. 3:17,18

³⁵⁵ 3:29

³⁵⁶ 4:1-3,30

³⁵⁷ 4:27-29

³⁵⁸ 4:36; Linganisha Dan. 2:21 na 4:17,25,32

³⁵⁹ 4:34b,35,37

Katika sura ya 5 tunaona kwamba mwishoni mwa uhamisho, wakati wa usiku wa mwisho wa Milki ya Babeli, Mungu na Danieli wamesahauliwa tena. Sasa Danieli alikuwa na umri wa zaidi ya miaka 80 na ibada ya sanamu ilikuwa imeenea. Kwa mara nyingine tena ufunuo wa Mungu unaonekana, ukitangaza hukumu juu ya mtawala ambaye angeweza kutumia ujuzi wake wa kihistoria kumcha Mungu mkuu, lakini akachagua kutofanya hivyo;³⁶⁰ hivyo uamuzi ambao ulisababisha kutekwa kwa Babeli na Wamedi na Waajemi.

Kichwa cha dhahabu kilibadilishwa na kifua na mikono ya fedha, kama Danieli alivyotabiri mapema zaidi.³⁶¹ Ulikuwa ni mpambano wa nguvu usio wa moja kwa moja: miungu ya kimwili dhidi ya Aliye Juu;³⁶² huu ulikuwa ni mkutano Wake wa mwisho na Babeli iliyokuwa ikisambaratika.

Katika sura ya 6 tunaona mkabiliano wa *tano* wa nguvu. Danieli Wenzake wenye wivu walimpachangamoto kwa uwezo wake Mungu wa kumwoko, jambo ambalo liligharimu maisha yao; hakuna awezaye kumlinganisha Mungu na miungu ya kipagani na kuishi.³⁶³ Makabiliano ya kwanza kati ya Mungu na milki mpya ulimvuvia mfalme kukiri, sawa na ule wa Nebukadneza. Huu ulikuwa ushuhuda wenye nguvu kwa mataifa yote.³⁶⁴ Uhusika wa Danieli na wenzake wa kilimwengu wanatoa utofauti mkubwa. Mafunzo ya maisha ya Danieli ya Kimungu yalimstabilisha kutawala; kinyume na wafanyakazi wenzake wenye wivu, uchu wa madaraka na kujitafutia. Vivyo hivyo, wale wanaotembea pamoja na Kristo sasa watatawala pamoja Naye baadaye³⁶⁵ ilhali watawala wa leo wasio na Mungu hawatakuwa na mamlaka tena.

Mnamo 539 K.K ufalme wa Babeli ulikoma kuwapo. Mwadilifu pekee aliyeokoka alikuwa Danieli. Wakati ujao, mfumo wa ulimwengu wa ibada ya sanamu, unaoitwa Babiloni katika Ufunuo, utafikia ukomo. Danieli na Ufunuo ni vitabu vya makabiliano ya nguvu, ambapo Mungu huangamiza miungu.

³⁶⁰ 5:2-6; 11,12; 22-28

³⁶¹ 2:32,39

³⁶² Linganisha 5:4,23 na 5:18-30

³⁶³ 6:20,24

³⁶⁴ Linganisha Dan. 2:47; 3:28,29 na 4:49 na 6:25-27

³⁶⁵ 7:18,22b,27; Ufu. 3:21 na 20:4b,6b

Maswali ya Kujifunza

1. *Eleza jinsi jina la Danieli linavyoonyesha hali ya huduma yake.*
2. *Ndoto ya kwanza ya Nebukadnezar ilidokeza uhalisi gani wa wakati ujao?*
3. *Ni nini ilikuwa imani kuu na ungamo la marafiki wa Danieli walipokabili tanuru ya moto?*
4. *Eleza baadhi ya tofauti kati ya Farao na Nebukadnezar.*
5. *Eleza tofauti za wabusika kati ya Danieli na wafanyakazi wenza, pia na mitizamo ya siku zijazo.*
6. *Wakati wa Danieli Babeli ilikuwa himaya. Babeli itakuwa nini mwisho wa nyakati?*

5. Esta na Mordekai

Hadithi ya Esta inatofautiana na nyinginezo, kwa kuwa hakuna ufikiaji wa moja kwa moja wa umishonari ulikuwa ukifanyika; kilichokuwa hatarini hapa ni kuokoka kwa ile sehemu ya watu wa Mungu³⁶⁶ ambayo ilikuwa imeshindwa kurudi baada ya uhamisho kuisha.³⁶⁷ Tunaona kwamba hata sehemu ya watu wa Mungu isiyo ya kidini bado inafurahia uaminifu na ulinzi wake mbele ya adui mwenye nguvu.

Kitabu hiki, ambacho Mungu hasemi waziwazi jina lake hata halijatajwa - mara nyingi kimejadiliwa kwa ukweli wake. Haijanukuliwa popote katika Agano Jipya. Wengine walibishana kwamba kwa hivyo haiwezi kuwa ya kisheria. Wengine wanaona kwamba tuna kitabu chenye thamani hapa, kinachoonyesha mandhari ya kale ya watu wa Mungu wakitishwa na wokovu ukitolewa na kuwapo Kwake kusikoonekana. Kwa nini alikuwa asiyeonekana sana wakati huo? Katika Taurati tunasoma: ‘Na hakika nitauficha uso Wangu siku hiyo kwa sababu ya uovu wao wote wa kugeukia miungu mingine’.³⁶⁸

Wayahudi, ambao walikuwa wamebaki katika Uajemi baada ya kundi la kwanza kurudi pamoja na Zerubabeli, waweza kuonwa kuwa wa kidini zaidi. Walikuwa wamestarehe katika nchi yao ya uhamishoni na huenda ikawa ilikuwa shida, iliyochochewa na Hamani ambayo iliwalazimu kutafakari upya utambulisho wao wa kidini na Mungu wao. Yeye, nyuma ya pazia, alikuwa ameweka vyombo vyake vya wokovu mahali pake kwa wakati ufao. Kwa hivyo, kitabu hiki kina asili ya kiinjalisti. Esta ni kielelezo cha mmishonari ambaye alikuwa na wakati mgumu kukubali kwamba kweli alikuwa mmoja. Bila kuingiliwa kwake, nusu ya pili ya kitabu chake, nusu ya pili ya Ezra na Nehemia nzima haingeandikwa, kama Wayahudi wangeangamizwa na mauaji ya kimbari ya Hamani.

Watu ambao walikuwa wamekabiliwa na tishio la kutoweka mikononi mwa mhalifu huyu, waliokolewa na nguvu za kimuujiza za Mungu na watu wawili ambao, ingawa walikuwa rahisi, walikuwa na tabia kuu:

³⁶⁶ Kati ya 479 na 471 K.K

³⁶⁷ Baada ya amri ya Koreshi Mwaka 539 K.K

³⁶⁸ Kumb. 31:17,18

Esta na mjomba wake Mordekai. Esta, wakati wa kazi yake ya kifalme, alijifunza kutopenda maisha yake, bali kuwa tayari kuyatoa kwa ajili ya watu wake. Maneno yake yakawa ya kitambo: Kama ni kuangamia Niangamie, siwezi kusema kwamba ilikuwa rahisi kwake.³⁶⁹

Alikuwa ameonywa na Mordekai kwamba alikuja kwenye cheo cha kifalme kwa wakati kama huu.³⁷⁰ Ilimbidi akubali kwamba mpango wa Mungu kwa ajili ya maisha ya mwisho ulikuwepo, kama vile 1S moja kwa kila mmoja wetu: Kwa maana sisi tu kazi ya Mungu. , aliyeumbwa Katika Kristo Yesu ili atende matendo mema, ambayo Mungu alitangulia kuyatayarisha ili tuyafanye.³⁷¹

Kitabu hiki kitakuwa na umuhimu zaidi wa kiroho kwetu tunapoelewa maana ya aina ya wahusika wake. Hawa huwakilisha wahusika halisi: ‘...kivuli cha mambo mema yatakayokuja, wala si sura yenyewe ya mambo hayo...’³⁷² Aina haziwezi kuwa sahihi kila mara kwa undani. Kipengele hicho pekee cha mfano, kilichotolewa katika Neno la Mungu, ndicho chenye kutegemeka kama somo la kiroho.³⁷³

Mfalme Abasnero ni mfano wa Mungu Baba, tajiri sana na mtawala juu ya ufalme mkuu zaidi wa ulimwengu, kwa neema akinyoosha fimbo yake kwa yule aliyempenda na aliyeinuliwa hadi hadhi ya kifalme.

Mkewe, *Malkia Esta*, anafananishwa na kanisa la kweli la kimishonari ambalo lilielewa jukumu lake la kuokoa watu ambao walikuwa wamehukumiwa kufa nao, kufanya maombezi, kufunga na kumsihi mfalme.

Esta alikuwa amechukua mahali pa *Vashti, Malkia* wa zamani, ambaye alikataa kutii takwa halali la mfalme la kuonyesha uzuri wake mbele ya wawakilishi wa mataifa. Anafananisha kanisa la uongo lililopoteza bidii yake ya kimishenari, kuwa kielelezo kwa mataifa.

³⁶⁹ Esta 4:16

³⁷⁰ 4:13,14

³⁷¹ Efe. 2:10

³⁷² Ebr. 10:1

³⁷³ B.J. Bailey, *Esther*, Hebron Press, Benoni, Afrika Kusini, 1996a:6

Kwa maana hii anaweza pia kuonekana kuwa mfano wa Israeli, akipigwa marufuku na kwenda uhamishoni kwa sababu ya kutotii kwake.

Washauri Saba kwa mfalme³⁷⁴ ni mfano wa Roho Mtakatifu, ambaye pia anaitwa Roho Saba za Bwana.³⁷⁵

Ni rahisi kumtambua *Hamani* kuwa mfano wa Shetani ambaye wakati fulani alikuwa na cheo kikubwa katika Ufalme wa mbinguni lakini akaasi uumbaji mkuu wa Bwana wake—wanadamu—kwa ajili ya wivu mtupu.

Mwathiriwa wa wivu wa Hamani alikuwa *Mordekai*-aina ya Yesu Kristo-ambaye alimshinda adui yake na kurithi cheo chake kama mtu wa pili kwenye mahakama ya kifalme. Alimwongoza Esta kuwaokoa Wayahudi na akawa mtumaji wa Esta akitukumbusha maneno ya Yesu: ‘Kama vile Baba alivyonituma mimi, nami nawatuma ninyi’³⁷⁶, kwa wakati kama huu’.³⁷⁷

Hili lilikuwa ni pambano la wazi la nguvu, lakini muktadha ulitofautiana na yale yaliyotangulia kwa kuwa Hamani, akiwakilisha adui asiyeonekana, alizuiliwa katika majaribio yake ya mauaji ya kimbari na Esta na Mordekai, ambao walimwakilisha Mungu asiyeonekana, aliye kimya, Ambaye hata hivyo aligeuka kuwa mshindi wa shindano hilo. Ibilisi alichukua hatua ya kumpinga Mungu - na akashindwa. Je, yawezekana kwamba mgogoro huu miongoni mwa Wayahudi ulichochea kurudi Yerusalemu kwa kundi lililofuata chini ya Ezra, yapata miaka 15 baadaye?

³⁷⁴ Esta 1:13,14

³⁷⁵ Isa. 11:2; Ufu. 1:4

³⁷⁶ Yoh. 20:21

³⁷⁷ Esta 4:14

Maswali ya Kujifunza

1. *Ni mada gani ya kitamaduni ya jumla tunayoona katika kitabu cha Esta?*
2. *Je, tunaonaje kwamba Esta alikuwa na wakati mgumu kuukubali mpango wa Mungu katika naisha yake?*
3. *Hatimaye, maneno gani yanaonyesha ukili kamili wa Esta kwa mpango wa Mungu katika maisha yake?*
4. *Je, tunamwona nani kuwa mtumaji wa Esta?*
5. *Eleza umuhimu wa kibaiolojia wa Esta, Mordekai na Hamani.*
6. *Ni nini kilichotokea, yapata miaka 15 baadaye, ambacho huenda kilisababishwa na tukio hili katika historia ya Israeli?*

Sura ya IV

Misheni na Siku za mwisho -1-

Utangulizi

Uhusiano kati ya misheni na siku za mwisho ni wa namna nyingi: *kwanza*, ingawa Ufalme wa Mungu ulianza karibu miaka 2,000 iliyopita, utimilifu wake bado haujafika. Kwa maneno mengine, bado tunatazamia kudhihirika duniani kwa kurudi kwa Bwana wetu Yesu Kristo. Misheni ndio mshindi wa pili wa siku ya mwisho ya enzi hii, ambayo itafikia kilele katika Ufalme, kisha kuonekana kwa wote.

Pili, Yesu, akizungumza na wanafunzi wake, aliunganisha kuhusu kuhubiri Injili ya Ufalme mpaka miisho ya dunia, hadi mwisho (wa zama hizi za sasa).³⁷⁸ Kwa maneno mengine: maadamu agizo kuu halijakamilika, sisi hatutakuona kurudi Kwake, kama vile nduguze Yusufu wasingeweza kuuona uso wake tena, isipokuwa wangemleta Benyamini, wa mwisho wa hao ndugu.³⁷⁹

Tatu, watu wengi hawaoni msukumo wa kisiku za mwisho nyuma ya misiolojia inayotegemea Biblia, hasa katika tamaduni nyingi katika Ulimwengu Unaoendelea. Sura hii inajaribu kukusaidia kuwa mwangalifu zaidi kuhusu sababu zenye mwelekeo wa siku zijazo nyuma ya kufanya misheni ya ulimwengu.

Hatimaye, Kanisa linahimizwa liombe ‘Njoo, Bwana Yesu, njoo!’³⁸⁰ Je, basi lisitamani Bwana-arusi wake, na kujitayarisha kwa ajili Yake kuja upesi iwezekanavyo, kwa kukidhi vigezo vyake?

Maingizo matano ya pili ya mada hii unayapata katika Sehemu ya II B.

³⁷⁸ Mat. 24:14

³⁷⁹ Tazama aya ya mwisho ya Sura ya 1/12

³⁸⁰ Ufu. 22:17,20

1. *Kutoka*

Misheni za ulimwengu hutafuta kuharakisha kurudi kwa Bwana na udhihirisho mtukufu wa Ufalme Wake duniani. Pia kuna uhusiano wa moja kwa moja kati ya kufanya misheni ili kuona Ufalme ukipenya katika mamlaka, na mawakala wake duniani ambao watasuasua kuona kukamilika kwake. Kwa hiyo, sura hii pia inakusudia kuchangia katika maandalizi ya kanisa kwa ujumla na wamishonari hasa kuteseka kwa ajili ya Mfalme, utume wake na Ufalme.

Ndiyo maana utapata masuala kumi juu ya mada hii: tano katika kitabu hiki hii na tano katika kitabu cha tatu. Sasa tunaanza na kitabu cha Kutoka, na hasa kuzingatia athari za siku za mwisho za mapigo yaliyotokea Misri.

Ni muhimu kutazama picha pana ya kibiblia ya mapigo. Tunapoelewa miunganisho ya siku za mwisho ya Kut. 5-12 tutasoma masimulizi ya mapigo kutoka kwa mtazamo tofauti lakini kwa upana zaidi, ulio zaidi kutoka kiwango cha historia hadi ule wa unabii, ambao bado haujatimizwa. Kisha inakuwa muhimu sana kwa watu wa Mungu ulimwenguni kote leo, na pia kwa tabia yao katika uhusiano na ulimwengu na mtazamo wao kuelekea kukamilika kwa misheni ya ulimwengu.

Hakika kuna kufanana kati ya ukombozi wa Israeli kutoka Misri katika wakati wa Musa ³⁸¹ na ukombozi wa mwisho wa watu wa Mungu katika mwisho wa wakati. Pia kuna ufanano kati ya dhiki kuu ambayo bado inakuja, na mapigo yaliyoipata Misri. Hatuwezi kuingia katika maelezo mengi kuhusu mambo haya, lakini somo linahitaji kutajwa ili kufahamu pia vipengele muhimu vya kinabii vya kitabu cha Kutoka.

Jambo la *kwanza* la kustaajabisha ni kwamba ukombozi wa Israeli ulipokaribia, mwanzoni hali zao zilizidi kuwa mbaya zaidi. ³⁸² Utumwa wao ukawa dhiki kamili. Yesu alisema vivyo hivyo vingetumika kwa watu wake wa nyakati za mwisho.³⁸³

³⁸¹ Yapata 1447 K.K

³⁸² Kut. 5

³⁸³ Mat. 24:21,22

Kipengele cha *pili* kinajumuisha matukio mawili ambapo tunasoma kwamba mapigo hayo hayakuwa yametukia Misri hapo awali, wala hayatatukia tena. ³⁸⁴ Hili latukumbusha jinsi Yesu alivyoeleza dhiki kuu ya nyakati za mwisho,³⁸⁵

Katika nafasi ya *tatu* tunaona kwamba *baada* tu ya mapigo kutokea, ukombozi wa mwisho juu ya Waisraeli ulifanyika ndipo walipoondoka Misri. Hawakuondoka kabla au wakati wa mapigo.

Nne, katika kitabu cha Ufunuo tunaona huduma ya wale mashahidi wawili, ikitukumbusha juu ya huduma za Musa na Eliya.³⁸⁶ Wote wawili walionekana kwenye mlima wa kugeuka sura ili kuzungumza na Yesu kuhusu kuondoka kwake (Kiyunani: *écodo*, *exodus*), ambayo Alikuwa karibu kutimiza kule Yerusalemu.³⁸⁷ Musa alitokea wakati wa hatari (dhiki ya Israeli katika Misri, kabla tu ya kutoka), na alionekana tena wakati wa hatari katika maisha ya Yesu (kabla ya dhiki yake, kabla ya kutoka kwake kutoka katika mauti). Hatimaye³⁸⁸ anaonekana katika wakati muhimu wa dhiki kuu, kabla tu ya ukombozi wa mwisho wa Kanisa.

Jambo la *tano* tunaona katika ufanano kati ya Wimbo wa Musa katika Kutoka na ulinganifu wake katika kitabu cha Ufunuo.³⁸⁹ Mbinu ambayo andiko la Ufunuo linaitwa 'wimbo wa Musa' inaunganisha mafungu hayo mawili kwa njia inayotoa umuhimu wa kinabii. kwa masimulizi ya Kutoka.

Athali yake ni kwamba, matukio ambayo bado yanakuja katika Ufunuo yanapata vielelezo katika historia ya mapigo ya Misri. Viungo hivyo vya kimaandiko si vya kubahatisha; kwa hivyo vifungu vyote viwili vinapaswa kueleweka kama nyongeza na kila kimoja kikielezea maelezo fulani ya jumla.

³⁸⁴ Kut. 10:14; 11:6

³⁸⁵ Mat. 24:21

³⁸⁶ Ufu. 11:5,6

³⁸⁷ Luka 9:31

³⁸⁸ Itakuwa mtu ambaye huduma yake inafanana sana na ile ya Musa, lakini *si kuzalima upya kwa Musa*- kwa kuwa Biblia haifundishi jambo kama hilo

³⁸⁹ Linganisha Kut. 15 pamoja na Ufu. 15:3,4

Kama ilivyosemwa, Israeli ilikuwa *bado* wako Misri, *bado hawajatokea Misri*, wakati ambapo mapigo yalipiga juu ya nchi.

Jambo la *sita* laonyesha jambo hilo, kwa sababu katika matuki *matano* Mungu alisema: ‘Nitashughulika kwa njia tofauti na nchi ya Gosheni’ (mahali walipoishi Israeli).³⁹⁰ Hatuwezi kusema kwa uhakika kabisa kwamba Israeli hawakuathiriwa na mapigo yoyote, lakini inawafanya wawe na mapigo; si kusema walikuwa; ilhali vipindi hivi vyote vitano, inasema kwamba hawakuathiriwa inaonekana kuthibitisha kanuni kwamba Mungu huwaweka watu wake salama katikati ya dhiki inayowapata wengine. Ikiwa kanuni hii imethibitishwa katika Agano la Kale, inaonekana hakuna sababu kwa nini isingetumika kisiku za mwisho katika Agano Jipya pia.³⁹¹

Hoja hizi zote zinalenga kusema dhidi ya nadharia ya karne ya 19 ya kunyakuliwa kwa Kanisa kabla ya dhiki, kama inavyotarajiwa na kuhubiriwa na wengi. Israeli, watu wa Mungu wa kale hawakuwa na njia rahisi ya kutoka. Wala hakuwa na Yesu. Hivyo, kwa nini sisi?

Maswali ya Kujifunza

1. Eleza kiungo cha kati ya *siku za mwisho na utume kwa ulimwengu.*
2. Eleza kiunganishi. kati ya *kumaliza utume mkuu na mateso,*
3. Eleza ufanano kati ya *mapigo ya Masiri na dhiki kuu ambayo bado inakuja.*
4. Ni sababu zipi *sita unazopata katika kifungu, kwa nini kuna uhusiano mkubwa kati ya masimulizi ya Kutoka na nyakati za mwisho?*

³⁹⁰ Kut. 8:22; 9:4,26; 10:21-23; 11:7

³⁹¹ Ufu. 3:10 mara nyingi hutafsiriwa kama 'Kutoka katika' ikimaanisha 'kunyakua katika'. Kwa Kiyunani *τῆρῶ*, tereoo, ikiwa ina maana ya kulinda, kutunza au kutazama na kwa hivyo badala yake inaweka kinyume cha tafsiri hiyo.

2. Isaya

Sasa tunaangalia baadhi ya vipengele vya siku za mwisho katika kitabu cha Isaya, ili kugundua umuhimu wao kwa misheni ya ulimwengu.

Manabii wanalichukulia suala la misheni za ulimwengu hatua kubwa zaidi. Kama vile kitabu cha Mwanzo kilivyosifiwa kuwa jiwe kuu la msingi la vitabu vifuatavyo, ndivyo Isaya na wenzake wanavyotoa vifaa muhimu vya ujenzi kutoka kwa mtazamo wa kiunabii.

Jina la Isaya (maana yake Yehova ni Wokovu) linamfanya kuwa mmishonari wa kweli: mtu aliyetumwa na Mungu³⁹² kutangaza ukombozi Wake kwa Israeli na mataifa. Kitabu chake kina rangi nyingi: kuna mambo ya siku za mwisho yanayozungumza kuhusu nyakati za mwisho, Milenia na Mbingu Mpya na Dunia Mpya. Kuna unabii wa hukumu, mwingine unahusiana na wakati ambao Isaya aliishi, na zingine zitakuja mwishoni mwa enzi hii. Baadhi ya miunganisho na kitabu cha Ufunuo hurahisisha kuelewa ni wakati gani nabii anaongelea.

Isaya anatumia misemo, kuonyesha kwamba hasemi kuhusu siku zake mwenyewe (au si wakati ujao ulio mbali sana) tu, *bali kuhusu wakati ambao bado ni ujao kwetu*. Hizi ni: ‘Katika siku za mwisho’; ‘Siku hiyo’; ‘Wakati huo’; ‘Katika siku zijazo’ na ‘Siku ya Bwana’. Tunapoyaona haya, tunapaswa kufahamu kwamba anazungumza kuhusu yale ambayo bado ni ya wakati ujao kwetu.

Kuna makundi mawili makuu: *kundi moja* la unabii wa nyakati za mwisho hushughulikia hukumu ya Mungu juu ya ulimwengu na *jingine* linazungumza kuhusu *baraka* ambazo Mungu ameweka kwa ajili yawatu wake *baada* ya hukumu hiyo. Ingawa mwandishi huyu anaamini katika kuanzishwa kwa Ufalme wa milenia wa amani ya ulimwengu chini ya utawala wa Kristo, Pamoja na Kanisa Lake lililotukuzwa duniani baada ya kurudi Kwake binafsi na kimwili, na kufuatiwa na enzi nyingine ambayo Biblia inaeleza kuwa ‘Mbingu Mpya na Nchi Mpya’, kuna wengine ambao wanaamini tu katika mwisho.

³⁹² Isa. 6:8

Kwa Somo hili hilo si muhimu, kwa sababu tunashughulika tu na madokezo kwa misheni ya ulimwengu, na haya yatakamilika ifikapo mwisho wa dhiki kuu.³⁹³

Iwapo tutarahisisha suala hilo kikamilifu, tunaweza kusema kwamba ujumbe wa Ulimwengu *una kazi ya onyo* ambayo kwayo inaweza kutumia yote anayosema Isaya kuhusu *bukumu*. Vivyo hivyo, misheni za ulimwengu *zina jukumu la kutoa maono, kutia moyo, kufariji nana kukabiliana* kwa kutumia yote ayasemayo Isaya kuhusu wakati *ujao angavu baada ya bukumu* hiyo, ambayo Mungu ameweka kwa ajili ya wale wanaompenda na kumtii. Ulewaji wetu unaongezeka tunapooona jinsi unabii wa Isaya unavyolinganishwa na kitabu cha Ufunuo.

Kwa kuwa kuna mistari mingi ya siku za mwisho katika Isaya, inatubidi tujiwekee mipaka kwa kuainisha unabii wake kuwa baraka za wakati ujao na hukumu. Kuchukua muda wa saa moja kusoma vifungu vilivyoonyeshwa kutaleta jambo hilo nyumbani kwa usadikisho.

Mfupa wa ubishi unaweza kuwa swali la kama mistari hii ya baraka inazungumza kuhusu Israeli au Kanisa. Ningependa kutoa maoni yangu kwamba Kanisa na Israeli watabarikiwa ‘siku hiyo’: mmoja kama watu wa kiroho, wa pili kama watu wa asili. Bila shaka watafurahiana.

Maandishi kuhusu *baraka* zijazo ni:

Isa 2:1-4; 4:2-6; 11:6-16; 12:1-6; 18:7; 19:18-25; 25:6-9; 26:1,2,19-21; 27:2-6,12,13; 28:5,6; 29:18,19; 32:1-5 (mst. 2-4 kuwa ni ugeuzi wa 6:9,10); 32:15-20; 33:17-24; 35; 40:10,11; 41:15-20,25-27; 43:18-20; 52:7-12; 54:11,12 (linganisha na Ufu. 21); 60:11,19,20 (linganisha na Ufu. 21); 61:4-11; 62; 64:1,2 (linganisha na Ufu. 22:17,20); 65:9,10,17-25; 66:7-24.

Soma vifungu hivi na ukumbuke kwamba tunamtumikia Mungu mmoja ambaye anaweza kupanga haya yote *na* kuyafanya. Hakuna dini nyingine yenye kitu chochote cha kutoa kinachokaribia kile ambacho Mungu anatuahidi!

³⁹³ Yoh. 9:4 Kutakuwa na usiku ambao hakuna mtu awezaye kufanya kazi ndani yake

Maandiko kuhusu *hukumu* ni:

Isa 2:6-22 (linganisha na Ufu. 6:15-17); 5:30: 13:6,9,10 (linganisha na Ufu. 6:12 & 8:12); 19:16,17; 21:9b (linganisha na Ufu. 18:2); 22:15-19 (hukumu juu ya Shetani), 24 (dhiki kuu); 27:1 (hukumu juu ya Shetani, linganisha na Ufu. 13 & 17); 30:25; 34 (linganisha na Ufu. 16-18); 47 (1dem); 48: :20a (Linganisha na Ufu. 18:2); 51:6a (linganisha na Ebr. 1:10-12; 2 Pet.3:10-12 na Ufu. 6:14).

Kusoma vifungu *hivi vyote* kunatukabili na mambo ya kutisha ambayo lazima yatangulie baraka zilizotajwa hapo juu. Ni jambo la msingi sana kujua kwamba maafa yoyote yanayoweza kutupata sio mwisho; mwisho utakuwa wa utukufu mkubwa- na wa milele!

Ni lazima tukumbuke kwamba Yesu 'kwa ajili ya furaha iliyowekwa mbele yake aliustahimili msalaba, akiidharau aibu yake, na kuketi mkono wa kuume wa kiti cha enzi cha Mungu'³⁹⁴ Vivyo hivyo, 'maneno yetu ya sasa hayafai kulinganishwa na Utukufu utakaokuwapo. kufunuliwa ndani yetu'³⁹⁵, kama Paulo alivyosema.

Hili linaweza kuwa somo kuu la siku za mwisho tunalojifunza kutoka kwa Isaya: Ndiyo, kutakuwa na kelele na misukosuko ambayo ulimwengu haujawahi kuona. Lakini huo sio mwisho. Habari njema ni kwamba tunangojea kufunuliwa kwa historia ya mwanadamu, kilele hiki kikuu cha utukufu: kurudi kwa Yesu Kristo. Hiyo ni: utukufu usio na kifani kwa watoto wake na hofu isiyo na kifani kwa wote wanaomkataa. Sehemu ya kazi yetu ya umishonari ni kutayarisha ulimwengu kwa ajili ya Siku hiyo ya siku zote.

Maswali ya Kujifunza

1. *Eleza jina la Isaya kuhusiana na huduma yake.*
2. *Ni enzi gani nne ambazo Isaya anashughulikia katika unabii wake?*
3. *Ni makundigani mawili makuu ya unabii wake wa kisiku za mwisho?*
4. *Tunapaswa kuchukuliaje Israeli na Kanisa katika unabii?*
5. *Ni nini kilele kamili cha historia ya ulimwengu?*
6. *Sehemu ya kazi yetu ya umishonari ni*

³⁹⁴ Ebr. 12:2

³⁹⁵ Rum. 8:18

3. *Habakuki*

Habakuki alitoa unabii wakati ambapo Wababeli walikuwa serikali kuu ya ulimwengu inayokuja.³⁹⁶ Kabla yake, Nahumu alikuwa ametabiri hukumu juu ya Ninawi na milki ya Ashuru. Baada ya Ninawi kuanguka³⁹⁷ milki ya Babeli ikawa maarufu - hadi iliposhindwa.³⁹⁸ Habakuki alitabiri katika miaka ya mwanzo ya Babeli wakati wa miaka ya mwisho ya wafalme Yosia na Yehoyakimu. Aliishi wakati wa Yeremia na tunaona baadhi ya maumivu ya mwisho katika Habakuki: kuzorota kwa Yuda na hukumu ijayo katika mateso ya uhamishoni ulioharibiwa.

Jina lake linamaanisha ‘anayependa kwa moyo wake wote’. Tunaona upendo huu katika maisha yake ya maombi: mtu huyo na Mungu wake walizungumza mara kwa mara. Kwa Habakuki uhusiano na Bwana wake ulichukua nafasi ya kwanza kuliko huduma yake. Upendo wake pia unaonyeshwa katika maombi yake kwa watu walio chini ya tishio la uvamizi wa Babeli,³⁹⁹ ingawa yeye hafungii macho udhalimu wa Yuda⁴⁰⁰. Uend wake kiuhalisia unaelezewa kwa maneno ingawa hata⁴⁰¹ hivyo inatukumbusha sisi juu ya maneno ya upendo wa marafiki wa Danieli⁴⁰² na wale wa Yesu.⁴⁰³ Imani yetu kwa Mungu inatuambia kwamba hali mbaya si za mwisho, bali kwamba enzi yake kuu ni, na matokeo yatakuwa yenye utukufu zaidi kuliko jicho moja kwa Yuda anavyotazamia.⁴⁰⁴ Habakuki aliishi kwa imani hii.⁴⁰⁵ Maombi yake sio ya kibinafsi. Mungu hujibu kwa kufunua mtazamo wake nyuma ya matukio ya duniani.⁴⁰⁶ Kupitia maombi anafunua maana ya kiroho ya mambo yanayotokea duniani.

³⁹⁶ Hab. 1:6

³⁹⁷ Mwaka wa 612 B.K.

³⁹⁸ Mwaka wa 539 B.K.

³⁹⁹ Hab. 1:5-11,12b,13b-17

⁴⁰⁰ 1:2-4

⁴⁰¹ 3:17,18

⁴⁰² Dan. 3:17,18 ‘Bwana anaweza kutuokoa, *lakini hata kama hawezi*, bado hatutasujudu mbele ya sanamu yako...’

⁴⁰³ Mat. 26:39,42 ‘Baba, ikiwezekana, kikombe hiki na kiniepuke, *wala si mapenzi yangu, bali yako yatendeke...*’

⁴⁰⁴ Hab. 3:19; Rum. 8:18

⁴⁰⁵ Hab. 2:4

⁴⁰⁶ 1:5-11; 2:2-20

Tunaona umuhimu usio wa moja kwa moja lakini muhimu wa kimisiolojia katika Habakuki: upendo kwa Bwana na watu wake; maombi mahiri, ambapo vipaumbele kati ya Mungu na huduma ni sahihi; kilio dhidi ya vitisho vya serikali kuu za ulimwengu; imani yake isiyo na masharti kwa Mungu na ufahamu wake wa makusudi ya juu zaidi ya Mungu nyuma ya hali. Bila sifa kama hizo za kiroho zilizokomaa hakuna mtume wa kisasa anayeweza kusonga vizuri.

Kuhusiana na mambo ya siku za mwisho , tunasoma kwamba 'ufunuo... unazungumza juu ya mwisho'.⁴⁰⁷ Maneno haya yanatutahadharisha kwamba, katika kifungu kinachofuata, zaidi ya maana ya mwisho wa uhamisho wa Yuda.⁴⁰⁸ Thamani ya ziada inapatikana. katika mstari wa kwamba 'dunia itajawa na ujuzi wa utukufu wa Bwana, kama vile maji yaifunikavyo bahari',⁴⁰⁹ Ahadi hii ingali inangoja utimizo; inaeleza Milenia inayokuja wakati Ufalme wa Mungu utakaposimamishwa duniani. Wazo hilo linapata msaada katika hukumu iliyotangulia juu ya dunia yote⁴¹⁰ na juu ya Shetani, kiongozi wa nchi ya uovu.⁴¹¹

Pia kuna ulinganifu kati ya Habakuki na kitabu cha Ufunuo, kuhusiana na jinsi tabia ya Babeli ya kiroho (si ya kijeshi) inavyoelezwa:⁴¹² inaonekana kama malalamiko kuhusu kahaba mkuu wa Babeli katika nyakati za mwisho. Tunaona kanuni zile zile zikifanya kazi, ambazo nilielezea mwanzo wake katika Mwanzo, katika sura ya I/10.

Hatimaye, tunapotazama sura ya tatu - 'Zaburi' ya Habakuki - hatuwezi kuepuka hisia kwamba anatabiri kuhusu wakati wa dhiki kuu⁴¹³. Chaguo lake la maneno na picha ni kubwa mno kwa msururu wa matukio ya kawaida - hata ukombozi kutoka Misri umegubikwa na hukumu kuu zinazofanyika mwishoni mwa wakati. Habakuki anaonekana kueleza 'usiku ambao hakuna mtu awezaye kufanya kazi'.⁴¹⁴

⁴⁰⁷ 2:3

⁴⁰⁸ Inarejelewa katika 3:16b

⁴⁰⁹ 2:14

⁴¹⁰ 3:6,12 inawakirishwa katika Ufu. 14:17-20

⁴¹¹ Hab. 3:13,14 inawakirishwa katika Ufu. 20:1-3

⁴¹² Linganisha Hab. 1:15-17 na 2:4a,5-12,15-19 pamoja na Ufu. 17:1 - 19:3

⁴¹³ Hab. 3:5-15

⁴¹⁴ Yoh. 9:4

Paulo anatuambia kwamba vita vyetu si juu ya damu na nyama bali ni juu ya nguvu za kiroho na mamlaka katika ulimwengu wa roho.⁴¹⁵ Katika kitabu cha Habakuki tunamtambua yule mwovu nyuma ya majeshi ya Babeli katika shughuli zao za kijeshi zisizo za kibinadamu⁴¹⁶ na mtazamo wa kiroho.⁴¹⁷ Shetani pia huvua watu.⁴¹⁸ Mistari kadhaa katika sura ya pili ⁴¹⁹ inatukumbusha maelezo ya Shetani tunayosoma katika manabii waliotangulia, ambapo mtawala mbaya kuliko wafalme wa Babeli au Tiro anaelezewa.⁴²⁰

Unabii huu mfupi ni kitabu cha wamishonari wanaohudumu katika siku za mwisho. Inatoa ufahamu wa kiroho katika nguvu zisizoonekana nyuma ya Babeli, Inahimiza mazungumzo ya sala na Mungu ili kuelewa ishara za nyakati na kuishi kwa imani. Pia inaweka hitaji la ustawi wa kimwili chini ya furaha iliyo katika Mungu Mwokozi.

Masmali ya Kujifunza

1. Eleza maana ya jina la Habakuki na maana yake kwa jinsi gani lilijidhibirisha lenyewe kwa Mungu.
2. Ni ipi kati ya tabia ya Habakuki ambayo inafaa kufuatwa na mitume wa leo?
3. Ni enzi gani nyingine za ukombozi ambazo Habakuki anatabiri kuzibusu, ukiacha mwisho wa uhamisho wa Yuda pekee?
4. Wakati Habakuki anazungumza kuhusu Babeli, je, ni kusema kuwa anasema tu kuhusu milki ya kisiasa ya siku zake?
5. Ni tukio gani la siku zijazo la hadithi ya kanisa ambalo Habakuki anaeleza katika Zaburi'yake?
6. Habakuki anamfafanua Shetani katika mistari ipi?

⁴¹⁵ Efe. 6:12

⁴¹⁶ Hab. 1:6b-11

⁴¹⁷ 1:15-17

⁴¹⁸ 1:14-17

⁴¹⁹ 2:4a,5-12

⁴²⁰ Isa. 14 na Eze. 28

4. Ezekieli

Kitabu cha Ezekieli kinavutia kwa sababu ya miisho yake. Aliwatabiria wahamishwa huko Babeli ambao aliishi kati yao. Alizungumza neno la Mungu kwa waliong'oa mizizi ya watu waliokuwa wakihuzunika na kufiwa na hii ni sehemu moja: taabu. Nyingine ni idadi ya maono ya maandiko yaliyopokea ambayo yanatangaza kwa furaha kwamba enzi mpya, moja ya urejesho kamili, itakuja.

Katika siku zetu tunaona kwamba sehemu kubwa ya Kanisa, inayoishi chini ya mateso, hata hivyo inaharibu misheni ya kitamaduni kwa wale ambao hawajafikiwa. Kanisa la Kichina ni jambo la msingi: wanafanya kazi kuelekea kutumwa kwa wamishonari 100,000 kupitia dirisha la 10-40, kwa kusudi la wazi la kuwafikia wale wote ambao hawajafikiwa njiani.⁴²¹

Utume wa Ezekieli, hasa hapo mwanzo, ni kwa Waisraeli waliokuwa uhamishoni,⁴²² si kwa mataifa.⁴²³ Alifanywa kuwa mlinzi wa nyumba ya Israeli.⁴²⁴ Hata hivyo, baadaye tunasoma unabii mwingi sana unaohusu mataifa hivi kwamba hatuwezi kukana ujumbe muhimu wa misioni wa Ezekieli.

Miundo miwili ya tabia katika kitabu hiki ni jina la kwanza la huduma ya Ezekie: Mungu alimwita karibu mara 100 kama 'mwana wa Adamu', jina ambalo Yesu alitumia mara nyingi kwa ajili Yake. Ya pili ni 'Ndipo watakapojua ya kuwa mimi ndimi Bwana' (linalotokea zaidi ya mara 60). Kimisiolojia cha maana ni kwamba usemi huu ulitumika kwa Israeli na kwako mataifa; baada ya yote, misheni hutekeleza mgawo mkubwa: wote lazima wajue kwamba hakuna Mungu ila Mungu.

Kitabu kigawanywe kwa mada badala ya vikundi vya sura. Njia rahisi zaidi ni: jumbe kwa ajili ya jumbe wa Israeli;⁴²⁵ kwa mataifa⁴²⁶ na jumbe za urejesho

⁴²¹ P. Hattaway, *Back to Jerusalem*, 2003

⁴²² Ez. 1:1; 2:3-5; 3:4,5,11,15

⁴²³ 3:6

⁴²⁴ 33:7

⁴²⁵ Sura ya 1-24; 33; 34; 36; 37

⁴²⁶ Sura ya 25-32; 35; 38; 39

baada ya uhamisho pamoja na mambo muhimu ya siku za mwisho, zikirejelea Yerusalemu Mpya.⁴²⁷

Tukiangalia hali ya kutojali iliyopo kati ya makanisa mengi kuhusiana na misheni ya ulimwengu, sura ya 37:1-14 inaonekana inafaa kabisa. Yeyote ambaye amejaribu kuvutia makanisa ambayo hayahusiki na kazi ya msalaba. Ujumbe wa kitamaduni, anajua hisia ya kukata tamaa ya 'Je, hii mifupa iliyokufa inaweza kuishi? Kuhamasisha makanisa yanayotii, ya kujichunguza kwa ajili ya misheni inaonekana wakati mwingine kuwa haiwezekani kama bonde la mifupa iliyokufa kuwa hai. Kisha, wanaweza kuwa hai kwa kiwango fulani (mst. 8) lakini Roho amepungukiwa. Makanisa haya yanaweza kufanya kila aina ya mambo, lakini Roho aliyewaendesha wamishenari hadi pembe za mbali za dunia kwa karne nyingi hayupo. Mwaka wa 2002 kulikuwa na kikosi kazi cha wamishonari cha watu wapatao 200,000.⁴²⁸ Ukristo wa Ulimwenguni Pote (wote-jumuishi) unahesabu takriban watu bilioni 2. Hii inatafsiriwa kuwa mmishonari 1 aliyetumwa kwa kila waumini 10,000. Tunapaswa kujionea aibu na kuomba kwa ajili ya kumiminiwa upya kwa Roho wa Kimishonari!

Kisha tunasoma kuhusu Siku ya Bwana,⁴²⁹ neno tunaloliona pia katika manabii wengine,⁴³⁰ likirejelea hukumu juu ya Mataifa na vilevile juu ya Israeli wasio waaminifu.⁴³¹ Ni jukumu letu kama wamishonari kuwaonya watu wote kwamba Siku ya Bwana anakuja, na hukumu yake. Moja ya sifa siku ya Bwana ni kwamba miili ya mbinguni haifanyi kazi tena kama kawaida.⁴³² Pia inatukumbusha juu ya mapigo ya Misri⁴³³ kama ilivyojadiliwa hapo awali.⁴³⁴

Marejeleo kadhaa ya Kimasihi ('Mtumishi wangu Daudi'; 'taifa moja chini ya Mfalme mmoja') yanazungumza pia juu ya kurejeshwa kwa Israeli, katika milenia ijayo ya amani.⁴³⁵ Maelezo zaidi ya kimaumbo yanaonekana kurejelea

⁴²⁷ Sura ya 40-48

⁴²⁸ P.J. Johnstone, *Operation World*, 2001:752

⁴²⁹ Ezk. 30:2

⁴³⁰ K.m. Isa. 2:12-17; Yoeli 1:15; 2:1,2; Am. 5:18-20; Sef. 1:7,14-18

⁴³¹ J.B. Taylor, Tyndale Commentaries, *Ezekiel*, 1976:202

⁴³² Ez. 32:6-8; Isa. 13:10; Yoeli 2:30,31; 3:15; Amosi 8:9; Mat. 24:29,30; Ufu. 6:12,13

⁴³³ Kut. 7:20-24; 10:21-23; Taylor, 1976:209

⁴³⁴ Tazama/1 ya sura hii

⁴³⁵ Ez. 34:23,24; 37:22-28

tukio lile lile.⁴³⁶ Kwa upana zaidi, maana ya kiroho zaidi, vifungu hivi vinaweza pia kurejelea Kanisa. Baadhi ya vipengele vya ufunuo vya Ezekeieli vinaweza kuonekana mara tu ulinganisho unapotolewa na kitabu cha Ufunuo, yaani:

Ezekeieli	Mada zilizoelezwa katika ufunuo	Ufunuo
1:28	Upinde wa mvua	4: 3
1: 5-10; 10	Wenye uhai wanne,wamejaa macho	4: 6- 9
2: 9-3: 3	Gombo linalotakiwa kuliwa	10: 2, 8-10
8: 2	Mtu kama madini yang'aayo	1: 13,15
38 & 39	Gogu na Magogu	20: 7-10
40-48	Ramaniya yerusalem mpya	21 na 22

Ujumbe wa Injili, pamoja na vipengele vyake vya siku za mwisho, yaani, kurudi kwa Kristo na ahadi za utawala wake wa milenia duniani na kisha Mbingu Mpya na Nchi Mpya daima zinapaswa kuwa sehemu na sehemu ya mkabala wa mmishonari wa kundi lolote la watu: taabu iliyopo sasa ni tumaini la wakati ujao, kwa maana wote wanaoliitia jina la Bwana Yesu Kristo wataokolewa. Ujumbe huu wa Agano Jipya umefafanuliwa vyema katika manabii wa Agano la Kale.

Maswali ya Kujifunza

1. Ni mambo gani mavili ya mwisho tunayoona katika ujumbe wa Ezekeieli?
2. Huduma kuu ya Ezekeieli ilikuwa...
3. Jinsi gani Mungu aliielezea kazi ya Ezekeieli?
4. Nitabia gani mbili za kanuni katika kitabu hiki?
5. Ni makundi gani matatu ya ujumbe tunaona katika hiki?
6. Ni kitabu gani kingine cha Biblia kitatusaidia kuelewa vipengele vya Ezekeieli vya kwa nyakati za mwisho:

⁴³⁶ Ez. 17:22-24; 21:25-27; 34:25-30

5. *Danieli*

Matarajio ya siku za mwisho ya misheni ya ulimwengu ni Ufalme ujao wa Mungu, unaotawaliwa na Kristo na Kanisa Lake lililotukuzwa: watakatifu wa nyakati zote na mahali pote, wakiwakilisha 'kila taifa, na kabila, na jamaa, na lugha'⁴³⁷. Danieli na rafiki zake walikuwa msalaba- wamishonari wa kitamaduni kwa Wababeli. Hii ilikuwa ni hatua zaidi ya mahali ambapo Israeli walikuwa hapo awali, kwa kuwa kielelezo kwa mataifa, isipokuwa labda, wa miaka ya utukufu wa Daudi na Sulemani. Kwa hiyo, vipengele vyote vya kinabii, ufunuo (apocalyptic) na siku za mwisho (siku za mwisho) tunachopata katika kitabu cha Danieli ⁴³⁸ vinapaswa kuangaliwa katika mtazamo wa Agano Jipya. ufunuo na pamoja na hayo, gundua maana yao kwa wamishonari wa siku za mwisho, hasa kwa vile Danieli anasema kwamba katika mwisho wa wakati maarifa yataongezeka'.⁴³⁹

Ingawa sehemu katika nusu hii ya 2 ya kitabu si ngumu sana kuelewa kwa sababu funguo za tafsiri zimetolewa, pia kuna vifungu vigumu zaidi. Kiini chao kinaweza kuwa unabii juu ya 'sabini na saba',⁴⁴⁰ iliyogawanywa katika wiki 7, 62 na 1 ya miaka 7 kila moja, ya mwisho ikigawanywa katika mbili. Acha nipendekeze funguo kadhaa:

Kwanza, Danieli na marafiki zake ni *mfano* wa Mwili wa Kristo: walikuwa ni sababu ya kuleta utulivu katikati ya bahari yenye misukosuko ya maisha ya kilimwengu, ya kuabudu sanamu katika muktadha wa chungu cha kuyeyuka kwa kikabila - na wakatokea kama washindi wasio na ubishi. Danieli aliona ufalme mpya, wa baada ya Babeli ukitokea chini ya uongozi wa Dario Mmedi ambao unaweza kuonekana kuwa mfano wa Ufalme wa Mungu, ukija kuchanua katika maonyesho yake ya milenia duniani. Hii inamfanya Dario kuwa mfano wa Yesu Kristo katika kuja kwake mara ya *pili*.

⁴³⁷ Ufu. 7:9

⁴³⁸ Hasa sura Dan. 7-12

⁴³⁹ 12:4

⁴⁴⁰ 9:24-27

Mfano huu waelekeza mbele kwenye tukio kubwa hasa, anguko la Babeli Mkubwa,⁴⁴¹ na kufuatiwa na kutokea kwa Yesu Kristo, mpanda farasi mweupe pamoja na wafuasi Wake.⁴⁴² Ni jambo la maana pia kwamba Dario Mmedi. akawa mfalme akiwa na umri wa miaka 62.⁴⁴³ Katika hili anafananishwa na Yesu Kristo wakati wa kuja kwake mara ya kwanza: kulikuwa na vizazi 62 kati ya Adamu na Kristo, 10 kutoka kwa Adamu hadi Nuhu, 10 kutoka Nuhu hadi Ibrahimu, 14 kutoka kwa Ibrahimu hadi Daudi, 14 kutoka. Daudi mpaka uhamishoni na 14 kutoka uhamisho mpaka kwa Kristo.⁴⁴⁴

Katika njama dhidi ya Danieli,⁴⁴⁵ mfano unaweza kuonekana wa uasi dhidi ya watu wa Mungu katika mwisho wa Milenia, baada ya shetani kuachiliwa.⁴⁴⁶ Kama vile hukumu juu ya maadui wote wa Danieli ilivyohakikishwa na Dario, ndivyo Kristo atakavyokuwa. hakikisha kwamba baada ya mapinduzi haya ya mwisho ya kishetani, Yeye ataondoa milele matatizo yote.

Pili, kuna vifungu muhimu vya *Kimasihi*: kimoja kuhusu ujio wa pili wa Kristo na kingine kuhusu hali Yake kabla ya kufanyika mwili⁴⁴⁷ kama Mtumaji wa Gabrieli, kutafsiri maono ambayo Danieli aliona.⁴⁴⁸

Tatu, tunaona unabii kuhusu *shughuli za Mpinga Kristo*. Tukilinganisha kutajwa kwa pembe ndogo na mdomo mkubwa⁴⁴⁹ na aya zinazolingana katika Ufunuo⁴⁵⁰ (hukumu ya mwisho juu yake), tunamtambua mtu yuleyule. Kitabu cha Danieli bado kinaongeza mwelekeo ulio wazi wa maelezo kwa picha⁴⁵¹.

⁴⁴¹ Ufu. 17 & 18

⁴⁴² 19:11-16

⁴⁴³ Dan. 5:30

⁴⁴⁴ Mat. 1:17; ona pia: Bailey, *Daniel*, 1993:54,56

⁴⁴⁵ Dan. 6

⁴⁴⁶ Ufu. 20:7-10

⁴⁴⁷ Dan. 7:13,14 & 8:15,16 hasa hasa

⁴⁴⁸ 8:1-14

⁴⁴⁹ 7:8,11

⁴⁵⁰ Ufu. 13:5,6; 19:20

⁴⁵¹ Dan. 7:20,21,24-26

Mistari zaidi katika Danieli inarejelea kiunabii Mpinga-Kristo,⁴⁵² kama vile kuna moja kuhusu hukumu juu yake⁴⁵³

Danieli pia anaeleza *aina ya Mpinga Kristo*.⁴⁵⁴ Huyo alikuwa ni Antioko Epiphanes.⁴⁵⁵ 455 Anaitwa ‘bwana wa fitina’.⁴⁵⁶ Mtu huyu alilipita hekalu,⁴⁵⁷ akazichukua dhabihu za kila siku na kutoa nguruwe juu ya madhabahu. Baada ya chukizo hili Wamakabayo walimwasi na kumfukuza. Baada ya ushindi wao, Yuda Maccabeus alisafisha hekalu.⁴⁵⁸ Katika kalenda ya Kiyahudi hii ilikuwa siku 2,300 baadaye.⁴⁵⁹

Uzuri wa sura ya 11 ni kwamba inatoa maelezo ya kina juu ya falme za utangulizi wa Uyunani (wafalme wa Kusini) baada ya Uyunani, kabla ya Warumi (wafalme wa Kusini) na Seleuko (wafalme wa Kaskazini), ambayo ilitabiriwa zaidi ya miaka 200 kabla yake. ilifanyika. Huu unaweza kuwa uthibitisho bora zaidi wa jinsi ambavyo Mungu si tu kwamba hujua tu mwanzo bali huujuu mwisho tangu mwanzo,⁴⁶⁰ bali pia kuhusu jinsi anavyowaruhusu manabii Wake kujua mambo haya kwa undani kabisa kabla hayajatukia.⁴⁶¹

Katika historia iliyofuata, hali kama hiyo ilionekana wakati ambapo majeshi ya Kirumi yaliharibu Yerusalemu,⁴⁶² na kwa mara nyingine tena utimizo unaofanana na huo lakini wenye kuogopesha zaidi wa unabii huu utaonekana mwishoni mwa wakati.

⁴⁵² 9:26b,27; 11:36-45; 12:11

⁴⁵³ 8:25b; linganisha 2 Thes. 2:8 pamoja na Dan. 9:27b; 9:24b-26a inazungumza juu ya ujio wa kwanza wa Kristo

⁴⁵⁴ 8:9-14 na 23-26

⁴⁵⁵ Mfalme wa Seleucid (mfalme wa kaskazini) aliyetawala kuanzia 175-163 K.K

⁴⁵⁶ Dan. 8:23; 11:21-32a

⁴⁵⁷ Tarehe 15 Agosti 171 K.K

⁴⁵⁸ Tarehe 25 Disemba 165 K.K

⁴⁵⁹ Dan. 8:14; Bailey, op. mfano 1993:79

⁴⁶⁰ Isa. 46:10

⁴⁶¹ Am. 3:7

⁴⁶² Chini ya Tito, Mwaka 70 BK

Hatimaye, wanaoamini katika nadharia ya kunyakuliwa kabla ya dhiki kubwa wanapaswa kuzingatia maandiko ambapo watakatifu wanashindwa na Mpinga Kristo.⁴⁶³ Wengine wanabisha kwamba hawa ni Wayahudi ambao hawakuongoka wakati wa unyakuo lakini walipata kumjua Bwana (vipi?) baada ya tukio hilo. Maandiko yanaonekana kutounga mkono wazo hilo.

Masmali ya Kujifunza

1. *Eleza matarajio ya siku za mwisho ya mishi ya ulimwengu.*
2. *Danieli na marafiki wa zake ni aina ya..*
3. *Dario Mmedi alikuwa mfano wa Kristo katika kuja kwake mara ya pili, kwa sababu.*
4. *Dario alikuwa mfano wa Kristo katika kuja kwake mara ya kwanza, kwa sababu...*
5. *Kitu gani ambacho ni tuki la wakati ujao hata, inapuuza njama dhidi ya Danieli?*
6. *Eleza mpinga-Kristo aliyetabiriwa katika kitabu cha Danieli na ni mtawala gani aliyetoa utimizo wa kati wa unabii huo.*
7. *Ni falme gani mbili zilizotabiriwa katika Danieli 11?*

⁴⁶³ Dan. 7:21,25; 8:12,24b; 12:7b; Ufu. 13:7

Vitabu Vingine vya Steef van ‘t Slot

World Evangelisation – That All May Hear (Uinjilisti Ulimwenguni - Wote Wapate Kusikia), Hebron Press, Benoni, Afrika ya Kusini, 1999/2005, kimechapishwa mara nyingine na Recruiting for Missions (Kuajiri kwa Utume), 2018.

Kitabu hiki kinapatikana tena kwa kifaransa, kireno, kihispania, kirundi na kiswahili.

World Evangelisation – That All May Hear (Uinjilisti Ulimwenguni - Wote Wapate Kusikia) na *The Bible’s Missionary Message (Ujumbe wa Wamishonari wa Biblia)* vyote, *Sehemu ya 1 – Agano la Kale* vinaweza kuagizwa kwenye ukurasa wa mtandao kama vilivyochapishwa katika mojawapo ya tovuti zifuatazo: www.quantasa.co.za/wer4m

The Biblical Foundation for World Missions (Msingi wa Bibliya katika Umisheni Ulimwenguni), Hebron Press, Benoni, Afrika ya Kusini, 2005.

Kitabu hiki kilikuwa msingi wa vitabu vitatu vya *The Bible’s Missionary Message (Ujumbe wa Wamishonari wa Biblia)*, sehemu ya kwanza na ya pili itachapishwa kwa kiswahili mwaka wa 2024.

Biblical Mission Stories (Stori za Umisheni wa Bibliya), Theology of Missions Course for Oral Learners (Kozi ya Theolojia ya Umisheni kwa Wanafunzi wa Simulizi), 2007. Kozi hii haikuchapishwa kama kitabu bali ilitafsiriwa katika lugha ya watu wengi wa Asia ya Mashariki ambapo inatumika kuwafunza wamisionari wa tamaduni mbalimbali. Nakala hii inapatikana pia kama hati ya MS WORD.

Vitabu Vilivyotumiwa

Maandiko aliandikwa kutoka BIBLIA TAKATIFU, BIBLIA MPYA YA KIMATAIFA. Haki © 1973, 1978, 1984 na Shirika la Kimataifa la Biblia. Ilitumiwa kupitia ruhusa.

Bailey, Dr. B.J., *Daniel*, Hebron Press, Benoni, South Africa, 1993

Bailey, Dr. B.J., *Esther*, Hebron Press, Benoni, South Africa, 1996

Dake, F.J., *Annotated Reference Bible*, Lawrenceville, GA, USA, 1976

Fawcett, Dr. J.R., *Feasts of the Lord*, Hebron Press, Benoni, South Africa, 1993

Johnstone, P.J., *Operation World*, 2001

Lewis, C.S., *The Great Divorce*, Collins, Glasgow, UK, 1946

Meyer, F.B., *Great Men of the Bible, volume 1*, Zondervan/Marshall, Scott & Morgan, Grand Rapids, MI, USA, 1981

Hattaway, P., (with three Chinese church leaders) *Back to Jerusalem*, Piquant, Carlisle, UK, 2003

Taylor, J.B., *Ezekiel*, Tyndale Commentaries, Intervarsity Press, Leicester, UK, 1976

Kuajiri kwa Utume

Huduma ya ‘Recruiting for Missions’ ilianzishwa mwaka wa 2010 nchini Uholanzi, kama chombo cha kisheria kwa huduma iliyoanza mwaka wa 1998 na ilianzishwa na Mitume Waholanzi Steef & Tineke van ‘t Slot, hadi 2006 wakifanya kazi ndani na kutoka Afrika Kusini.

Huduma inatafuta kuhamasisha makanisa, hasa katika Ulimwengu wa Kusini, kushiriki katika utekelezaji wa agizo kuu la Kristo. Inawasaidia kuweka na kuwafunza mitume wa tamaduni mbalimbali kwa makabila ya watu katika nchi zao na katika mabara yao ambayo hayajafikiwa au kufikiwa kwa uchache zaidi na injili.

Hii inafanywa kupitia uundaji wa nyenzo za kitheolojia na za misiolojia, ambazo zinaweza kufundishwa kwa njia ya moduli za kila wiki (saa 20-30), zinazofaa kwa makanisa, shule za Biblia, seminari za kitheolojia, mafungo, vituo vya mafunzo ya kitume, n.k.

Moduli zinazopatikana kwa kiswahili: Utangulizi wa Misheni (*Uinjilisti Ulimwenguni - Wote Wapate Kusikia*) na *Ujumbe wa Wamishonari wa Biblia* (vitabu vitatu, kimoja kwenye Agano la Kale na viwili kwenye Agano Jipya). Lakini kama nilivyosema hapo juu, hiki cha pili kitachapishwa mwaka wa 2024.